

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

Tractatus V. De Homicidio, & Mutilatione, atque de restitutione pro ipsis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76432)

§. 1. **P**ater Molina de *Iuris. tom. 1. disp. 111. & disp. 149.* & alij existimant talem relaxationem pertinere ad Prælatum eius, cui iuramentum est, & reddit rationem Molina: Nam Iudex relaxat iuramentum condonando illius obligationem loco sui subditi: ergo debet necessariò habere iurisdictionem in eum, qui iuramentum prælitum est, Panormitanus verò in *c. si quis contra Clericum n. 3. de foro competenti*, quem sequuntur Socinus, Aretinus, & Capycius relati à Mendosio in *additionibus ad Lapum alleg. 10. n. 5.* nervosè probat hanc relaxationem à Prælato iurantis fieri debere, quia ratione, nam is, cui relaxatur hoc iuramentum subditur sibi Prælato.

2. Hanc verò quæstionem rectè sub distinctione explicat Felinus in *cap. final. n. 24. de foro competenti*: nam aut ad relaxationem partis citatio non desideratur, & tunc vera est posterior opinio Panormitani, & aliorum: Si vero citatio desideretur, tunc aut extraneus est in loco iurantis, & tunc Episcopus iurantis poterit relaxare; si verò absens sit, necesse est recurrere ad Episcopum eius cui iuratum est, quia subditus citari nequit extra territorium, *l. extra territorium, ff. de iurisdictione omnium iudicum*, atque ideo quoties relaxatio pro solo foro conscientie petitur, semper fieri debet ab Episcopo iurantis, eo enim casu nulla desideratur citatio, & idem eadem ratione dicendum est, quando solum petitur ad effectum agendi. Et hæc omnia docet Valboa in *lectionibus Salmantice. tom. 2. c. 1. de iurando, n. 84.* cui adde ex Theologis Castrum Palatum *tom. 3. tract. 14. disp. 3. punct. 6. n. 2.* Et idèd cum ipso assero primò: Si relaxatio petatur pro foro externo, Iudex Ecclesiasticus loci, in quo contractus est celebratus, poterit relaxationem concedere. Quia

ratione contractus fortiuntur contrahentes eo in loco forum, *c. fin. de foro competenti*, & Iudex contractus est Iudex distractus.

3. Afferò secundò: Solum Prælatum iurantis potest concedere relaxationem iuramenti pro conscientie foro, vel ad effectum agendi. Quia hæc relaxatio est dispensatio nomine ipsius Dei. Debet ergo dispensatio superior esse eius, quo cum dispensat, & eius obligationem remittit: cum in illum iurisdictionem exerceat.

4. At si relaxatio non pro conscientie foro tantum nec ad effectum agendi; Sed absolute concedatur ad rescindendum contractum, & eximendum iuramentum ab omnimoda obligatione; solum Iudex, qui remittit citatio poterit relaxare. Quia ad hanc relaxationem citatio partis necessaria est, ut diximus. Unde Episcopus iurantis iuramentum relaxare poterit omnimodò si pars, cui faciendæ est citatio, sit eius subditus, aut sit in eius territorio; secus verò si absens sit. Quia extra territorium nequit fieri citatio, nisi de consensu Superioris illius loci.

5. Sed an Iudex secularis cognoscere possit de nullitate relaxationis iuramenti ab Ecclesiastico Iudice concessæ? Felinus *c. de Iureiurando n. 22. & c. 1. n. 1. de sponsalibus*, Paz in *sua pract. 2. p. pract. 1. n. 38. Sanchez lib. 3. Sum. c. 22. n. 4.* affirmant id fieri posse, si relaxatio ab Ecclesiastico iudice concessa, sit eadem nulla vel iniqua. Sed hoc cautè intelligendum est. Si enim nullitas, vel iniquitas relaxationis non appareat, sed probatione, & examinatione indiget, admittendum non videtur, posse secularem de tali relaxatione cognoscere, ne Iudex secularis superior fiat Ecclesiastico potestati. Ita Palauus *ubi supra n. 9.*

In indice primo huius Tom. 8. vide Apendicem ad hunc Tract. 4. ubi reperies alias quamplurimas quæst. missas, & dispersas per alios Tom. Tract. & Ref. quæ simul pertinent ad hunc Tract. 4. de Foro, & Iuramento, &c.

TRACTATUS QUINTVS

DE HOMICIDIO ET MVTLIATIONE, Atque de Restitutione pro ipsis.

RESOLVTIO PRIMA.

An licitum sit occidere inuasorem cum moderamine inculpatæ tutelæ?

Et si quis Sacerdotem inuadat stantem in Altari, & diuinam celebrantem, an Sacerdos possit intermittere Sacrum, & defendere se, & si cum moderamine iusto talem offendentem occidat, an Missam perficere licitum sit ei?

Et queritur, quando vero aggressus dicatur occidisse cum moderamine inculpatæ tutelæ?

Et an inuasus possit licitè occidere inuadentem se, etiam cum liberum sit illi fuga euadere, si fuga esset illi dedecorosa, quod non esset in Religioso Clerico, & homine inferioris notæ? Ex part. 5. tract. 4. Ref. 1.

QUICQUID in contrarium asserat Accursius & glossa in *l. vim vi ff. de iust. & iure*, Richardus de S. Victore *opuscul. de Charitate* Ioan Gerson. in *tract. de Euchar. Augustin. de Ancona lib. de potest. Ecclesie, q. 2. arr. 3.* Hugo *disp. 50. cap. de his Clericis. Abulien. in c. 5. Marti. q. 109.* dicendum est firmiter li-

citum esse occidere inuasorem cum moderamine inculpatæ tutelæ. Ita omnes Doctores *ubi infra*. & probatur ex *Exodo cap. 22.* ex iure Canonico in *cap. significasti 2. de homicidio, in cap. si verò, de sen. excom. in Clem. si furiosus, de homicidio*, & ex iure ciuili in *l. 1. C. de vi, & vi armata, in l. scienciam, §. qui cum aliter ff. ad leg. Aquilianam, & in l. vim vi ff. de iust. & iure*, & docet ipsa natura, teste Tello in *erat. pro Malone*, qui omnino videndus est. Unde ex D. Antonino, Angelo, Syluestro, Panormitano, Sancio, Manlio, & aliis docet Petrus Binsfeldius *de iniuriis & damno dato. c. 1. q. 5. concl. 3.* quod si quis Sacerdotem inuadat stantem in Altari, & diuinam celebrantem, Sacerdos potest intermittere officium, & se defendere, & si cum moderamine iusto talem offendentem occidat, Missam perficere licitum erit ei, quoniam talis Sacerdos sic occidens non peccat. Quando verò aggressus dicatur occidisse cum moderamine inculpatæ tutelæ? Respondeo cum Molina *tom. 4. tract. 3. disp. 11. n. 5.* quando aggressus videt, aut rationabiliter timet sibi inferri posse mortem, nisi aggressorem interficiat, nihilque tunc ei occurreret, neque facile, si voluisset, potuit occurrere, attempta perturbatione illius conflictus, circumstantiisque concurrentibus, quod (saluo suo honore, quem decens erat ipsum tunc ferre-

re) efficeret, vt se ipsum tuod à periculo sine aggressoris morte liberaret, in tali dicendum est cum modera mine inculpata tutela interfuisse. Et non desinam hic apponere verba Alphonfi de Vega in summ. vbi tom. 1. cap. 127. cas. 12. sic ait. [Para que vno se defenda con la moderacion deuida son necessarias dos cosas, la primera que no se pueda defender el acometido de otra manera; para conoçimiento de lo qual basta vna probable coniectura, y no es necesario examinar si de otra manera podra huyr el peligro, porque en semejantes enuentros falta la consideracion para examinar esto. La segunda, que no ponga mayor diligencia de la que probablemente es necessaria para defenderse.] Sic ille. Et hæc omnia vera sunt, non solum vt quis se defendat à morte, sed etiam à vulnere, & à quacumque alia graui iniuria, vt infra videbimus. Et tandem pro fundamento infra dicendorum notandum est, quod quilibet inualus potest licite occidere inuadentem se, etiam cum liberum sit illi, fuga euadere, si tamen fuga esset illi dedecorosa, quod non esset in Religioso Clerico, & homine inferioris notæ. Ita Hurtado de Mendoza in 2.2. disp. 170. §. 135. & communiter Doctores, & nos infra.

RESOL. II.

An liceat in foro conscientia occidere aliquem pro defensione honoris? Et quid, si persona sit Ecclesiastica, aut Religiosa, an teneatur fugere, vt filij teneantur fugere Patrem, & animum, & frater minor natu fratrem maiorem, aut si inualus sit persona de infima plebe? Et quid, si aggressor sit ebrius, aut furiosus? Et quid est sciendum si inualus sit miles? Ex p. 5. tr. 4. Ref. 9.

§. 1. Negatiuam sententiam mordicus defendit Sylu. in 2.2. D. Th. q. 64. a. 7. quaritur 9. concl. 2. Binsfeld. in comm. de iniurijs & damno dato c. 1. q. 5. concl. 8. Bald. lib. 4. con. 312. & alij. Et ratio est, quia defensio honoris cum occisione in nostro casu non est iuris naturalis, nec ex eo iure descendit. Et pro eodem titulo quo defensio vitæ confirmatur, non potest hæc defensio honoris stabiliri. Antecedens probatur ad hominem. Si esset iuris naturalis, aut ab eo iure descenderet, æquè Clericis & laicis cõpeteret, quia ea, quæ sunt iuris naturalis, conueniunt toti speciei hominis, vt patet. & ea est ratio quare vnicuique competat contra quemcumque defensio vitæ cum occisione, quia est iuris naturalis vim vi in tali casu repellere, quæ defensio nec ab imperatore, nec à Papa tolli potest. ergo, &c. Cæteras rationes videbis apud Syluum. Vnde Andreas Gail. obseru. 100. n. 8. dixit contrarium sentientes magis politicè, quàm Christianè scribere & disputare. 2. Sed parum modestè hæc dicit, nam affirmatiuam sententiam modo quo infra explicandam puto Christianam & probabilissimam esse, quam teneant Sotus, Nauarrus, Nauarra, Valentia, Bannez, Salonijs, & Aragonius, quos citat & sequitur Zannerus tom. 3. disp. 4. quest. 8. dub. 4. num. 73. quibus ego addo Turrianum in 2.2. tom. 2. disp. 28. dub. 3. num. 1. & me citato Escobar p. 1. de puritate & nobilitate probanda, quest. 1. §. 8. nu. 13. Azorium tom. 3. lib. 2. cap. 1. quest. 14. & Molinam tom. 4. tr. 3. disp. 17. Dico igitur pro defensione honoris qui alicuius sit momenti, ratione habita personarum ac circumstantiarum concurrentium licitum esse interficere aggressorem, quando aliter honor conseruari non potest, vt si sit homo ingenuus, cui dedecori sit fugere, quando alius eum aggreditur tunc esto fugiendo & vitam propriam & aggressoris possit conseruare, non

tentur, fugere, sed defendendo propriam personam, & proprium honorem, interficere potest iniultum aggressorem, quando aliter non potest simul vtrumque conseruare. Ita Sotus de iust. quest. 1. ar. 8. Nauar. in man. cap. 15. num. 3. Ant. Gom. 3.2. nr. resol. cap. 3. num. 23. & Doctores communiter, Conartuius autem Clement. si finis p. 3. §. vn. num. 4. anceps est, tamen in eandem partem inclinare videatur. Probatur hæc sententia, quoniam pro defensione bonorum externorum licitum est occidere inualorem, sed honor pretiosior est bonis externis, ergo pro defensione honoris, quando alicuius est momenti, neque aliter defendi potest, sed mittetur, licitum est interficere iniultum aggressorem. Dicitur est quando alicuius est momenti, habita ratione personarum ac circumstantiarum concurrentium. Quoniam si persona non sit dedecori fugere, vt quia est persona Ecclesiastica, aut religiosa, cui dedecus est arma sumere, tenetur fugiendo conseruare vitam propriam ac proximi. Item quoniam si inualus persona sit de infima plebe ac talis, cui dedecus non sit fugere, aut parum admodum, tenetur etiam fugere. Ingenuus etiam si sine vilo dedecore potest se recipere. antequam aduersarius adueniat, tenetur etiam id efficere. Ratio autem horum omnium est, quoniam si cum modico suo detrimento possit mortem proximi vitare, tenetur id efficere. Inter milites autem, esto inualus humili loco sit natus, & aggrediens sit ingenuus, regulariter non tenetur inualus fugere, quoniam id magno illi est dedecori, habita ratione status, militatque disciplina, quam sequitur. Quando ex fuga magis periclitaretur inualus, quàm si non fugeret, quia aggressor maiores vires assumeret, aut à tergo ita fugiens facilius interficeretur, vel incideret in incidias, ei paratas, non tenetur fugere, esto esse persona Ecclesiastica, aut alia, cui fugere non esset dedecus, & hæc omnia docet Molina loco cit. Notandum est tamen hic obiter nunquam licere ebrium, aut furiosum inualorem interficere, quando potes fugere, quia talem fugere non probrolium, sed potius non fugere. Ita ex Baiardo rectè docet Maldetus in 2.2. D. Th. tr. 1. cap. 1. dub. 12. Item tenentur fugere filij patrem & animum, frater minor natu fratrem maiorem, fuga enim istorum non timidati, sed pietati abscribitur. Ita Hurtado de Mendoza in 2.2. disp. 170. sect. 16. §. 136.

RESOL. III.

An Clericus nobilis iniuste aggressus teneatur fugere, si dedecus ei è fuga eneniat? Et an Clericus, & Religiosus non possunt occidere sine peccato iniustitie, & Religionis, inualorem minantem alapam, vel fustis ictum, nisi timeatur iam ex tali percussione vulnus, vel aliud damnum corporale? Ex part. 8. tr. 7. & Misc. Ref. 46.

§. 1. Doctores absolute asserunt Clericos non posse occidere inualorem si fugiendo possunt mortem euadere, vt de viris infima conditionis in superiori resolutione probauimus. Ita Dieastillus de iust. lib. 2. ar. 1. disp. 10. dub. 5. num. 67. & alij communiter. 2. Verum ergo alibi adduxi Filiuicium hanc doctrinam limitantem in Clero nobili, & ita nouissime etiam docet amantissimus Dominus meus Cardinalis de Lugo de iust. tom. 1. disp. 10. sect. 8. num. 167. vbi sic ait. Limitatur hæc doctrina, vt non procedat vniuersaliter quoad Ecclesiasticos, & similes personas, sed regulariter, quia communiter non tribuitur eis magno dedecori fuga, si tamen in aliquo casu ij etiam magno dedecus ex fuga incurrerent, non tenerentur fugere, quia regula propofita formaliter est vera, neminem, quicumque

Sup. hoc in fine præcedentis Ref. & in Ref. seq. §. 1. & in Ref. r. post seq. per totam.

Pro militibus in Ref. 3. nor. præteritæ, §. Neque. ad medium, verif. vt sunt Militares.

Sup. hoc infra in Ref. 47. §. 1. & 2.

Quamuis non plene sup. hoc lege tamen pro filiis erga Patrem infra ref. 40. & 41.

Cor nunc hæc sequetur. §. Sed. Alibi in ro. 1. tr. 5. ref. 2. alibi & 127. §. Nota tamen. cuta sim in fine, & ibi in tr. 2. ref. 11. §. Sed ego breuiter prope finem, verif. licet de Clerico Nobili.

In hoc in Ref. que omne hæc sequitur, & in alio eius no. inueniuntur.

In hoc in Ref. 5. regediis doc. inueniuntur eius p. inueniuntur.

Sup. hoc in fine præcedentis ref. & in Ref. 47. §. 1. & in Ref. r. post seq. per totam.

quicumque ille sit, teneri fugere, quando absque gravi damno fugere non potest, vnde cumque illud proueniat. Ita Cardin. de Lugo. Imo P. Gaspar. Hurtado de iust. & iure disp. 11. diff. 11. de omnibus Clericis secularibus loquens, asserit, rem esse dubiam, si teneantur fugere ab iniusto aggressore, & ante illum ita etiam sentit P. Valquez opus. de restit. cap. 2. §. 1. dub. 9. n. 35. vbi sic ait: Clerici, & Religiosi, quibus hoc non est dedecus, non possent defendere se, si fugere possint, quia illis non esset dedecus, cum in populo non sint habendi vt homines bellatores, sed humilitatem profiteantur, vnde in eo casu non posset dici, quod tuerentur honorem suum, quia reuera non est honor suus, & ita contra iustitiam, & religionem peccarent, & restituere tenerentur. Imo addeam quod non possunt occidere sine peccato, & iniustitiam, & irreligionis, inuaforem immanem alapam, vel furtis ictum, quia inde timeri non potest dedecus, aut amissio veri honoris, sed potius maximum humilitatis nomen, & gloria, nisi timeretur iam ex tali percussione vulnus, vel aliud damnum corporale, tunc enim liceret inuaforem occidere si aliud non esset reliquum remedium. Quamuis autem haec limitatio in iis casibus videatur vera de Religiosis, quia illis non sequitur dedecus, de Clericis tamen aliquantulum dubia est. Ita Valquez.

Sup. hoc infra in Ref. 64. §. ult. ad l. i. 7.

Sup. hoc in Ref. seq. §. Non defina, & lege etiam ibi a medio §. Sed omnino. ver. Ad dunt tamen. & Ref. eius annot.

3. Et hanc sententiam in fauorem omnium Clericorum absolute tenet Georg. Obrechtus tract. de defens. necessaria, c. 10. n. 16. vbi sic asserit: Et propterea nec Abbatis opinio, in cap. significasti 18. ex. de homicid. probanda est, dicentis de rigore iuris verius esse, vt nemo, cuiuscumque sit conditionis, teneatur fugere: at in foro conscientiae habendam esse rationem personarum, vt si quis sit Clericus, quid teneatur fugere, cap. suscepimus 10. vbi, & gloss. in verb. interiretur, ex. d. tit. Cum enim omni iure permissum sit vim repellere, de quo supra c. 1. & 4. & cum non rigor iuris, sed ipsa natura, & aequitas, cuiuscumque contra quocumque defensionem concedant, de quo supra c. 1. 3. 4. 5. & 6. sane non est quod Clerico defensionem adimamus, quae illi omni iure tributa est. Hac Obrechtus. Sed sententiam Abbatis communiter tenent Doctores. At nouissimè Emanuel Themudo in decis. Archiepiscopi Olyssiponens. dec. 83. n. 16. docet negatiuam sententiam, asserentem Clericum nobilem aggressum, non teneri fugam arripere. Ideo tu cogita.

RESOL. IV.

An non solum vir infima conditionis, sed etiam vir Nobilis aggressus, si ex fuga possit euadere mortem, teneatur fugere, & non interire aggressorem, vim vi repellendo? Ex p. 8. tr. 7. & Misc. Ref. 45.

Pro doctri. na, & personis contentis in hac Ref. supra in fine Ref. 1. per totam.

§. 1. **A**firmatiuam sententiam docet Henricus Bocerius tract. de duello, cap. 10. n. 46. vbi sic ait. Et hic non distinguimus inter Nobiles & plebeios insultatos. Primo, enim, eadem illae rationes iam adductae etiam in plebeis procedunt, si & illi in dubio vitae discrimine constituti fuerint. Secundo, leges de legitima violentia propullatione latae, generaliter, indefinite, & sine vlla distinctione loquuntur, vbi autem lex non distinguit, ibi nec nos distinguere debemus. Erubescimus enim sine lege loqui, Nouell. 18. de viene & semisse, c. 5. consideremus autem. Tertio, necessaria & legitima haec defensio origine iuris naturalis, & iuris gentium est. d. i. vt vim. de iustitia, & iure, d. l. scientiam 45. §. qui cum aliter. ff. de iustitia, & iure, d. cap. significasti 18. in fin. ex. de homicid. §. d. l. 1. §. vt vim vi. ff. de vi & vi armat. At ius naturale, & gentium cum omnibus hominibus, Nobilibus, & ignobilibus, commune est. Ius civile §. & homines populi §. ff. de iustitia, & iure, §. 1. §.

ius autem civile, & §. ius autem gentium. Insti. de iur. naturali, gen. & civil. Atqui semper & vbiq; aequum, & bonum est vtrumque illud ius naturale & gentium. Ius pluribus 11. ff. de iustitia, & iure. Vnde haec legitima defensio, quae non in fuga consistit, sed in reparatione, tam in plebeis, quam Nobilibus procedit. Ita Bocerius; cui etiam adde Ioannem Harprecht. in comment. ad Insti. l. i. §. 4. tit. de publicis iudiciis, §. item legem Corneliam, n. 121. vbi ita asserit: Si insultato ventimiliter fuga periculosa non sit futuratur, certe is, remota omnis inter plebeios & nobiles, honoratos & infames differentia (cum enim leges, de defensione legitima latae, generaliter, indefinite, & indistincte loquuntur, adeoque inter nobiles, & ignobiles non distinguant, nec nos distinguere debemus, argum. de priu. §. ff. de Publ. in rem act. Erubescimus quippe sine lege loqui, Nouel. 18. c. 5.) fugere tenetur, si omnino iustius esse velit. Quamquam ergo fugam arripere non sit fortitudinis, non sit nobile, non sit honestum, sed timiditatis signum, vitisque vexillum, tamen cum ea deum vera sit virtus, quae cum pietate, cum Christiana proximi dilectione, cum religionis candore non pugnet, argumento eorum, quae D. Paulus ad Romanos, c. 12. & 13. item 1. ad Corin. c. 13. & passim scribit: optimè profectò hominibus ratione praeditis, & Christiana Religione institutis conuenit, vt non vsque adeò strictè isti humanae Philosophiae inhareant, sed cum diuinis ex litteris reformat, & in Philosophiam Christianam commutare ac conformare non erubescant, adeoque sibi quam diligentissimè caueant, ne pro tantillo proprii honoris, vitam alicui adimant, hocque peccatum suam conscientiam miserè facient, quae tamen debet esse veluti speculum, sine macula: nihilque nos ita exhilarare solet, sicuti concitètia bona, vt ex Nazianzeno refert Beulthius ad Iadmanendi 3. l. n. 826. ff. de iur. iurand. Sed & usquam in iure nostro scriptum legitur, quod ille dedecus committat, & dignitatem suam deformet, qui fuga non tam propria, quam ipsius aduersarij, cum ferro contra se venientis, salutem consulit, quae eedere mauult, quam laderet aggressorem iratum. Nec officiet, si dixeris, leuis tamen nota macula aspergi fugientem, praesertim hoc nostro corrupto saeculo, quo fugere, suamque salutem plebeis committeret, non viri fortis, sed leporis, ac mulierculae timidae esse, ab omnibus propè creditur, argum. l. omne delictum 6. §. qui in acie fugam 3. ff. de re militari, l. 1. §. cum dominus 11. ff. ad S. C. Syllan. Cum enim is leuis nota macula aspergi dicatur, cuius opinio ac verecundia oneratur apud bonos tantum, & graues viros. l. fratres 37. C. de inoffic. testam. l. ea, que 15. & l. verham 17. Col. ex quibus caus. infam. irrogat, & explicitum in §. 1. si pr. de iniur. n. 122. non apud plebem, seu vulgus imperitum, quod etiam honorum virorum facta, quantumuis iusta, plerumque reprehendere solet: nihil est, quo in sententiam contrariam pertrahi se quisquam patiatur. Mala quippe potius pati quis debet, quam peccatum facere: nec quis debet pro metu leuiores infamia, peccatum mortale incurere, c. l. sacris 1. de his, quae vi meit. sue causa sunt, cum duobus ex malis sit eligendum minus. can. quod David 3. & can. sequent. cau. 22. n. 4.

2. Neque verò, dum statutus nobiles aequè ac ceteros inferioris conditionis viros, fuge alitudo esse, si per eam impendens periculum commode vitare queat, reum impietatis facimus Imper. Carolum V. qui in ordinarione iudicij criminalis, art. 140. & 141. inter viles personas, & honoratas distinguere videtur, illique viles personas, & honoratas distinguere videtur. Nam aggressori resisteret non permittit, his permittit. Nam Carolus eo in loco moderatè pietatis minimè exclusit, sed potius vitæ & honoris tue exultationis periculum coniungit: ac proinde constitutio ista haec Carolina non disunctiue, sed coniunctiue accipienda est, licet, si cum honore vita quoque ipsa in periculum incideret,

cidat, vt cum illa procedat: secus, si honor tantum arguuntur, interfecti tibi, estaque liberando, extr. de homicid. que verba, te tuaque liberando, licet in altero tantum membro, defensionis scilicet persone, vera sint: non tamen etiam in altero nisi copulatiue accipias, vt notant ibi Canonista, & Ktemberg & d. r. de necessar. defens. qu. 8. num. 36. Bernhardus Zieritzius in No. ad distam constitut. criminali. Cavell. V. ar. 140 pag. 146. Deinde respondetur, quod Imp. Carolus dicto loco, de certis solummodo personis aliis, quae saluo honore & fama sua, fugere aduersarium non possunt, loqui videtur: vt sunt milites, quibus ignominiosum est contra disciplinam militarem, & sacramentum militiae in acie fugere hostem, & commilitones suos in summo vitae periculo deserere, l. 3. l. 1. de delictum 6. §. qui in acie 3. ff. de re militari, l. 1. in princ. & l. 2. ff. de his qui nor. infam. item vassallis, quibus probrosum est, si dominos suos, in praelio periclitantes, nec lethaliter vulneratos, dimittant, l. 1. in princ. l. 2. §. vlt. lib. 1. feud. & tit. 6. 7. & 24. §. item qui dominum. lib. 2. feud. Sic turpe & probrosum marito fuerit, si adulerum vilem cum vxore sua domi deprehensum, atque uide resistente fugiat, eumque cum vxore relinquit, arg. l. 2. §. 2. & seqq. l. miles 11. §. licet 3. & l. marito 2. ff. de adulter. quae iura omnia cum sint singularia, non tamen ad consequentias produci debent, l. quod uere contra 14. ff. de legib. l. 1. §. plane 2. ibi, nec ad exemplum trahuntur de constitutionib. Princ. Ac sane vel idem distinctionem inter Nobiles, & ignobiles hac in parte admittere non debemus, quod ea quae ex iure gentium primaue, & charitate Christiana descendunt, non ex vlla personarum qualitate astantur. Nec enim ius gentium, vt & charitas Christiana, vllum agnoscit tale personarum discrimen, cum de privilegiis questio est, quae ipsa natura humano generi largitur. Huicque Harprechtus, & alij penes ipsum, quibus adde Vlicum Hunnium in Collegio criminali, disp. 8. n. 74.

3. Sed omnino negatiuum sententiam tenendam esse puto tanquam communem inter Theologos, & ideo Eminentiissimus Lugo de Iustit. tom. 1. disp. 10. sect. 8. num. 106. sic ait, Doctores communiter dicunt: quando inualis non potest sine detrimento magno fugere, vel quia dum fugit, facilius ab inualore offenditur, vel occiditur, quam si ei resistat, vel quia ex fuga incurrit dedecus magnum & ignominiam hominis ignaui, & timidi, posse persistere, etiam si necesse sit inualorem occidere ad sui defensionem; quia ille solum excedit moderationem defensionis iusta, qui cum aliter commode possit vitare illud periculum, occidit, vel percussit aggressorem; in iis autem casibus non potuit aliter euadere sine maximo tuo detrimento, sicut nec teneris, vt iniustum aggressorem effugas, patriam exulare cum iactura tuarum fortunarum. Addunt tamen, non excusari personas viles, in quibus fuga nihil, vel parum dedecoris generat; neque etiam personas Ecclesiasticas, vel Religiosas, quibus ad laudem potius, quam ad dedecus dabitur, quod armis non vtiuntur ad defendendum, quorum vsus non profitentur, sed potius vitam rogant, & incernem: quare idem dicendum videretur regulariter de aliis etiam secularibus, & laicis litteratis, Professoribus, vt Aduocatis, Medicis Regiis Consiliariis, & similibus, quibus armorum vsus, aut professio non est. Ita Cardinalis de Lugo; cui etiam addit P. Dicastillum de Iust. lib. 2. tr. 1. disp. 10. dub. 3. n. 66. & alios per ipsum.

4. Non desinam tamen hic adnotare, aliquos non approbare hanc distinctionem inter Nobiles, & plebeios, sed absolute omnibus tribuere facultatem sine fuga vim repellere. Et ita tenet Ioan. Choppen in obseruationibus practicabilibus, lib. 1. obseru. 9. n. 22. Georgius Obrechtus tract. de necessaria defensione, cap. 10. n. 10 & seq. Quia, ait ille, in l. 3. ff. de iust. & iur. gene-

raliter dicitur vim propulsandam: item quia in d. l. 1. §. vim vi. ff. de vi & vi armat. dicitur vim vi, arma armis repellenda, & in d. l. scientiam, §. qui cum aliter. ff. ad leg. Aquil. dicitur, vim vi deponere omnes leges omniaque iura permittunt. Hoc autem non fit pedum celeritate, aut fuga, sed robore corporis, & contraria vi opposita, Et certe Vlpian. in d. l. 1. §. vim, dicit Cassium scribere, vim vi repellere licere; id quod, non fuga, sed alia vi obiecta fieri solet. Et postea hoc ipsum magis explicat, & natura comparatum esse, ait, arma armis repellere licere. His enim verbis aperte innuit, lege naturae vim non fugiendam, sed repellendam esse.

3. Imo omisso iure, vt fuga te defendas, non solum ignominiosum, sed etiam periculosum est. Nam ignominiosum est & turpe, fugae se dare, & se ad quamlibet vim in pedes conicere, suamque salutem, instar leporis, pedibus committere: id quod Demostheni Oratori, & Antiocho Poetae obicitur, uterque enim conspecto hoste, abiectis clypeis aufugit. At quae sunt ignominiosa, & quae exultationem, & verecundiam nostram laedant, a nobis fieri non posse credendum est. l. filius 15. ff. de condition. inst. & facit l. nepos Proculo 125. in fin. in verb. Cum salus dignitate mea, potero, ff. de verb. sign.

6. Periculosum vero est, fuga aduersarium incitare, & audaciorum reddere; iuxta illud: Qui priori iniuriae non resistit, nouam accersit, praesertim cum aduersarius iam ante ad vim faciendam sit paratus, & forte virtibus, & pedum celeritate, alterum longe superet; vt ita certum ei periculum imminet, si aduersario magnum & inerte tergum relinquit.

7. Nec distinctio Cyni, Bartoli, & aliorum, inter personas & nationes honoratas & infames ac fugaces placet: quia defensio cunctis hominibus iure nostro indistincte concessa est, & quia nemo cuiuscunque conditionis, seu nationis sit, se in vitae periculum conicere cogitur. Vnde male Damhoderius, Si tu es Perusinus, ait famam ad dedecus metuens, ad actum occasionis vtique procedere potes: quod summum sit dedecus Perusino magnanimo & generoso, turpiter aduersario inuadenti cedere, Sed ille cui nulla est gloria, nominis, ac honoris ratio (qualis est Florentinus,) & commode fugere potest, neglecta nominis gloria, certe modis omnibus fugere tenetur, & si non fugit, punitionis crimen incurrit, vt ipse loquitur in praxi ver. crimin. c. 76. n. 9. ex mente Cyni in l. 1. c. unde vis & Bartoli in d. l. 3. n. 10 ff. de iust. & iur. Haec enim opinio nec iure, nec ratione probatur: sed potius expresso iure & multis rationibus refellitur, vt iam offensum est.

8. Nec quoque illa distinctio Petri de Anchar. & Zenzelini in Clem. vnic. de homicid. & aliorum placet, nempe videndum, An quis sine periculo & dedecore fugere possit, vel non possit, concord. in tr. de nobilit. c. 10. n. 64. & Bertrand. consil. 2. 10. n. 10. volum. 3. quia simpliciter & indistincte iure concessum est, vt qui vim vi propulsare & repellere possit, & quia is qui aduersario inuaditur, in illa animi perturbatione non habet plenius deliberandi consilium, quid sine periculo & dedecore suo facere possit, vel non possit, quia denique fugiens semper metuere cogitur, ne aduersarius insequatur, & se quasi inermem inuadat, cum ei tergum inerte relinquit: vt merito ei sit ignoscendum, si vim non fugiat sed propulset, argum. l. hac consultiissima §. at cum humana. C. qui testam. fac. poss. & l. 1. in princ. ibi, Nam interdum, ff. de executor. act. Et haec omnia docet Obrechtus ubi supra; sed tu ne deseras nostram sententiam tenere quando sine discrimine vitae vir ignobilis potest fugere.

RESOL. V.

An liceat viro honorario occidere inuasorem qui sustem, vel

Sup hoc etia
cum supra
in Ref. 1. §.
inter me
dum & huc
vel. Iner
Milites.

Sup hoc in
in Ref.
et. §. r. Et
pro conten
to in hoc
vel. Addunt
tamen, in
Resolucioni
bus non pri
mae huius
in & in ref.
generita §.
de vit. & in
l. 1. n. 1. Ref.
l. 1. l. 1. l. 1. l. 1.
legat. pau
polianum
ver. Sed
hanc distin
tionem, &
et. & ibi in
§. Ref. 10.

vel alapam nititur impingere, si aliter hac ignominia vitari nequit?
Et an liceat praevenire aggressorem, & eum prius quam innadat, occidere? Ex p. 3. tr. 5. & Misc. 1. Ref. 91. alias 90.

Sup. hoc in Ref. seq. & infra in Ref. 9. §. vlt. & lege supra doctrinam ref.

§. 1. **A**ffirmatiuam sententiam docent Lessius lib. 2. cap. 9. dub. 12. n. 7. Sotus, Syluester, Lopez Nauarrus, & alij penes ipsos; quia hic conatur auferre honorem, qui merito pluris apud homines aestimatur, quam damnum multarum pecuniarum; sed si potest occidere, ne damnum pecuniarum accipiat, potest etiam, ne hanc ignominiam cogatur sustinere.

2. Sed aduersus Lessium insurgit nouissimè Tannerus in 2. 2. D. Thoma, disp. 4. qu. 8. dub. 4. num. 74. vbi sic ait, Non etiam placet, quod absolute dicit Lessius, fas esse viro honorato occidere inuasorem, qui sustem, vel alapam nititur impingere, vt ignominiam inferat, si aliter vitari hac iniuria nequit, tum quia fieri potest, vt si res in occulto agatur, ea re parum honor lædatur, tum quia etiam læsus ita honor via iuris, aut aliis modis recuperari potest.

Sup. hoc infra in ref. 2. & leg. etiam doctrinam Ref. eius anterior.

3. An liceat verò praevenire aggressorem, & eum priusquam innadat occidere, negatiuè responder Syluius in 2. 2. D. Thoma, qu. 64. art. 7. queritur 6. vbi sic ait, Probabilior est non licere praevenire inimicam, quantumuis paratum, donec acti innadat, & aggrediat: praevenire namque inimicum non te inuadentem, non est te defendere, nemini autem priuato licet alium occidere, nisi in necessariam defensionem; ergo non licet inimicum praeueniendo ipsum occidere. Ita Syluius, qui tamen contrariam sententiam, tanquam probabilem videtur admittere; nam suam tantum probabiliorrem vocat, & illam docet Bannes in 2. 2. qu. 64. art. 7. dub. 4. conclus. 2. vbi sic asserit. Postquam iam aggressor fecit aliquam actionem, parando mihi insidias, quas ego aliter effugere non possum, nisi occidendo illum; tunc licitum est mihi medio tempore, antequam inister meum damnum, occidere insidiantem, etiam si pro tunc quietus sit. Ratio est, quia tunc, proprie loquendo, est defensio vitæ meæ; nam profectò moraliter loquendo, ille est actualis aggressor. Ita Bannes, Sed hæc sententia aliquibus, & mihi etiam displicet, vnde tene sententiam Syluij negatiuam.

RESOL. VI.

An licitum sit viro honorato occidere inuasorem, qui sustem vel alapam nititur ei inferre?
Et an hoc etiam admittendum sit in hominibus infima conditionis? Ex p. 5. tr. 4. Ref. 4.

Sup. hoc in Ref. præterita, & infra in ref. 9. §. vlt. & vide supra doctrinam ref. 2.

§. 1. **N**egatiuè responder Syluius in 2. 2. D. Th. 9. 64. art. 7. queritur 9. Tannerus tom. 3. disp. 4. qu. 8. dub. 4. num. 74. vbi sic ait, Non etiam placet fas esse viro honorato occidere inuasorem, qui sustem, vel alapam nititur impingere, vt ignominiam inferat, si aliter vitari hac iniuria nequit. Tum, quia fieri potest quòd si res in occulto agatur, ea re parum honor lædatur. Tum, quia etiam læsus honor aut via iuris, aut aliis modis recuperari potest. Ita ille, & hæc sententiam docet etiam Malderus in 2. 2. tr. 3. cap. 1. dub. 7. asserit. 1. vbi sic asserit. Reçtè illud notandum, moderamen tutelæ non seruari quando iniuria tanta non est in se considerata, & ratione materiae, vt cum tanto noeuimento proximi iuste poterit propulsari, non enim vt cumque baculo inuasus, mox poteris inuasorem gladio confodere. Hæc ille, & ante omnes Ioannes Maior in 4. sent. dist. 1. §. 20.

2. His tamen non obstantibus affirmatiuam sententiam docet Sotus, Nauarrus, Syluester, Lopez, & alij,

quos citat & sequitur Lessius de iust. lib. 2. c. 9. dub. 11. 77. quibus ego addo Villalobos in sum. tom. 2. tr. 1. diff. 10. n. 5. Hurtado de Mendoza in 2. 2. disp. 170. sect. 16. §. 137. Marchantius in sum. ad 99. post. per Decal. c. 5. qu. 1. cas. 2. Philipum Fabro de resp. in 4. sent. dist. 1. §. 3. disp. 52. c. 1. n. 30. Fillium tom. 2. tr. 29. c. 3. n. 50. Strouersdorff in 2. 2. D. Thom. de iust. & iur. qu. 64. art. 7. concl. 5. Azorium tom. 3. lib. 2. c. 1. qu. 16. Becanum in 2. 2. D. Th. de homicidio, qu. 8. concl. 2. Molfesum in sum. tom. 1. tr. 11. c. 19. n. 73. Anghelm Vantium in disciplina Clericorum, lib. 4. de homicidio, fol. 363. §. Nota præterea. vbi sic ait, Si aggressor noluerit aliquid occidere, neque mutilare, sed tantum verberare baculo, vel alapis, post aggressus hostem interrimendo repellere, cum præterit in aliquibus regionibus maximum sit dedecus alapam, vel verbera absque vulneribus, aut mortis vindicta relinquere. Sic ille. Et ratio huius sententiæ est, quia talis conatur auferre honorem, qui pluris merito apud homines aestimatur, quam damnum multarum pecuniarum. Ergo si potest occidere, vt infra dicemus, ne damnum pecuniarum accipiat, potest etiam, ne hanc ignominiam cogatur sustinere. Sed hæc opinio non admitterem in hominibus infima conditionis, qui ex alapis & verberibus non magnam sustinerent ignominiam.

RESOL. VII.

Virum liceat ad honorem tuendum inuasorem post impetam alapam sustem, vel vulnus fugientem insequi, & occidere?
Et ita aggressorem occidens, an teneatur ad aliquam restitutionem?
Et in dicto casu declaratur, quid sit vindicta, & quid defensio? Ex p. 2. tr. 15. & Misc. 1. Ref. 5.

§. 1. **N**egatiuè responder Ioan. de la Cruz in direct. consue. p. 1. præc. 5. dub. 6. concl. 1. Toletus lib. 1. cap. 6. num. 16. Rodriquez non bene à Bonacina qu. 1. 11. Turrianus in 2. 2. tom. 2. disp. 17. dub. 3. num. 9. qui citat Sotum & Bannes, Salon in 2. 2. qu. 64. art. 7. concl. 1. & nouissimè Malderus in 2. 2. D. Thom. art. 3. c. 1. dub. 14. vbi asserit, si postquam alapam impetgit, quæ tibi ignominiosa est, te in fugam conuertat offensos, non licebit eum persequi, & tantum referre, quantum postulare videtur honoris reparatio, habet enim potius speciem vindictæ, quam defensionis. Hæc ille.

2. Et ita in praxi contrariam sententiam non esse consulendam docent, licet speculatiuè probabilem esse asserant, Lessius de iust. lib. 2. cap. 9. dub. 12. num. 8. Reginaldus in praxi, tom. 2. tr. 21. cap. 5. num. 63. Fillius sus qu. mor. tom. 2. tract. 29. cap. 3. num. 51. Bonacina de contract. disp. 2. qu. vltim. sect. 1. punt. 10. num. 8. & alij. Et ratio est, primò ob periculum odij vindictæ, & excessus. Secundò, ob periculum pugnarum, & cadidum in Reipublicæ perniciem. Deinde, qui iniuriam intulit, eo ipso quòd ab iniuria cessat, sine per fugam, siue quouis modo cesset, vim non infert, ac ideo repetiticiens, vim non repellit, sed potius punit, & vindictam sumit, nec honorem defendit, cum iam per iniuriam amissus sit, & quamuis illum recuperaret, hæc honoris recuperatio ad vindictam potius quam ad defensionem pertinet. Hæc nosser Megala in iust.

3. Sed his non obstantibus, contrariam sententiam pij, & doctissimi viri docuerunt. Nauarrus in manual. cap. 15. num. 4. ad j. Petr. à Nauar. de iust. lib. 2. cap. 3. num. 385. qui citat Mercatum, Victoria de iure belli, quæst. 2. num. 5. & ex Societate Iesu P. Henriquez in sum. lib. 1. cap.

c. 10. n. 7. in gloss. lit. T. vbi citat Cordubam, Mantium, Pegnam, & alios, & tandem tenet etiam hanc sententiam Fernandez in exam. mor. p. 1. c. 9. §. 1. n. 16. vbi ait, referens opinionem Nauarri *vbi supra*, qui affectus iniuria, magnam honoris iacturam faceret, si fugientem non persequeretur, inuasorem persequi posset, & percutere tantum, quantum ad sui honoris defensionem opus esset: etiam occidendo, si id opus esset. Ratio est, quia ego possum persequi furem, & illata vi etiam mortis illius damno, rapta recuperare: ergo maiori cum ratione infamatorem, & ab eo raptum honorem extorquere. Hæc Fernandez.

4. Sed ad hoc argumentum respondet Megala, & alij, esse disparem rationem: nam res illa futura adhuc extat apud furem, & manet tua: sed contumelia illata, & honor iam perit: ergo illa non erit defensio, sed aggressio, & vindicta. Respondet Lessius, in eo esse paritatem rationis, quod sicut res potest recuperari, ita etiam honor, qui in signis excellentiæ, & hominum existimatione consistit. Deinde, si res non extaret apud furem, qui illas abiecit in flumen, posset tamen, damnum passus, talem furem, non minus quam de facto apertantem, insequi, vt tantumdem restituere cogat, de qua re Nauar. *vbi supra*, n. 384. Ergo, &c.

5. Sed magis clarebit hæc sententia, si notemus rationem, qua vindicta, & defensio inter se differunt. Nam, vindicta propriè esse velle reddere malum pro malo, quod non licet priuata persona. Defensio autem est aggressorem compescere, & impedire damnum quod iam imminet, vel si illatum est, (sicuti in nostro casu) vt adhuc maneat in suspensio. Istas enim esse defensionis partes, manifestum est, vt diximus ex facto illius, qui furantem res suas, vel auferre molientem impedit, vel iam auferentem insequitur: vt enim illa impeditio, sic ista insecutione censetur res suas defendere, si quidem recuperari valeant: & vt insequatur eum qui damnum intulit, non possum ob aliam causam id facere, quam vt reddam malum pro malo, & esset vindicta. Cum verò damnum illatum refarciri potest, eum qui intulit, licet insequi possum, non quidem vt malum, referam pro malo, sed vt mihi illatum malum refarcire curem, cum mihi ad id nulla alia ratio suppetat, quia si suppeteret, non daretur proposita insecutioni locus tanquam vindictiua: At cum hæc ita sint, patet illud non habere rationem vindictæ, sed defensionis, quando aliquis vir nobilis eum à quo vulneratus est insequitur: non quidem vt malum pro malo reddat, sed vt conferuet honorem sibi ablatum, dummodo tamen id fiat incontinenti, cum res adhuc est in suspensio, non autem postquam inimicus domum se iam recepit, vel alia negotia gerit.

6. His ita positis, censeo etiam ante factum, si non adsit periculum odij, appetitus vindictæ & excessus, hanc secundam sententiam esse probabilem, & tutam in praxi, quia dum aduersarius fugit, & percussus insequitur, moraliter adhuc durat congressus. Ergo, &c. Dixi ante factum, nam post factum etiam aliqui Doctores ex contrariis illam admittunt, neque ita aggressorem occidentem obligant ad vllam restitutionem. Ita Megala in p. 2. lib. 3. c. 1. n. 12. & Lopez in suo instr. p. 1. c. 62.

7. Nota verò, quod Azorius p. 3. lib. 1. c. 1. quæst. 13. contrariam sententiam vocat tantum probabiliorem. Ergo secundum Azorium, nostra opinio est probabilis: & dum ipse non distinguit, neque nos distinguere debemus, asserendo illum intellexisse de probabilitate speculatiua, & non practica: nam ipse absolute loquutus est, dicens suam sententiam esse probabiliorem. Ergo sicut eius opinio erit secundum ipsum probabilior speculatiue, & practice, ita & nostra practice, & speculatiue erit etiam probabilis.

RESOL. VIII.

An licitum sit ad honorem suendum inuasorem post impetam alapam, vel fustem fugientem insequi, & repercutere, & occidere, si hoc opus est ad honorem recuperandum? Ex p. s. tr. 4. Ref. 11.

§. 1. PRO affirmatiua sententia plures Doctores adduxi in 2. p. tr. 1. Mis. cell. c. 1. quam probabilem esse concedunt etiam ipsimet aduersarij, & idem Villalobos n. sum. 1. 2. tr. 12. diff. 11. n. 3. sic ait. [Quando el aggressor cessa ya de la iniuria, o se fue huyendo, no sera licito seguirle segun la opinion mas probable que diximos arriba, aunque tambien tiene probabilidad el decir, que alli luego incontinente, o inmediatamente yendo huyendo le puede seguir y herirle, o iniuriarle; quando es necesario para recuperar la honra, como el que segue al ladron para recuperar la hacienda, porque el que le quitò la honra en su manera se la tiene iniustamente, y moralmente hablando todo aquello es vn mismo acto. Deste parecer ex Nauarro, Enriquez, y Pedro de Nauarra, Victoria, y otros que citan. Mas ha se de entender que no sea con animo de vengarse, sino de cobrarlo defender la honra, que aun entonces no parece que està acabada de perder, y que sea en caso que el otro no le ofrece la satisfacion deuida, como suele acontecer. Y tambien que como dize Pedro de Nauarra con S. Antonino, no se estienda esto al tiempo, quando el aggressor esta quieto en su casa o se diuirtió à otro negocios, porque de otra manera se abritia camino para muchas perturbaciones, efcandalos, alléchanzas, enemistades, y venganzas.] Ita ille.

2. Et ita hanc sententiam absolute tanquam probabiliorem amplectitur nouissime Marchantius in *summar. resol. past. ad Decal. c. 5. qu. 3. cas. 3.* & Philip. Fabro de *rest. in 4. sent. dist. 15. q. 3. dist. 52. c. 1. n. 29.* vbi ita asserit. An liceat solum occidere, quando durat congressus, vt cum fur accipit rem alienam, vel aliquis afficitur iniuria, aut alapa, vel fuste caditur, an etiam postquam re ablata & inflata iniuria fugit, est dubium. Soto & Molina *disp. 17. n. 8.* tenent licere quidem insequi furem, quando res esset magni valoris, & exigua spes esset recuperandi, iniprè posse occidere; quoad honorem verò nequaquam. Quia, inquit, qui alapa, vel fuste percussus est, iam amisit honorem, ideo si persequendo occidat, est vindicare honorem. At vindictio non pertinet ad personam priuatam, sed ad Principem, Nauar. verò in *man. c. 15. n. 4.* asserit posse insequi, & occidere licitè. Et hæc opinio mihi probabilior videtur intelligendo hoc de continenti persecutione, vt si quis infligat vulnus, vel alapam, aut fuste quem percutiat, & statim fugiat, nam in hoc casu si offensus insequatur, & occidat, censetur occidere in actu ipsius congressus; neque enim iudicandum est hoc esse duos congressus, alterum quo quis iniuriam intulit, alterum, quo statim eum insequens interficit, sed est vnus, & id est, ideo licitè occidit. Secus si persecutio non statim & continuato tempore insequatur, sed qui percussit, iam abiit, & qui vulneratus est, vel affectus iniuria, non est insecutus continuatè, sed interposito tempore: tunc enim videntur diuersi congressus, & secundus videtur ordinatus ad vindictam. Accedit quòd persequendo fugientem defendit honorem suum, cuius magnam iacturam faceret, si fugientem non persequeretur, & hæc omnia docet Faber *loc. cit.* vide me ipsum *vbi supra*.

RESOL. IX.

An licitum sit fugientem insequi ad recuperandum honorem?

Quæ hic est Ref. antecedens, & in Ref. seq. & in tom. 5. tr. 2. Ref. 20. in principio.

rem propter acceptam alapam, vel fustem, & illum vulgare, & repercutere?
Et notatur licitum esse viro honorato occidere inuasorem, qui fustem, vel alapam mittit ei impingere, quo ei ignominiam inferat, & inuasus non potest aliter defendi: Ex part. 8. tract. 7. & Misc. Res. 48.

Sup. hoc in duabus praecedentibus ref. & in alia eorum annotationum.

§. 1. **N**egatiue nominatim contra me respondet Eminentissimus Lugo de iust. rom. 1. disputat. 10. sect. 10. num. 189. & 190. Quia occisio, vel percussio priuata non licet, nisi ob defensionem rei, quam aliter apertes, & eo modo conseruabis, alioquin erit non defensio, sed vindicta, quae auctoritate priuata semper est illicita, vt aduersarij fatentur: in casu autem praesenti occisio illa non conducit ad conseruandum honorem, honor enim iam destructus est per iniuriam illatam, sed deseruit ad acquirendum alium honorem, quem apud homines acquiris ob fortitudinem, qua te vindicasti; quare non potest praescindere a ratione vindictae, quia non aliter conducit ad honorem acquirendum, nisi quatenus honorificum est apud homines te vindicare: nec conseruat, aut recuperat honorem ablatum, quia ille erat existimationis, quam offensio debebat exhibere, quam quidem non exhibet offensio percussus; imò nec amplius exhibere poterit, si occidatur, nec tu illum percussus, vel occidis, vt reddat honorem, & notam bonae existimationis de te, quam debebat dare, & iniuste abstulit, sed vt acquiras alium honorem apud ceteros, quo compenses iacturam illius honoris, quem ab offensore non habuisti; ergo illa occisio non est proprie defensio, nec eo titulo licita reddi potest, sed semper remanet sub ratione vindictae, sub qua sola utilis est ad acquirendum honorem aequiualem, quo videaris retinere tantundem honoris, quantum antea habebas, dum pro honore amisso alium honorem apud alios homines de nouo acquiris. Haec sententia est factis probabilis, & ego semper illam in praxi conseruarem, quam etiam videtur sequi Georgius Obrechtus in de necessaria defensione, cap. 11. num. 26. & cap. 13. num. 21.

3. Sed affirmatiuam sententiam speculatiue probabilem esse existimat ex Societate Pater Dicastillus de iust. & iure, lib. 2. tract. 1. disput. 10. dub. 6. num. 74. Imò ex eadem Societate absolute sententiam affirmatiuam mordicus tuetur doctus P. Gaspard Hurtado tract. de iust. & iure, disput. 11. diffin. 11. vbi sic ait. Punctum difficultatis est, an statim ac inuasor percussus, sit licitum percussio cum repercutere, vel fugientem insequi, & repercutere.

3. Sot. lib. 5. qu. 1. art. 8. Vasquez vbi supra. Molin. disp. 17. Turrian. disp. 27. dub. 3. & alij docent id non esse licitum, quia iam potest percussione factam, quamuis statim non est honorem tueri, & defendere, sed vindictam sumere, quia iam honor est amissus, quia percussione iam facta fuit amissus.

4. Vnde verò relectione de iure belli, num. 5. Nauarr. cap. 5. n. 4. Rodriguez cap. 1. 6. num. 11. Mercado lib. 6. summ. Lopez 1. pari. cap. 62. Henriquez de irregulari, cap. 10. & Petrus Nauarr. lib. 2. cap. 5. num. 80. docent, id esse licitum percussio, quantum sit necessarium, vt percussus non maneat ignominia affectus, quod etiam sentit Bonacin. de restitut. disputat. 2. quest. vltim. sect. 1. punct. 10. & merito, quia statim repercutere, vel insequi percussorem fugientem, & eum repercutere fit in actuali ipsa congressione antequam inuasor ad alia diuertatur, aut iam alibi quietus existat, quia adhuc saltem moraliter finita, & honor nondum est saltem si moraliter durat, & nondum est saltem moraliter in facto esse amissus, sed tantum est amissio illius in fieri, & inchoatio amissionis, & repercutere amissio honoris non perficitur, quia ea repercutere impeditur, ne fit in facto esse, ergo id est licitum percussio. Patet conse-

quentia, quia ea repercutere non tam habet vim vindictae, quam defendendi honorem impediendo, ne amissio honoris maneat perfecta, & consummata, & in facto esse. Ex quo constat ad rationem aduersarij. Cauendum tamen est, ne in dicta repercutere adit periculum odij, vindictae, & excessus. Et haec omnia docet P. Hurtado vbi supra, vnde patet responsio ad argumenta contraria.

5. Qui etiam notat, licitum esse viro honorato inuasor, occidere inuasorem, qui fustem, vel alapam mittit ei impingere, quo ei ignominiam inferat, & inuasus non potest aliter defendi. Et me citato tres doctores recentiores hanc etiam sententiam tenent, & hi sunt P. Dicastillus vbi supra, n. 7. Cardinalis de Lugo num. 186. & 187. & Egidius Trullench in Decalogum rom. 2. lib. 5. cap. 4. dub. 5. num. 2. quicquid in contrarium asserat aliqui, & inter illos Ioannes Harprechtus in Justit. Iustin. 1. 4. tit. de publicis iudicijs, §. Item lex Cornelia, num. 171.

RESOL. X.

An si quis dicat vi honorato Mentiris, licet eum occidere?

Et quando vero licitum sit contumelioso dicere Mentiris? Ex p. 5. tr. 4. Res. 13.

§. 1. **S**i hoc in aliqua regione esset valde probolium, affirmatiue responderet Henricus Strouersdorf de iust. & iur. in 2. 2. D. Thom. quest. 64. art. 7. consil. 5. vbi sic ait. Potest etiam interfici qui vitum honoratum baculo, vel pugno conatur percutere, nec potest aliter impediri imò dicere, Tu mentiris, vbi hoc valde probolium est. Ita ille.

2. Sed merito haec sententia impugnat ex dictis in superiori resolutione, & in specie illam improbat Azorius tom. 3. lib. 2. c. 1. qu. 17. vbi sic alletit. Queritur an si inuasor solum laedat verbis contumeliosis, vt g. dicens, Tu mentiris, licitum sit occidere, vbi hoc verbum, mentiris, est valde ignominiosum. Dico non esse licitum, quoniam huiusmodi contumelia aliter repelli possunt & solent apud homines. Ita Azorius, Quae do vero licitum sit contumelioso dicere, mentiris, vbi Hurtado de Mendoza in 2. 2. tom. 1. disp. 170. sect. 14. §. 1. 16. & Crispotium in casibus militaribus, cap. 12. par. 1. totum.

RESOL. XI.

An liceat occidere contumeliosum, quando aliter ea iniuria arceri nequit, quia talis inuasor est honoratus? Ex p. 5. tr. 4. Res. 12.

§. 1. **A**ffirmatiue responderet nouissime eruditus & nobilitate probanda, quest. 1. gl. 4. num. 14. Petrus Nauarra de rest. lib. 2. cap. 3. num. 3. 6. & Henricus Strouersdorf de iust. & iure in 2. 2. D. Thom. quest. 64. art. 7. consil. 5. vbi sic ait. Potest etiam interfici, qui vitum aliquem honoratum conuiciis, & maledictis afficit, nec potest aliter cogi vt taceat, talis enim est inuasor honoris, ita ille, quod intelligunt hi auctores, quando contumeliosus sunt atrocis, & vt dictum est, alia ratione vitari nequeunt. Ratio enim naturalis dicit licitum esse eam defensionem, quae necessaria sit ad contumeliam depellendam, & comprimendam, alioqui daretur licentia improbitati optimos viros contumeliosis vexandi, quae tamen in multo, quam dana rei familiaris sunt acerbiore, & magis affligunt animum. & ita hanc sententiam docet etiam nouissime Baldell. in Theol. mor. lib. 3. disp. 24. n. 24. 2. Verum

2. Verum his non obstantibus hanc sententiam non approbat, & merito, Hurtado de Mendoza in 2. 2. *diff. 170. sect. 15. §. 123. & seq.* Petr. Binsfeldius *de iniuriis & damno dato* 1. 9. 9. *concl. 4. Mosellius in sum. tom. 1. tr. 1. cap. 19. n. 74.* Lessius *lib. 2. cap. 9. d. 12. num. 78.* Filliucius *com. 2. tract. 29. cap. 3. num. 49.* Azorius *tom. 3. lib. 2. cap. 1. n. 17. & alij*; quia verbales iniuriæ verbis repelli possunt, quæ est legitima vindicta, tum quia sic repelli solent etiam apud viros honoratos; quare si factis repellerentur, iam fieret excelsus in defensione, cum aliter & possint & soleant repelli. Sed vt verum fatear, Baldellus & alij primam sententiam docent in casu quo aliter contumelia tolli non possit, nisi interficiendo calumniantem, quia id solum est vim vi repellere, & honorem tueri contra iniuriam, & violentum dehonorem, vide Baldellum *vbi supra*. Ego verò non recedo à secunda sententia, ex qua oritur de particulari contumelia qua stituncula quadam. Quæro igitur.

RESOL. XII.

An liceat occidere contumeliosum, quando aliter ea iniuria arceri nequeat? Ex p. 8. tr. 7 & Misc. Ref. 51.

§. 1. Negatiua sententia adhasi in *part. 5. tractat. 4. §. 12. 12.* quam præter Doctores ibi citatos mordicus tenet Ioannes Harprechtus in *comment. ad Institut. Instin. tom. 4. tit. de publicis iudiciis, §. 1. rem lex Cornelia, num. 163. & seq.* Tum, quia omnes leges, quæ de defensione necessaria profertur, eo tantum de casu loquuntur, quo vis ipsi corpori, vel vitæ adhibetur. Nulla autem infertur vel vitæ, vel corpori vis, quando iniuria verbalis non infertur. Tum, quia passim in iure nostro defensio tantum, & eaque moderata, non etiam vindictio permilla legitur, *l. 5. l. scientiam 45. §. qui cum aliter 4. ff. ad l. Aquil. l. furem 9. ff. ad legem Corneliae de sicar. l. 2. ibi, in dubio vitæ discrimine constitutus.* C. *de ver. vi. cum similibus.* At verò, qui iniuria verbalis prouocatus vulnerat, vel profusus ingulari iniuriatorem, honorem suum haud defendit, sed potius propriam vindictam, omni iure prohibitam, exercet. *Deuereon. c. 32. vers. 35. ad Roman. 12. vers. 20. & iuribus modò allegatis.* Præterea quod reuera mihi auferri nequit, eius retinendi gratia hominem me occidere posse, profusus irrationabile est. Atqui per iniurias alterius, fama mihi auferri non potest. Nimis etenim male ageretur cum hominibus, & loco nimis lubrico eorum fama & honor positus esset, si ab alterius arbitrio penderet. Sed indulgeamus etiam vulgato errori, quòd per iniurias illatas alterius famæ detrahitur, & quadam infamia irogetur: iste tamen, vt propterea homicidium iustificetur, sufficere nunquam potuit, contra leges diuinas & humanas. Et hinc est quòd in *l. nec timorem 7. in princip. ff. de eo, quod met. caus. gest. erit. timor infamiae* eo edicto contineri, & iusta causa restitutionis esse negatur: quia scilicet iste metus iustus non est, neque infamia quis ob iniurias priuatur; sed lege, vel sententia ob delictum suum notatur.

2. Nec obstat quòd crudelis sit, qui famam suam negligit, *cap. nolo 10. caus. 12. quest. 3.* Ludouic. Carbo in *tract. de omnium rer. repetit. quest. 23* imò sceleratè agat, ac pro fure, pro latrone, & proditore computetur, per notata Petri Ancharani *consil. 325.* Ioannis de Anan. *consil. 46. n. 4. & 7.* Iasonis in *§. fin. sup. de action. hōsque referentis* Georgij Barschamps in *radice clausular. dist. cap. 3. n. 53. pag. 661.* Nam ei, qui iniuria affectus est, legitima actionis iniuriarum via, quæ iniuriam sibi illatam vindicare, famamque suam saluam, & integram conseruare potest, abundè prospectum est, *tot. titui. Institut. ff. de iniur. Nihil item stringit l. vi vim 3. ff. de iniur. & iure,* vbi Florentinus respondit, vim atque

Tom. VII.

iniuriam propulsare iurum esse. Tum quia propulsare quidem iniuriam licet, verum non occidendo, sed verbis retorquendo, vt dictum *supra in d. §. vlt. num. 108. tit. de iniur. Tum, quia illic (iuxta quorundam traditionem) intelligitur iniuria, per vim corpori illata: quod arguunt verba illa sequentia, quod quisquis o. tutelam corporis sui fecerit, &c. Minime quoque refragatur, quòd fama siue honor, & vitæ puribus ambulent passibus, & equiparentur. *d. l. iusta 9. ff. de manumiss. vind. l. isti quidem 8. §. penultim. ff. quod met. caus. infamia 8. C. de decurionibus, & similibus copiose Schrader. in tract. feud. part. 9. cap. 4. num. 105.* nec non Georgius Murdus, *Gener meus, vol. 1. consil. 23. num. 219. & seq.* Etenim latissima hac in re vitæ & famæ est differentia. Illa ablata nunquam reparatur: hæc verò nec aufertur reuera, vt supra monitum, & læsa restitui, & reparari potest: iureque legitima remedia sunt prodita, quibus famæ nostræ consulamus, iudicia videlicet ciuilia, & criminalia, & insuper hodie actio ad recantationem. Itaque vitæ & fama in eo duntaxat comparantur, quòd vtriusque accurata, & diligens habenda est ratio, & quòd vtriusque iactura grauis, prouidèque vtrique periculum imminens auertendum, sed diuersimodè: vitæ quidem, si iudicis copia haberi nequeat, vim vi repellendo: famæ verò, litem, siue actionem intendendo. *tot. ritul. ff. C. & Institut. de iniur.* Neque enim quisquam sibi ipsi ius dicit, sed legitimis remediis ius suum persequi debet, *l. ex. rat. 13. ff. quod met. caus. l. credidiores. 7. ff. ad leg. Jul. de vi priuati. non est singulari 176. ff. de reg. iur. l. nullus 44. Cod. de Iudicis.* Hucusque Harprechtus, cui adde Henricum Bocetum *tractat. de Duello lib. 2. cap. 8. num. 10.* Christianum Krembergem *tract. de necess. defen. qu. 8. n. 17. & seq.* Obrechtum *tr. de eadem materia c. 9. n. 7. & c. 1. n. 34.* Voltzium *comm. ad leg. Corneliae de sicar. c. 7. n. 127.* & alios penes ipsos.*

3. Sed his non obstantibus affirmatiuam sententiam etiam probabilem esse putat nouissimè Gaspar Hurtado *de Institut. & iur. disputat. 1. 1.* vbi sic ait: *Constat licitum esse laico occidere eum, qui contumeliis grauibus illum afficit, siue verbis, siue signis, quando nec verbis, nec alia ratione potest honor defendi, vt contra Azorium, & Lessium, & Filliucium, & contra alios aduertunt Antonius Gomez, Iulius Clarus, Lopez, Petrus Nauarra, Bonacin. vbi supra, & alij, quia aliter graui ignominia afficeretur. Quod iuxta prædicta verum est, non solum quando dicta ignominia imminet, sed etiam quando acta infertur: imò & postquam verba contumeliæ physicè prolata sunt, si statim moraliter occisio fiat in congressione ipsa, antequam inuasor ad alia diuertatur, aut iam alibi quietus existat, quia quandiu durat saltem moraliter congressio, etiam durat inuasio, & illatio ignominie nondum est moraliter in facto esse, sed tantum in fieri. Ita Hurtadus, cui adde Layman *lib. 3. tract. 3. part. 3. cap. 3. n. 3. ver. adque sentiendum, & hanc sententiam affirmatiuam speculatiuè probabiliorè esse docet Ioan. Dicastillus de Iust. lib. 2. tr. 1. dist. 10. dub. 7. n. 79.* licet in praxi negatiuam consulendam esse putet, cui ego libenter adhareo.*

RESOL. XIII.

An liceat Religiosis aliquando occidere calumniatorem criminis gratia de sua Religione spargentem? Idem dicendum est de Clerico & Religioso in singulari, quando aliquis de illo graui crimina spargit. Ex p. 7. tr. 10. & Misc. Ref. 28.

§. 1. Tractat hoc dubium nouissimè Amicus *tom. 5. Sup. doctrina huius ref. de iust. dist. 36. sect. 7. num. 118.* vbi sic ait: *Et si verum sit nullum dedecus esse Religioso, aut Clerico, si non armis, sed fuga propriam vitam contra in-* *leg. & infra uasorem*

quod hoc
ex ref. 8.
lege doctri
nam § He
autem cur
sim post me
dium, vers.
Imo ab ean
dem.

uaforem tueatur; cum prohibitum fit Religiofis, & Clericis, arma tractare, *can. de his Clericis distincti. 50.* & *alibi*, ac proinde ipsorum honor, etiam apud mundanos, non consistat in valore, & dexteritate, armis se contra hostem tuendi, sed potius in cultu Religionis reliquarumque Christianarum virtutum exercitio: negari tamen potest, quin saltem honorem, famamque illam, que ex virtute & sapientia nascitur, quique verus honos est, iuste defendere Clerici ac Religiosi valeant, ac sapius debeant: cum hic sit proprius professionis ipsorum, quem si amittant, maximum bonum ac decus amittunt. Nam per hunc redduntur summopere estimabiles, & conspicui secularibus, quos sua virtute & sapientia dirigere, ac iuuare possunt; quo sublato, nec illos dirigere, nec iuuare poterunt. Ergo saltem hunc honorem poterunt Clerici, ac Religiosi cum moderamine inculpatæ tutela, etiam cum morte iniuaforis defendere: qui interdum lege saltem charitatis videntur ad illum defendendum teneri, si ex violatione propriæ famæ integra Religio infametur. Vnde licebit Clerico, vel Religioso calumniatore graua crimina de se, vel de sua Religione spargere minantem occidere, quando alius defendendi modus non suppetat, vti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus, ea vel ipsi Religioso, vel eius Religioni publicè, ac coram grauissimis viris impingere, nisi occidatur. Nam si in tali casu licitum est Religioso, ne ipse occidatur, iniuaforem prius occidere, si fuga non possit, quia nimirum ante se hostem habet, mortem euadere licitum quoque eidem erit, ad vitandam grauissimam sui, suæque Religionis infamiam, si alius modus non suppetat, calumniatorem occidere. Nam quo iure licitum est seculari, in tali casu calumniatorem occidere, eodem iure licitum videtur Clerico, ac Religioso, cum in hoc Religiosus, & secularis sint omnino pares; cum non minus ius in talem honorem habeat Clericus, & Religiosus, quam secularis in suum; imò maius, quanto maior est professio, sapientia, & virtus, ex qua hic honor Clerico, & Religioso progignitur, quam sit valor, & dexteritas armorum ex qua honor seculari nascitur. Adde, quod vt *seq. sect.* probabitur, licitum est Clericis, ac Religiosis in tutelam suarum facultatum, furem occidere, si alius modus eas defendendi non superstit: ergo multò magis id licitum videtur in tutelam famæ & honoris ex virtute & sapientia consergentis. Verum quoniam hæc apud alios scripta non legimus, nolimus ita à nobis sint dicta, vt communi sententiæ aduersentur, sed solum disputandi gratia proposita maturo iudicio relicto penes prudentem lectorem. Hoc vsque Amicus.

1. Sed vt verum fatear, quomodo potest admitti Religiosum posse cum morte alterius defendere non solum honorem, & famam que ex virtute nascitur, sed etiam que ex sapientia? & tamen hoc vltimum etiam Amicus admittit; non est igitur talis opinio admittenda.

RESOL. XIV.

- An Religiosi possint defendere suum honorem occidendo iniuaforem?
- Ex quo alia difficultates deducuntur, pro firmanda doctrina dictæ questionis, sed iam omnes apposta sunt in hoc ipso tractatu in suis specialibus, & laris Resolutionibus. Ex p. 11. tr. 1. & Misc. 1. Ref. 20.

sup. hoc
h. c. doctrina
P. amici in
Responsteri
a, & vide
verficius au
nor.

§. 1. Hanc questionem, dubitatione tamen agitata, pro affirmatiua sententiâ Pater Amicus; Ego autem ea, qua decebat modestia, agendo cum viro sapientissimo, illam olim septobau, nunc verò Carumuel illam acriter defendit in *Theol. fundam. & fundam. 55. §. 4. num. 1141.* quarit vtrum digna sit aliqua censu-

ra, atque possit merito prohiberi ne imprimatur doctrina Petri Nauaræ *lib. 2. de reſtit. cap. 3. à numer. 37.* & Sayri *l. 6. de censuris cap. 7. nu. 23.* sub illis terminis, sub quibus traditur à Francisco Amico *tom. 5. diſp. 36. num. 118.*

Et respondit negatiuè, & postea n. 1145. nominatim contra me inuehitur.

2. Sed ego non recedo à sententiâ quam docui, & quam nouissime approbauit sacra congregatio indicis, in qua Eminentissimi Cardinales post multa discussa, & audita, sententiâ supradictam Patris Amici à suo opere deleri censuerunt, & eius totum quantum inter libros prohibitos apposuerunt, vnde etiam contra talem sententiâ acriter insurgit doctus, & pius pater Magister Lezana in suis eruditissimis consultationibus *consul. 30.* per totam, post adductas multas rationes n. 16. sic ait, dictum huius Authoris omnino videtur reprobandum, quatenus asserit licere Clerico, vel Religioso occidere calumniatorem graua crimina de se, vel sua Religione minantem spargere. Et multò magis damna dicit tunc non videre suppetere alium modum defendendi honorem, quando calumniator est paratus infamare publicè, ac coram grauissimis vicis religiosum vel religionem.

3. Primò quidem propter dicta, quæ in hoc puncto efficacius probant, cum multo minus sit minor, quam iniuadere. Secundò, quia non licet occidere minantem mortem, vt bene Malderus in *2. 2. traſt. 1. cap. 1. num. 7.* Diana *supra ref. 10.* ergo multo minus licet occidere minantem infamare. Tertiò, quia adhuc de communibus fidelibus loquendo, probabilissima sententiâ est, & in praxi sequenda, non licere occidere eum, qui paratus est falsum testimonium contra aliquem dicere, aut eum falsò apud iudicem acensare, etiam si alio modo obtinere id non possit. Provt tenent Sotus, Cord. Salon, Turrianus, Syluest. Valquez, Lessius, Rodriguez, Cominch, quos referunt Cardinal. Lugo *de iust. & iur. tom. 1. diſputat. 10. sect. 7.* Diana *3. part. traſt. 5. resolut. 97. §. 1. part. traſt. 4. resolut. 7. & part. 8. traſt. 7. resolut. 22.* multò magis ergo minus licet occidere Ecclesiasticis, qui manuetudinem Christi imitari debent, propter minas solum infamiam inferenda, aliquem occidere. Quarto, quia ex communibus DD. tunc solum licet occidere aggressorem in sui defensionem, quando id fit cum moderamine inculpatæ tutelæ, & tunc obleratur hoc moderamen, quoniam spectatis circumstantiis loci, temporis, & personarum, nullum aliud medium superest ad euitandum illud damnum, quod iniustus aggressor infingere vult, nisi illum occidere; tunc enim iura id permittunt *l. vi. ff. de iust. & iur. l. vi. ff. l. 3. qui cum aliter ff. ad l. Aquil. c. signif. 2. §. ult. de homicid. c. si verò primo, de sent. excomm. vbi Alexander Papa dicit vim vi repellere, omnes leges, omniaque iura permittunt: Sed in casu presententi, & de quo hic author, plures modi suppetunt ad euitandam ignominiam, & infamiam præter occisionem ipsius; ergo non potest occidi; minor patet, cum quia potest minor minas non implere, & idèd minas solum inducent iustum metum, si fiant à tyranno, vel homine pestilentiōso, Bartol. in *l. 3. ff. de quibus causis ma. vel à persona potente, & consuetæ male facere, ibidem, vel à persona potente, & consuetæ male facere, non fit solita multa dicere, & pauca facere, nec fit elufor, cuius minæ non sunt timendæ, Bartol. in *l. m. tum, quod metus causa.* Vnde si is, qui minatus est sit abiecti, & demissi animi, non præsumitur contra ipsum, vt est textus *l. 1. C. quis imper. malef. & ita communiter teneri dixit Inuola in *l. final. col. penult. vers. vltimo inducit ff. de hæretic. infide. quem sequitur Antonius Blanchus in *l. final. numer. 183. ff. quaestio. & Menochius de arbit. iudic. cas. 361. numer. 39.* ac Mascardus *de probat. vol. 2. conclus. 98. numer. 9. & 10.*****

4. Tum secundo, quia potuit iste minari ex iracundia, minae autem, quibus aliquis ita feruens, & iracundia impulsus usus est, attendendae non sunt, l. 1. ubi Angel. C. si quis imper. maled. facit l. ob hac verba ff. de his, qui no. infam. traditur in l. quod calore ff. de regul. iur. in c. si quis iratus §. notandum 2. q. 3. Paris. conf. 54. m. 32. vol. 4.

5. Tum tertio, quia esto quod adimpleat promissum, nihilominus viri graues, regulariter loquendo, non praestant fidem detractoribus, maxime de personis Ecclesiasticis detractoribus, sed potius cordate, & mature animaduertunt eos sepe decipi, & decipere, inuidia & passione agi, rem exaggerare, & ex multa elephanta fingere, ac propterea timent illud Ecclesiast. 19. Qui credit cito, leuis corde est, & minorabitur, id est erit modicus mente, vt ait Araticus, vt amens, vt vertit Syrus. Non ergo propter vanum istum timorem de contrahenda infamia apud graues viros licere poterit Religioso occidere sic minantem.

6. Praeterea quarto, quia esto quod illi credant detractori; adhuc supersunt multa media ad tollendam hanc ignominiam; afferendo videlicet dixisse falsum, constare oppositum, esse maledicum, &c. non ergo ad tollendam illam suppetit vnicum solum medium, scilicet mors calumniatoris, quae alioquin est malum irremediabile, & priuatio maioris boni, quam ignominia ipsa. Ad quod etiam quidam defuit doctrina Suarez, in tom. de fide, spe & charitate disputat. 13. de bello sect. vl. numer. 5. ubi inquit, quod calumnia, quae timetur inferenda Religioso non debet propullari tam violenta, & truculenta vi, qualis est officio suspecti calumniatoris, sed veritatis manifestatione.

7. Et haec omnia docet Lezana contra Amicum, & per consequens contra Caramuelem, qui etiam videat Paqualigum in quast. can. cent. 1. quast. 32. & in Decisionibus moral. decis. 441. in quibus locis sententiam à docto Caramuele defensam, impugnat, sed quia de tali quaestione habemus Oraculum sacrae Congregationis, non est amplius de illa dubitandum.

RESOL. XV.

An liceat priuato homini occidere gladio, veneno, proditorie, insidiis, aliove quouis modo Regem tyrannice dominantem: Ex p. 5. tit. 4. Ref. 2. 1.

§. 1. Dicunt aliqui primo, non licere priuata auctoritate occidere tyrannum, qui est legitimus dominus, & contrarium dicere est haereticum, vt probat Castro lib. 4. de Heresibus, ver. Tyrannus, & definitum est in Concilio Constantiensis sess. 15. Dicunt secundo, Tyrannus qui vi, vel fraude regnum inuasit, potest priuata auctoritate occidi, seruatis tamen duabus conditionibus. Prima est, si aliter non possit Respublica liberari à tyrannide. Secunda, si non timeantur maiora damna. Ratio est, quia talis non est verus Princeps & dominus subditorum, sed hostis. At hostem licet occidere tempore belli, ergo & Tyrannum. Consequentia patet, quia talis tyrannus gerit quasi continuum bellum cum Regno, vel Republica. Ita Henricus Stroncersdoff. de Iustitia, & iur. in 2. 2. D. Thom. 9. 64. artic. 3. q. 3. Caietanus in 2. 2. q. 64. artic. 3. Salonijs ibid. contron. 1. Sotus de Iustit. lib. 5. o. 1. artic. 3. Malderus 2. 2. D. Thom. rr. 3. c. 1. dub. 4. Lessius de Iustit. lib. 2. c. 9. dub. 4. n. 7. Molina com. 4. tract. 3. disp. 6. num. 2. & ante omnes D. Thom. in 2. sent. disp. vl. q. 2. artic. 2. in corp. & ad 3. & lib. 2. de regim. Principum, c. 6. Couarruuias in lib. 4. Decret. de matrim. part. 2. c. 3. §. 4. num. 6. & alij communiter.

Tom. VIII.

2. Sed his non obstantibus mihi placet sententia Filiucij tom. 2. tract. 18. cap. 1. numer. 14. vbi docet, quod si praedicta sententia intelligatur pro eo tempore, quo tyrannus aliquis inuaderet alienum regnum, & in ipso actu inuasionis, sic videtur opinio satis probabilis, nec vlli Principi praedictum asserens, supponi enim deberet contra eiusmodi tyrannum subditos regni quod inuaditur, iure posse bellum agere, & se defendere ab iniusta inuasionis, & cum Expeditione via soleat esse de medio tollere ducem aduersarij exercitus, si haec executioni demandetur, non apparet in quo redargui possit. Si verò etiam extendatur ad eundem tyrannum qui inuaserit regnum, & retineat qualemcumque possessionem Principatus & administrationem, sic dubia & suspecta mihi est, & nemini iure consulenda, tum quia nullus delicti à possessione debet, nisi prius audiatur, & iudicetur, tum quia euidenti patenti sceleris, quamuis accusationem & probationem non requirat, exigit tamen sententiam declaratiuam, ex glol. in c. euidentia de accus. Tum denique, quia priuato cuiusque iudicio tam grauis res minimè concedenda est, sed publicum iudicium postulat, & tanquam vltimum remedium adhibendum, cum alia non profuerint. Et haec omnia Filiucius loco citato, quae ante ipsum docuerunt Azorius tom. 2. lib. 11. c. 5. q. 10. & videtur etiam docere Syluius in 2. 2. D. Thom. 9. 64. artic. 3. concl. 2. vbi tunc ait, licitum esse occidere tyrannum, quando nullum habens ius ad Regnum illud per vim inuadit, seu occupat, loquitur igitur in ipso actu inuasionis, in quo etiam Filiucius & Azorius concedunt licere tyrannum interficere.

RESOL. XVI.

An in aliquo casu teneatur inuasus occidere aggressorem, & sub poena peccati mortalis se defendere? Ex p. 5. tract. 4. Ref. 14.

§. 1. Suprà satis visum est inuasum posse licite occidere aggressorem, nunc videndum est an aliquando teneatur. Et quidem Sotus de iust. lib. 5. q. 1. artic. 8. Syluius in 2. 2. D. Thom. 9. 64. a. 7. quæritur 1. Aragon. in 2. 2. D. Thom. 9. 64. a. 7. & alij asserunt, posse contingere casum vt teneatur inuasus sub poena peccati mortalis se defendere; vt si Princeps, aut quauis alia persona Reipublicae perquam commoda ab impio aliquo & scelerato impeteretur, tunc enim prodigalitas esset vitæ suae, non se iniuria, laceffitum defendere.

2. Sed hanc opinionem nouitatis fundatam esse docet Petr. Binsfeldius de iniurijs & damno dato, c. 1. quast. 5. conclus. 7. & inuehitur contra Sotum, quia cum Scriptura hortetur nos ad ponendam vitam etiam pro inimicis, non distinguit de persona publica & priuata.

3. Verùm Soti sententiam ego puto cum Molina de iust. tom. 4. rr. 3. disp. 14. n. 2. probabilissimam esse. Dico igitur quod quando aggressus persona esset, cuius vita multum Reipublicae vel in spiritualibus, vel in temporalibus referret, teneretur sub reatu culpae lethalis interficere aggressorem si posset, vt vitam suam conseruaret. Probatur, quoniam igitur de communi maximo bono, in cuius praedictum non potest sine culpa lethali non conseruare suam vitam medio illo illicito, neque ad id censenda est facta ei facultas à Deo, cuius quod dominium est vita ipsius, nihil impediende damno inuasoris in quod sua culpa incidit. Idem videtur esse si ex eius morte sequeretur maximum detrimentum familiae, vt vxori ac filiis, quos alere teneretur, quamuis enim cedere possit iuri suo, permitiendo, se ab aggressore interficere, ne aggressor damnnum mortis temporalis & aeternae incurreret, non tamen posset cedere iuri suorum, quibus vita ipsius est necessaria, & quibus ali-

menta educationem ac protectionem debet, quæ à vita ipsius pendet. In his omnibus consentit Sotus, &c. Hac Molina.

RESOL. XVII.

An licitum sit occidere inuasorem, si ex eius morte sequatur notabile damnum Reipublicæ, quia est persona valde necessaria, ut si aggressor est Rex, Dux, &c?

Et an liceat absque censura cap. si quis suadente percutere Pontificem pro defensione necessaria: Ex p. 5. tr. 4. Ref. 2.

Sup. hoc in tom. 9. tr. 11. Ref. 6 §. Nec obstat à lin. 7. vel. 8. à vers. docent. enim.

§. 1. **N**egatiuè respondent communiter Doctores, & ideo Bannez de *inst. 2. 64. art. 7. concl. 2.* sic ait. Quando ex morte aggressoris sequitur notabile damnum Reipublicæ, tunc tenetur homo potius pati mortem, quam occidere inuasorem cum tanto damno boni communis, & hoc ipsa natura nos docet; experimur enim quod graua elementa proprios motus deorsum obliuiscuntur, & ascendunt sursum, ne detur vacuum, quod esset maximum damnum vniuersi. Sed nihilominus dicimus, quod si occiderit inuasorem defendendo propriam vitam cum moderamine inculpatae tutelæ, non peccat contra iustitiam commutatiuam per comparationem ad inimicum occisum; sed peccat mortaliter contra charitatem, & pietatem, contra patriam, & insuper contra iustitiam commutatiuam per comparationem ad Reipublicam, cui maximum infert detrimentum. Ita ille.

2. Sunt tamen Doctores, quibus durus videtur hic sermo, & licet fateantur heroicum fore permittere prius te occidi quam occidas eo casu, v.g. te inuadentem Principem, dicunt tamen non te obligari ad eiusmodi duram conditionem; & ideo non desinam hic adnotare Petr. Binsfeldium de *iniuriis, & damno dato, c. 1. quest. 5. concl. 6.* hanc sententiam mordicus docere, sic enim ait. Sexta conclusio. Contra quemcumque iniuste inuadentem licet se defendere, etiam occidendo cum debito moderamine, contra Dominicum à Soto *lib. 5. de inst. & iure q. 1. a 8.* qui existimat, quod si aggressor esset Rex, vel Dux, vel alia persona Reipublicæ valde necessaria, inuasus autem esset persona valde vilis, cuius vita ad bonum commune parum referret, quod tum inuasus ille charitate cogatur mortem potius ferre, quam alteri inferre conclusionem tradunt Angel. in *ver. defensio, in princ. S. Anton. in 3. p. tit. 4. cap. 3. §. 1.* Syluester in *ver. Bellum 2. q. 1.* Aurea Armilla in *ver. defensio, n. 4.* dum volunt talem defensionem esse licitam contra quoscumque etiam Superiores & maiores. Valsquius *lib. Illustrium contr. c. 18 n. 8.* Marfil. in *d. conf. 4. n. 6.* & Cardijn. Zabarella in *Clem. 1. de panis*, dum docent quod licet absque censura excommunicationis, si quis suadente, percutere Pontificem pro defensione necessaria, & allegat Marfil. pro hac doctrina Innocent. in *c. quanta, de sen. excom.* & hæc communis est opinio, à qua non est recedendum, cum non solum lex naturalis dicat, sed omnia iura vim vi repellendam permittant, nec distinguant; vbi ergo leges & iura non distinguunt, nec nos distinguere debemus per *l. de pretio, ff. de publ. in rem actio.* gloss. Bartol. Alber. & alios ibidem. Cum enim talis defensio sit iuris naturalis, conuenit vnicuique, vbi que, semper, & contra quemcumque personam, vnde etsi persona sit publica, & Reipublicæ necessaria, si iniuste aliquem inuadat, inuasus potest se defendere, etiam occidendo, modo moderamen iustitiam non excedat, si alius modus non sit elabendi, nec in hoc læditur charitas, quæ quando est ordinata, incipit à se ipso, ita vt possim vitam meam præferre vitæ alterius cuiuscumque personæ, & hæc omnia docet Binsfeldius *vbi supra.* Quam sententiam antea docuerat Paulus Comitulus in *resp.*

mor. lib. 4. q. 10. n. 15. & Emanuel Rodriq. in *sum. tom. 1. cap. 220 n. 8.* vbi ita asserit. [Por defendere la vida licito anteponer la vida del Principe à la suya propia, esto se ha de entender, quando està el Principe en estrecha necesidad puesto, no pudiendo huyr el peligro en que està; empero poniendose de su voluntad à este peligro, del qual si quiere se puede librar, no están sus vasallos obligados à poner su vida al tablero por la suya. Verdades, que si el Principe no solamente es bueno, mas tambien es muy necesario para el Reyno, tanto que de su muerte probablemente se seguirian muchos males, en este caso haria vna obra heroica el vasallo no se defendiendo, como lo dize Cord. *lib. 1. qq. 38.* contra Soto que le obliga à no matarle por su defension, porque poner obligacion à vn hombre que viendo la muerte al ojo, no se defiende della, es negocio graue.] Ita Rodriq. Sed horum Doctorem sententiam in vno casu tantum admittunt aliqui, quando inuasus à Principe, probabiliter sibi metueret ex subitanea nece periculum animæ. Ita Malderus in *2. 2. D. Thom. tr. 3. c. 1. dub. 7. adfert. 3.* qui citat Sotum & Toletum. Verum ego primam sententiam omnino tenendam esse puto cum Molina *tom. 4. tr. 3. disp. 14. concl. 2.* Lessio *lib. 2. c. 9. dub. 8. n. 4.* quando ex interitu Principis sequeretur bella ciuilia ob successorem.

RESOL. XVIII.

An qui inuaditur, possit se tueri cum periculo mortis alius innocenti?

Et quid, si innocens sit infans, & sine Baptismo mortuus?

Et an si inuasor tibi obiciat innocentem tanquam clypeum suum, ut post eum latians impue te intrinsecus, & fugere non possis, tenearis mortem subire; vel possis inuasori, & innocenti inferre, cum moderamine se defendendo?

Et quid, si quis aggrediatur aliquem iniuste & alius se interponat, ut rixam diuidat, & ille ad fugiendum iustum rixantis protegat se retro hunc mediatorum, & sic ille iustum excipiat, & moriatur, an nullam culpam committat; dummodo ille non fuerit auctor rixæ, sed tota culpa, & pena est inferenda in alterum, qui inuasit, &c? Ex p. 5. tr. 4. Ref. 34.

§. 1. **N**egatiuè respondet Samuel de Lublino *de summula casuum, ver. Bellum, num. 3.* vbi sic ait. Qui de exercitu æquo fugit inimicum, & videt periculum, aut quemuis hominem in via iacentem, quem necesse est conculcare, aut si fugiens gradum silit in manus inimici venire, non licebit eum conculcare, & occidere, ne ipse fugiens occidatur. Ratio est, quia puer iacens in via, vel dormiens, est iustus possessor viae, & sicque communis, in quo iacet, sicut ille fugiens. Ergo iniuste alius scienter & actu directo eum proterit, vel occidit.

2. Nec licet occidere innocentem in casu, quo aggressor te inuadat, & occidere minetur, quem tu volens occidere non posses, nisi simul quemdam interimas, à cuius tergo aggressor semper exiit, vt eo veluti quodam scuto se defendat, & nihilominus te de medio tollere affectet. Ita ille, & ante illum Sayrus in *Clau. Regia lib. 7. c. 12. num. 17.* & ex parte Petrus Navarra de *restit. lib. 2. c. 3. n. 135.* & Turrianus in *2. 2. 10. 2. disp. 26. dub. 2. n. 28.*

3. Sed ego puto in his casibus posse inuasum occidere innocentem, si aliter vitam suam defendere non possit. Et quo ad primum casum ita docet Corduba *lib. 2. q. 38. dub. 2.* & Lessius *lib. 2. cap. 9. dub. 9. num. 59.* & ratio est, nam iste ius habet ad fugam via publica, quo iure non potest priuari in tanto discrimine ratione infantis,

infantis, vel claudi, ibi fortè constituti, sicut si fugienti amens quispian, vel ebrius se obliiceret, non teneretur cum certo vitæ periculo aliò desistere: sufficit igitur in tali casu vt eam circumspectionem adhibeat, quam pro tempore & loco potest ne noccat, quòd si læsio, vel mors sequuta fuerit, non censetur ab ipso intenta, sed solum permilla: nam vitur iure suo extremè sibi necessariò ea circumspectione, qua potest. Si tamen infans sine Baptismo esset mortuus, eo euentu lege charitatis teneretur potius se permittere occidi.

4. Quoad secundum casum etiam affirmatiuam sententiam teneo cum Maldero in 2.2. D. Thom. tr. 3. c. 1. dub. 12. vbi sic ait. Si inuasor tibi obiciat innocentem tanquam clypeum suum, vt post eum latitans impunè te interimat, & fugere non possis, non teneris mortem subire, sed putes inuasori & innocenti inferre eum moderamine te defendendo. Ita ille Rodriguez in summa tom. 1. c. 220. n. 7. & alij.

5. Non desinam etiam hic adnotare id quod docet Molina tract. 3. disp. 30. num. 9. & Baldellus tom. 1. lib. 3. disp. 26. n. 13. quòd si quis aggredietur aliquem iniuste, & alius se interponat, vt rixam dividat, & ille ad fugiendum ictum rixantis protegat se retro hunc mediatorem, & sic ille ictum excipiat, & moriatur, nullam culpam committeret, dummodo ille non fuerit author rixæ, nec moderamen excesserit, nec mediatorem per vim opposuerit ad ictum excipiendum, sed tota culpa & poena est referenda in alterum, qui inuasit.

RESOL. XIX.

Quando quis interficit aggressorem, an liceat intendere mortem eius, vt medium ad sui defensionem? Ex p. 5. tr. 4. Ref. 16.

§. 1. Caietanus in 2. 2. q. 64. a. 7. Victoria in relect. de homicidio à n. 17. Bannez de iust. q. 64. art. 7. dub. 5. Syluius in 2. 2. q. 64. a. 7. paritur. 5. & alij negatiuam sententiam docent. Antonius verò Cordubensis lib. 1. q. 3. 8. Aragon. in 2. 2. q. 64. art. 7. asserunt licitum esse scienter occidere inuasorem, & id confusè velle quomodo, Deus, scit, sibi licitum esse, neque oportet considerare qua intentione actualiter fiat.

2. Sed deferendo has Metaphysicas, duo cum Molina de iust. tom. 4. tract. 3. disp. 1. num. 4. posse aggressum per se intendere mortem aggressoris petendo ictu cor, aut iugulum aggressoris animo eum proferendi ac necandi, quando videt ita sibi esse necessarium ad tutè euadendum manus illius. Ratio namque quam confecimus ad probandum nostrum communè omnium asserum, sanè probat, posse velle ac intendere etiam mortem illius in sui defensionem conseruationemque suæ propriæ vitæ, tanquam in finem vteriorum, quando indicat mortem ad eum finem esse necessariam. Metaphysica verò, quam impugnamus, ad aliud non deseruit, quam ad morale doctrinam turbandam, ad erroneas conscientias in materia satis lubrica gignendas, lethalisque peccati serupulos minimè necessarios illi iniiciendum, qui iuste ac licitè se defendunt, & ita docent etiam Philip. Faber de rest. in 4. sent. disp. 15. q. 3. disp. 52. c. 1. n. 18. Rodriguez in sum. tom. 1. c. 220. n. 3. Villalobos in sum. tom. 2. tr. 12. diff. 10. n. 9. Soto de iust. lib. 5. q. 1. art. 8. Petrus Binsfeldius de iniuriis & damno dato. c. 1. q. 5. concl. 3. & alij communiter.

RESOL. XX.

An liceat pro defensione pudicitia occidere inuasorem?

Tom. VIII.

Et additur posse illum, qui vi opprimeretur ab alio adiuuari, & ipsius adiutorem non peccaturum, etiam si occiderit aggressorem seruato omni moderamine.

Et an quis possit occidere inuasorem cum peccato notando, etiam si sit Clericus, aut Religiosus, si aliter non possit se defendere? Ex p. 5. tr. 4. Ref. 36.

§. 1. Videtur dubitare D. August. lib. 1. de libero arbitrio, c. vt obseruat Tannerus tom. 3. disp. 4. quest. 8. dub. 4. num. 68. Sed ipse meritò cum communi DD. sententia affirmatiuè responderet, quia, vt ait præsertim Syluius in 2. 2. D. Thom. q. 64. art. 7. quæritur 9. concl. 1. sic occidens vim vi repellit in re magni momenti, cum pudicitia, secundum se magis asseritur, quam multæ opes, præterquam quòd in ipsius violatione magnum sit peccati periculum, ne is qui vim patitur ob delectationem maximam tali actui coniunctam ad aliquem in eam consensum pertrahatur. Addunt aliqui posse illum, qui vi opprimeretur, ab alio iuari, & ipsius adiutorem non peccaturum, etiam si occideret aggressorem seruato omni moderamine, quia iure naturæ licet iuuare innocentem vim & iniuriam patientem. Si tamen illa cuius pudicitia tentatur nollet iuari, sed in violationem consentiret, priuatus quispian non posset pro ipsius defensione occidere violatorem, cum enim illa consentiret, non pateretur iniuriam.

2. Sed non desinam hic etiam apponere verba Rodriguez in sum. tom. 1. cap. 220. n. 14. vbi sic ait. Por defension de la castidad licito es matar al que acomete, assi lo tienen Corduba, y Mercado, y erdad es, que la muger acometida està obligada a resistir por otra via; porque no resistiendo sino con mucha tibieza, y floxedad, illicito le es à matar al acometedor, porque aunque peque, no peca contra justicia, pues ella consiente, no resistiendo como deue. Y Pedro de Nauarra añade que si esta muger calla, y no resiste, porque teme que resistiendo, lo que es secreto, se hará publico, aborreciendo con todo esto la carnalidad, le será licito à matar el acometedor. Lo qual tengo por muy probable, porque aunque por conseruar su fama, consentan en lo exterior en lo acto, empero en lo interior se le haze gran violencia por ella lo aborrecer, y por causa desta violencia se puede defender. De aqui se infiere, que puede vn hombre matar a otro, aunque sea clerigo o frayle acometiendole con el peccado nefando, no le pudiendodefender de otra manera. Sic ille.

Sup. hoc melius, & magis late in tom. 5. tr. 2. ref. 192. §. Verum, &c.

RESOL. XXI.

An liceat occidere inuasorem, si inuasus fuerit in culpa, vt aggredieretur ipsum, vt adulter ex iniuria, quam facit marito, &c.

Et obseruatur, quòd si adulter, vel laceffitor preuidit pericula mortis futura ex actione propria peccat certe peccato homicidij in corde suo, quando tale periculum præuidens, nihilominus statuit se in illo institueret. At vero in ipso periculo positus non amittit ius defendendi se. Ex p. 5. tr. 4. Ref. 3.

§. 1. Respondeo affirmatiuè cum Villalobos in sum. tom. 2. tr. 12. diff. 10. n. 7. Vega in sum. tom. 1. e. 127. ca. 11. Petr. Nauarra de rest. lib. 2. c. 3. n. 361. Salo. & inam Ref. 68. & pro irregularitate in hoc casu in alia ref. eius not.

iniuriam repellere. Et confirmatur à simili. Si meus proximus sua culpa & prodigalitate devenit in extremam necessitatem, ego teneor illi succurrere: ergo etiam si ego mea culpa me constituerim in illo periculo non tamen poterit alter me occidere, & ego possum licite me defendere. Obseruandum est tamen, quòd si adulter, vel laceffitor prauident pericula mortis futura ex actione propria, peccat certe peccato homicidij in corde suo, quando tale periculum prauident nihilominus statuit se in illò constituere. At verò postea in ipò periculo positus, non amittit ius defendendi se, imò tunc illi est maior ratio se defendendi, donec doleat de peccato, quod non est ita facile in illo conflictu & perturbatione animi. Ita Bannez. Et post illum Rodriq. in *sum. tom. 1. c. 2. 20. n. 2.* vbi sic ait. [Puede cada vno matar al que le acomete, no pudiendo de otra manera librarse, aunque le ayre dado ocasion para le acometer, llamandole cobarde, o desafiandole con palabras de afrenta. Esta conclusion tiene Mercado contra Nauarra, la qual se prouena; por que aunque el acometedor tuuo ocasion para salir, empero injusticia y peccado comete en ello. Y aunque la parte acometida hizo mal en darle ocasion tan virgente, empero justamente se defiende; y assi si el que acomete lo haze justamente, como lo hazen los ministros de justicia, acometiendo a los delinquentes que dieron ocasion con sus delitos para ello, no es licito al acometido de defenderse. Y notese esta razon, por que es eficaz, y no responde a lo que trae Nauarro, por que se funda en vna autoridad de Cayetano mal entendida del, como lo aduertie Nauarra; Ni mi intento aqui es gaffar tiempo en declarar a Cayetano, sino en declarar las razones que dan luz al Confessor.] Ita Rodriguez, quicquid in contrarium asserat Nauarrus *c. 1. §. 7.*

RESOL. XXII.

An liceat prouenire aggressorem, & eum prius quam inuadat occidere: Ex part. 5. tr. 4. Rel. 5.

Sup. hoc supra in ref. §. An liceat, & infra leg. duas Ref. seqq. & ex ref. 4. §. No tandem est. In principio.

§. 1. **N**Egatiue responder Syluius in 2. 2. *D. Th. q. 64. art. 7. quæritur 6.* Prouenire enim inimicum non te inuadentem non est te defendere, nemini autem privato licet alium occidere, nisi in necessariam defensionem: ergo non licet inimicum proueniendo ipsum occidere. Maior patet, quia defensio fit per repulsionem violentiæ, vbi autem necdum infertur violentia, ipsa non proprie repellitur. Confirmatur, qui prouenit inimicum dumtaxat paratum, nondum patitur vim; si ergo illum occidit, non dicitur vim vi repulisse, ac per consequens non occiderit vim vi repellendo. Carterum hec non ita sunt accipienda, quasi is qui iuste est se defensus teneatur expectare vt prius percutiatur ab inuafore, sed ratum dicimus, quòd non possit prouenire illum, qui solum est paratus ad inuadendum, nullo autem modo inuadit, nec inuadere incipit; verò inuafor aliquid agat quod merito censeri possit aggressio, vel aggressio nis inchoatio; inuafor potest se tueri moderate, & si aliter euadere nequeat, potest ipsum interficere. Quando autem hoc fit, ex rerum, temporum, personarumque circumstantiis iudicabit prudens Confessarius, neque potest vna quadam regula doceri. Ita ille: & ante illum Nauarr. *c. 1. §. num. 2. & Salorius in 2. 2. q. 64. art. 7. contr. 1. concl. 3.*

1. Sed affirmatiuam sententiam docet Molina *de iust. tom. 4. tract. 5. diff. 12. n. 2.* vbi probat quòd quando aliquis nondum aggreditur homicidium, aggredi tamen & exequi illud decreuit, esse illum interficere, antequam aggrediatur, quando nisi ita interficiatur, periclitetur vita eius quem aggredi decreuit, qui vel postea

non effugiet eam mortem, vel maximum est periculum quòd eam non effugiet. Dicendum est igitur ad dubium propositum, fas esse interficere eum, qui nos interficere decreuit, quando aliter non patet via euadendi mortem, graue periculum mortis, quod nequitia illius ex decreto nobis imminet, siue qui id ita decreuit, dicendus iam aggressor sit, siue non, id enim quæsitum est de vocabulo. Huius sententia videtur esse Cocuar. *Clement. si furiosus. part. 3. §. 2. n. 3.* cum multis alijs, quos citat. & Tullius in *orat. pro Milone*, vbi an. Oblituisci non potest indices, insidiatorem iure interficere posse. Eam verò aperte probat ratio, quam precedente disputatione confestim, vnicuique enim id licet efficere iure naturali, quod alterius nequitia medium est effectum necessarium ad suæ propriæ vitæ conseruationem, nihil impediens, quòd id fit auferre ab illo alio vitam, eo quòd charitatis ordine præferre vnicuique possit conseruationem suæ vitæ propriæ, vitæ alterius, præsertim quando nequitia illius alterius factum est id medium necessarium ad suam vitam conseruandam, quo fit, vt quando iniusto alterius decreto, quo iniuste auferre decreuit ab illo vitam, factum est, huius medium necessarium ad suam vitam conseruandam, eamve à verisimili mortis periculo erundam, illum anteuertere interficiendo illum prius, licitum id huic fit, siue ille alius ob id decretum dicendus sit aggressor, siue non. Neque enim idcirco fas est interficere iniustum aggressorem, quia aggreditur, sed quia aggressione constituit iniuste in discrimine vitam aggressiui, vt nulla alia pateat via ad eam erundam ab eo periculo, nisi illum interficiendo: quo fit vt si solo decreto, aut quacumque alia ratione similiter ponat quis iniuste vitam alterius in discrimine, neque alia pateat huic via ad eam ab tali discrimine erundam, quam illum interficiendo, possit licite eum interficere. Et hæc omnia docet Molina *vbi supra*, ex qua doctrina solues aliqua dubia in particulari. Quæro igitur.

RESOL. XXIII.

An si Petrus per famulum, vel sicarium statuit Paulum occidere, licitum sit Paulo, si non habeat viam suam euadendi, prouenire, & occidere Petrum? Et in textu huius Resolutionis alij casus in exemplum adducuntur, in quibus quis potest prouenire, & occidere. Ex part. 5. tr. 4. Rel. 6.

§. 1. **N**Egatiuam sententiam docet Malderus in 2. 2. *D. Th. tr. 3. c. 1. dub. 7. assert. 1. vbi sic ait.* Veritas tibi licet dominum nec prouenire, quicquid nonnulli dixerint, famulum tamen, qui iustus iam accedat, aut in insidijs positus reperiretur, licet prouenire, imò etiam si solum separaret, modò aliud nõ sit effugium. Sic ille & post illum Syluius in 2. 2. *D. Th. q. 64. art. 7. quæritur 5. leg. 2.* Sed affirmatiuam sententiam tenet Bannez in 2. 2. *q. 64. a. 7. concl. 2.* vbi sic asserit. Postquam iam aggressor fecit aliquam actionem parando mihi insidias, quas ego aliter effugere non possum, nisi occidendo illum, tunc licitum est mihi medio tempore, antequam meum infert damnum, occidere insidiantem, etiam si pro tunc quietus sit. Ratio est, quia tunc, proprie loquendo, est defensio vitæ meæ: nam profectò, moraliter loquendo, ille est actualis aggressor, & sic, v. g. potest mulier aduultera occidere maritum, de quo certa est, quòd iam habet vel venenum paratum, vel gladium, aut aliquid simile; tunc enim vim repellit, moraliter loquendo, quoniam physice pro tunc ipse maritus nihil agit. Si militer licitum est mihi occidere hominem qui vocat se tuum vt me occidat, si non habeam aliud medium, quo

quo vitam seruum incolorem. Item si quis vadit vt soluat, vel iritet canem contra me, licitum est mihi illum occidere. antequam soluat canem. Hæc Bannes, & post illum nouissimè Iacob. Marchantius in summario. q. 99. postoratum ad Decale. §. 9. 2. conf. 3. & Io. Franc. Suarez in Enchirid. casuum consuetud. lib. 7. ver. homicidium. §. 7. vbi sic ait. Parantem te occidere omnino, potes prius occidere, quàm inuadaris, si aliter euadere non potes. Ita ille. & Reginaldus in praxi tom. 3. lib. 2. c. 5. n. 57. Si famulos voces ad me occidendum, nec aliter saluus esse possum quam te occidendo, possum te occidere.

3. Et tandem ex schola S. Thom. hanc sententiam docet enim Ioan. de la Cruz in direct. conf. p. 1. præc. 5. q. 1. dub. 5. vbi sic ait. Intelligitur conclusio etiam ante actuale aggressiorem, quia etsi non possumus præuenire occisionem eius, quem timemus fore inuadentem; si iam fecit aliquam actionem in ordine ad aggressiorem vt parando insidias, ensem aciendo, aut si iam sit animo paratus ad id, si aliter non possum fugere, licet tunc occido antequam inestet meum damnum, quia tunc mortaliter loquendo, iste est inuador, & ego mei defensor. Ita ille.

4. Verùm Lessius lib. 2. c. 9. dub. 8. n. 46. & Syluius in 2. 2. Thom. q. 64. art. 7. queritur 6. asserunt in praxi hanc sententiam difficulter practicari posse, ob periculum abusus, & quia perarum est vt non suppetat alia ratio mortis euadenda. Sed ego in hoc tractatu intendo solum proponere speculatiuè varias sententias Doctorum circa dubia occurrentia, munus postea prudentis Confessarij erit maturè consideratis omnibus circumstantiis, hanc, vel illam opinionem in praxi poenitenti consulere.

RESOL. XXIV.

An reclusus in aliqua domo videns inimicum ad occidendum eum expectare, possit præuenire, & interimere illum, si aliter saluus non possit?

Et in exemplum prædictæ questionis apponitur, an vxor, qua videt maritum, qui pugionem condidit sub cerniculo, vt eam interficiat, si aliud non superest remedium, an possit illum præuenire?

Idem est dicendum de illo, qui alteri parauit venenum. Ex part. 5. tract. 4. Ref. 8.

§. 1. Negatiuam sententiam docet Salonijs in 2. 2. tom. 1. q. 64. art. 7. contr. 1. concl. 3. & Syluius in 2. 2. Thom. q. 64. art. 7. queritur 5. quia nunquam licitum est præuenire inimicum, quantumuis paratum, donec actu inuadat, & aggrediatur.

2. Sed contrarium docent Doctores citati in superiori resolutione, & in terminis, vt dici solet, terminantibus affirmatiuè ad hunc casum respondet Azor. 10. 5. lib. 2. c. 1. §. 12. Reginald. tom. 2. lib. 2. c. 5. n. 57. vbi sic ait. Si accedas catapultam displosurus ad me occidendum, nec possum aliter mortem euadere nisi præueniam occidendo te, possum præuenire, quia erit defensio vitæ cum moderamine inculpate tutelæ. Similiter si nondum accedis quidem, tamen iam es ad occidendum instructus neque sic conclusum, oblesumque tenes, vt non possum euadere, nisi te occidendo præueniam. Ita ille. Idem etiam docet Pitigianus in 4. sent. tom. 2. dist. 15. q. 3. art. 2. vbi ita asserit. Si quis reclusus in domo viderit inimicum insidias parantem vt eum interficiat, quando exiret, potest, si aliud remedium euadendi non habet, antequam e domo exeat, inimicum occidere.

3. Hinc Lessius lib. 2. c. 9. dub. 8. n. 45. ait. Si nondum accedis, tamen instructus es ad inuadendum, nec possum euadere, nisi præueniam, tunc enim possum præ-

uenire, & ponit exemplum de marito, qui pugionem condidit sub cerniculo vt vxorem interficiat, quem vxor, id certò sciens, si aliud non superest remedium, potest præuenire. Et idem docet de eo, qui alteri parauit venenum, potest enim illud ex industria conuerti in auctorem, si alia ratio euadendi non superest; & hæc duo exempla ponuntur & admittuntur communiter à DD. licet de illis dubitet Syluius vbi supra.

4. Ex his inferitur rectè ex Iafone & Alexandro de Nauo, Iulium Clarum in pract. lib. 5. §. homicidium n. 33. adnotasse, quòd qui preparabat offendere, iudicatum fuit impune potuisse occidere pro casibus particularibus absolute querendum est.

RESOL. XXV.

An qui minatur mortem verbis solis, liceat eum occidere? Ex part. 5. tract. 4. Refol. 10.

§. 1. Affirmatiuam sententiam docet Ioan. Franc. Snar. in Enchirid. casuum consuetud. lib. 7. ver. homicidium, §. 7. si talis solitus sit minas executioni mandare; vnde ex Afflicto & alijs obseruauit Iulius Clarus in pract. crim. lib. 5. §. Homicidium, n. 33. absolutum fuisse quemdam Nobilem, qui alium sibi minantem interfecerat.

2. Verùm ego contrarium teneo cum Maldero in 2. 2. tract. 3. cap. 1. dub. 7. vbi sic ait. Si quis tibi minetur mortem verbis solis, non licet eum occidere; igitur affirmatiua sententia procedit forsitan in foro exteriori.

RESOL. XXVI.

An liceat clam occidere eum, qui in iudicio conatur aliquem calumnijs opprimere, in causa magni momenti? Et part. 3. tr. 5. & Misc. 1. Ref. 98. alias 97.

§. 1. Affirmatiuam sententiam tenet Bannes in 2. 2. q. 64. art. 7. dub. 4. concl. 2. & in respons. ad 2. P. Nauarra de rest. lib. 2. n. 289. & 290. Sanch. in sum. tom. 1. lib. 2. c. 39. n. 7. & alij quia hoc non tam est occidere, quàm se defendere.

2. Sed, etsi spectato solo iure naturæ, non sit improbabile, quando inter duos lis agitur siue criminalis, siue civilis, modò hæc sit magni momenti, & vnus conetur falsis instrumentis, aut testibus subornatis innocentem opprimere, hunc, si id ipsi certò constet, posse alium secretò interficere, si id possit commodè facere, nec alia sit ratio euadendi periculum, quod ipsi ab alio iniuste imminet, quia hæc occisio habet rationem iustæ defensionis, contra iniustum inuadentem. Etsi, inquam, hoc spectato solo iure naturæ, non sit improbabile; tamen credo iure positiuo posse id prohiberi, atque adeò de facto esse prohibitum ac legem prohibentem homicidia ad hunc casum extendi posse. Vsu enim videtur receptum, vt in quavis Republica bene constituta, talis occisor deprehensus, morte puniatur, nec credo vllibi admittendam esse excusationem, quod id ob necessariam sui defensionem fecisset, & meritò; nam si eiusmodi exceptio admitteretur, grauissimi inde sequerentur abusus. Cùm enim litigantes communiter sibi persuadeant, se habere certum ius, quoties viderent esse periculum, ne causa caderent, facile sibi persuaderent, se aduersæ partis machinationibus iniuste opprimi, eumque conarentur clam occidere, & sic infinitis cadibus daretur occasio. Quare meritò ius positiuum, eiusmodi cædes, etiam in casu quo fortè iure naturæ, aliàs essent licitæ, prohibet, ac morte punit. Et ita hæc omnia docet Egidius de Coninch de actibus su-

Al. si reclusus in domo videns inimicum ad occidendum eum expectare, possit præuenire, & interimere illum, si aliter saluus non possit?

pernat. disp. 32. dub. 2. n. 12. vide etiam Syluium in 2.2.
D. Thome q. 64. art. 7. queritur 6.

RESOL. XXVII.

An liceat occidere falsum testem euntem ad testifican-
dum contra aliquem?

Et quid est dicendum de accusatore?

Notatur, quod hoc extenditur, non solum quando fal-
sus testis, vel accusator impeteret in iudicio vitam
alicuius, sed etiam bona temporalia. Ex part. 5. tr. 4.
Ref. 7.

§. 1. **N**egatiue respondet Turrianus in 2.2. tom. 2.
disp. 27. dub. 2. n. 10. Calonijs in 2.2. q. 64.
art. 7. contr. 1. concl. 3. Corduba lib. 1. q. 3. dub. 1. Sotus
lib. 5. q. 1. art. 8. Syluius in 2.2. q. 64. art. 7. queritur 5.
& Malderus in 2.2. tr. 7. c. 1. dub. 7. quia talis testis
non potest dici iniustus, licet contra ius faciat falsum
deponendo, sed non contra ordinem iuris, est enim
de ratione aggressionis vt contra ordinem iuris iniu-
riam inferat, id est, propria auctoritate: ille autem
non propria auctoritate, nec vt priuata persona, sed
per iudicem seruato iuris ordine occidit, licet iniquè.
Ergo, &c.

2. His tamen non obstantibus non desunt Doctores
affirmatiuam sententiam tenentes, vt Io. Franc. Suar.
in *Enchir. cas. conse. lib. 7. homicidium*, §. 13. vbi sic ait.
Licet occidere testem euntem ad testificandum falsum
contra me, vbi agit ad mortem, nihil enim differt
armis, vel alia iniusta via me inuadat, si certò scio gla-
dio oris eius me fore occidendum. Sic ille. Idem docet
Bannez *de iust. & iur. q. 64. art. 7. dub. 4. concl. 2* his ver-
bis. Similiter dico quod si is qui vadit ad iudicem, fue-
rit admonitus, & noluerit retrocedere, poterit is, qui
iniuriam patitur, & occidere illum, defendendo se, vel
sua, si aliter non potest: quam sententiam tenet etiam
Tannerus *ro. 2. disp. 4. q. 8. dub. 4. n. 83*. Strouersdorf.
in 2.2. *D. Th. q. 64. art. 7. concl. 5*. Reginald. *tom. 2.*
lib. 2. c. 5. n. 57, tanquam probabilem defendit Petr.
Nauarra *de restit. lib. 2. c. 3. n. 57. & seq.* vide etiam Veg-
am in *summa tom. 1. c. 127. cas. 11*.

3. Quod autem dictum est de teste, Marchantius in
summar. resol. pastoralium ad Decal. c. 5. q. 2. cas. 4. Mo-
lina *de iust. tom. 4. tr. 7. disp. 12. n. 1*. & Bannez *vbi su-
pra*, docet etiam de procuratore si falsis criminationi-
bus, vel falsis testibus vitam alicuius in iudicio impe-
teret, nec alia sit ratio effugij, nam in tali casu licitum
esset eum occidere, & idem Bannez docet *de Accusa-
tore*, qui contra iustitiam legalem pandit crimen occultum,
sic enim ait. Sed rogat quis, quid agam ego, si
quis vadit ad me accusandum de crimine vero, sed oc-
culto, ex cuius accusatione mihi certum periculum
creatur mortis, vel infamie? Respondetur quod si ille
non habet ius ad me accusandum, neque procedit se-
cundum iustitiam legalem, ita me possum defendere
ab illo, sicut ab imponente falsum crimen. Ita Bannez,
& post illum Hurrado de Mendoza in 2.2. *disp. 170.*
sect. 8. §. 62. Nota etiam quod Bannez hoc extendit
non solum quando falsus testis, vel accusator impete-
ret in iudicio vitam alicuius, sed etiam bona tempora-
lia; nam, vt infra videbimus, licitum est cum aliquibus
circumstantiis pro defensione rerum temporalium ini-
ustorem occidere.

4. Aduertit tamen quod Rodriguez in *sum. tom. 1.*
c. 220. n. 18. & Lessius *lib. 2. c. 9. d. b. 8. n. 47*. putat in
praxi hanc opinionem non esse admittendam, ob in-
commoda, quæ ex ea sequi possunt; sed Bannez res-
pondet, hæc incommoda non prouenire ex ipsa do-
ctrina, sed ex hominum malitia litigantium, qui non

pruenter examinabunt circumstantias, in quibus libe-
tum est falsum accusatorem, vel falsum testem occide-
re. Sed vt verum fatear, circa presentem questionem
placet mihi opinio Coninch, quam adduxi in p. 1. art. 1.
resol. 97. & quam etiam me citato, obicit nonnulli
Ioan. Escobar p. 2. *de puritate & nobilitate probandi*
q. 1. gloss. 4. n. 14. quamuis ipse in rigore putet affirmati-
uam sententiam esse veram, licet non consilendam.

RESOL. XXVIII.

An liceat occidere accusatorem, vel falsum, qui falsi ca-
lumnias conatur per iudicem aliquem iniuste infama-
re, aut bonis priuare, si non adijt alia via euen-
dendi?

Et an licitum sit occidere eum, qui detractionibus mi-
nuta graue damnari inferre, & inferre, nisi occidatur,
quamuis defectus, qui detractione publicatur, sit verus,
si sit occultus, & aliqua alia circa hoc inferatur, &
explanatur?

Et quid, si falsis calumniis quis vellet se apud confan-
guineum infamare, ne tibi hereditatem relinquat
&c?

Et an licitum sit pruenire, seu occidere eum, qui para-
tus est iniuste inuadere, etiam si esset via eueniendi de-
serendo Parriam? Ex part. 3. tr. 7. & Misc. Res. 32.

§. 1. **P**ro opinione affirmatiua adduxi aliquos Do-
ctores in part. 5. tr. 4. *resol. 7*. meam tamen
sententiam non explicauit; & hoc non obstante scio
quendam iuriconsultum contra me obmurmurasse,
sed immeritò: dico igitur nunc affirmatiuam senten-
tiam esse satis probabilem, quam me citato, nonnulli
tenent in eminentissimus Lugo *de iust. disp. 10. sect. 7. n.*
165, & P. Dicastillus *de iust. lib. 2. tr. 1. disp. 10. dub.*
9. n. 117. vbi sic ait: Vtrum autem liceat pruenire oc-
cidendo illum, qui falsis testibus iam subornatis in
me oppugnat in iudicio, vt necesse sit me occidi, aut in-
famari, aut bona mea amittere, non omnino conueni-
unt Auctores. Negat Less. *supra n. 47*. & alij alij.
Affirmat Bannez *supra concl. 2*. quam sententiam proba-
bilem etiam putat Petrus Nauarra *lib. 2. c. 3. n. 361*.
& alij, qui speculatiue quidem putant hanc sententiam
esse veram, aut valde probabilem, qui enim falsum de-
ponens sic me oppugnat, videtur me occidere alio
gladio, vel me iniuste infamare, aut bonis priuare. In
praxi tamen tutius esse putant tueri sententiam Lessij
& aliorum, quia homines facile crederent se per ca-
lumniam accusari, neque aliud esse refugium præter
mortem accusatoris, indeque pareret aditus inimicis
homicidijs; tum, quia qui falsum testimonium dicit in
iudicio, non censetur aggressor vitæ, aut vim inferre,
sed committere iniustitiam, quæ ex sua natura puniri
potest à iudice.

2. Hæc tamen rationes mihi omnino displicent. *Prima*,
quia non nititur in ipsa rei natura, sed in passione,
aut cæcitate mentis hominum, qui si imprudenter
agant, vel temere iudicando aduersarium iniuste depo-
nere apud iudicem, vel non esse aliud medium euaden-
di, non id officit veritati opinionis, quæ tantum loquitur
in casu, in quo vtrumque certò moraliter conuenit,
& quod iniuste oppugnetur in iudicio, & quod non
sit alius modus euadendi. In quo casu multo magis
displicet, negandum enim est non censeri aggressorem
aut vim inferre eum, qui falsum testimonium dicit in
iudicio; tunc enim aperte vim inferre, & dolam con-
tra alterius vitam adhibendo causam sufficientem ad
occisionem innocentis, cum posito illo testimonio
falso, & falso probatione necessario finem vitæ, vel fa-
ma, & honore, vel bonis spoliandus. Itaque placet
mihi

Infra in Ref.
quæ hic pri-
ma post seq.

mili sententia Bannez. Huevque P. Dicaillus, cui ad- de Hurtadum de iustit. disp. 11. diff. 11. ubi ita asse- rit: Secundò constat licitum esse occidere eum, qui apud iudicem falsa accusatione, aut falso testimonio, quamvis alieno nititur, graviter in honore ledere, & re vera ledet, nisi occidatur, in quo DD. ob rationem dictam communiter conveniunt. Imò ob eandem licitum esse occidere eum, qui detractionibus nititur gra- ve damnum inferre, & inferet, nisi occidatur, vt aduer- tunt Petrus Navarra n. 375. & Bannez q. 64. art. 7. dub. 4. qui addit id esse verum, quamvis defectus, qui detra- ctione publicatur, sit verus, si sit occultus; quia etiam tunc eum defectum pandendo sit gravis iniuria, Ita Hurtadus. Et diff. 7. sic ait: Non solum est licitum praevenire, seu occidere eum, qui parat, vt per se ipsum occidat, sed etiam eum, qui parat, vt per alterum, vt per sicarium, occidat, quia mortaliter idem est conari ad id per se, aut per alterum. Imò, vt Bannez q. 64. art. 7. & alij conti. a non paucos aduertunt, etiam esse licitum occidere eum, qui per iudicem parat mortem iniustam media accusatione, aut testimonio falso, quamvis alie- no, quod nobis non displicet, quando non potest alia via mors illa iniusta vitari, quia etiam qui sic parat, in- fert vim per alterum, nempe per iudicem, Ita ille.

3. Vnde ex his infert Cardinalis de Lugo loco citat. si falsis calumniis vellet te aliquis apud consanguineum infamare, ne tibi hereditatem relinquat, ex qua tua vita, & totius tuae familiae dependet, nec aliter posses damnum illud effugere, licitum esse talem in- postorem occidere: sed in praxi vix potest occurrere casus, in quo hæc omnia necessaria & licita esse possint.

4. Notandum est etiam hic obiter quod Hurtadus loco citato de iustit. disp. 11. diff. 7. docet licitum esse praevenire, seu occidere eum, qui paratus est iniuste iniurare, etiam si esset via euadendi, deserendo patriam: nam ait, hanc viam esse admodum duram ipsi in- uaso, & ideo ad id non teneri: & hoc secundum men- tem Hurtadi dictum sit.

RESOL. XXIX.

An licitum sit occidere inuasorem pro defendendis pro- priis bonis?

Et an hoc liceat Clericis, & quid de Religiosis?

Et an licitum sit occidere, v.g. sagitta, vel catapultâ fu- rem, si cum re furata fugiat, quia inuaso rei durat, do- nec se in tuto recipiat?

Et an ad defendendam rem propriam, vt quis interficiatis non solum sit necessarium, vt res illa aliter non possit recuperari, sed vt non possit aliter custodiri, etiam si possit postea recuperari? Ex part. 5. tr. 4. Res. 17.

§. 1. **I**D non licere in conscientia, sed solum permitti impune iure humano, tenet Accursius, & alij quos citat Nauarrus in Man. c. 5. sic etiam tenet Archidia. & Panormitanus, quos citat Syluester ver. Homicidium, 1. q. 4. & idem sentire videtur Tabiena ver. Homicidium, q. 7. & ver. Irregularitas 2. n. 25. & negant absolute Ioan. Gerson, in trat. de Euchar. Augusti, de Ancona opus. de auctoritate Ecclesie, & Abulensi, in c. 15. Matib. & ratio est, quia ordine & lege charitatis vita proximi corporalis præponenda est bonis nostris externis; ergo pro illorum defensione nefas erit proximum interficere. Et ideo Felinus in c. 2. de Homicidio, post n. 4. ex communi sententia affirmat, non licere de iure Canonico occidere furem pro ser- uandis rebus suis.

2. Verum contrariam sententiam tenent communi- ter DD. & ita docet Tannerus tom. 3. disp. 4. q. 8. dub. 7. n. 81. qui citat Syluestrum, Nauarrum, Sotum, Valen- tiam, Aragonium, Bannez & Lessium, quibus ego ad-

do Turrianum in 2. p. tom. 2. disp. 27. dub. 2. n. 15. Mar- chantium in summat. resol. pastor. ad Decal. cap. 5. q. 95. Baldellum tom. 1. lib. 3. disp. 26. n. 10. Laymann lib. 3. sect. 5. tr. 3. part. 3. c. 3. n. 4. Petrum Binsfeldium in com- ment. de iniuriis, & damno dato, c. 1. q. 5. concl. 3. Molli- nam tom. 4. tr. alt. 2. disp. 16. n. 1. Azorium tom. 3. lib. 2. c. 1. q. 19. & Filiucium tom. 2. tr. 1. c. 3. n. 36. ubi do- cet, absolute loquendo, quòd etiam pro bonis suis tem- poralibus defendendis, si quicquid momenti sunt, & aliter recuperari non possint, licitum est inuasores fures occidere. Et ratio est, quoniam bona externa sunt me- dia ad sustentationem vitæ, ac ad status, honoris, & conseruationem. Ergo sicut pro defensione vitæ licitum est occidere aggressorem, ita etiam pro defensio- ne bonorum externorum, quæ vitæ conseruationi de- seruiunt; hinc res externæ dicuntur sanguis & vita hominis, vt docet glossa iuncto textu in l. Aduocari, C. de Aduoc. diuer. iudic. Et hæc opinio non solum est ve- ra quoad laicos, sed etiam quoad Clericos; contra Ro- sellam ver. Homicidium, §. 3. Panormitan. in cap. sus- cepimus, de homicidio. vt asserit Molina ubi supra, & alij; & patet in cap. olim, 1. de restit. spoliat. ubi funda- tur, licitum esse etiam Clericis res suas defendere, & in earum defensione occidere, si id necessarium foret. Sed difficultas est quoad Religiosos. Petrus Binsfeldius ubi supra, concl. 4. ex D. Antonino negat id licitum esse Re- ligiosis, quia non possunt habere proprium: Ergo non possunt gaudere iure defensionis rerum externarum, vt laici & Clerici. Verum ego affirmatiuam sententiam teneo cum Tannero 10. 3. disp. 49. §. dub. 4. n. 77. Syluio in 2. 2. D. Thom. q. 64. art. 7. queritur 8. Lessio lib. 2. c. 9. dub. 11. n. 72. & Maldero in 2. 2. D. Th. trat. 3. cap. 1. dub. 13. Becano in 2. 2. D. Th. tom. 2. q. 7. de homicidio, concl. 2. n. 5. non enim refert quòd Religiosi non ha- beant proprium, vnusquisque enim habet ius defen- dendi non solum ea, quæ possidet propria, sed etiam ea, quæ possidet in communi, vel quorum vñus, aut cus- todia ipsi est commissa. Restat modò respondere ad argumentum adductum pro contraria sententia. Dico igitur quòd etsi vita proximi præferenda sit bonis temporalibus, quando ex natura rei id contingit, ta- men si id proueniat ex malitia inuasoris, non est ne- cesse, sed in casu, de quo loquimur, ex malitia inuasoris id accidi: ergo, &c.

3. Notandum est etiam hic obiter contra Couarru- uiam in Clement. si furiosus, part. 3. §. unico, n. 6. esse li- citum occidere, v.g. sagitta vel catapultâ furem, si cum re furata fugiat, quia inuaso rei durat donec se in tu- tum recipiat, ubi quietè possidere incipiat, & quia nisi id licitum esset, defensio rerum maxima ex parte esset inutilis, possent enim fures quodlibet rapere, & statim fuga se proripere, in fuga enim, secundum opinionem Couarruuiæ, essent tuti. Ita Doctores citati.

4. Notandum secundò, quod aliqui asserunt, vt ad defendendam rem propriam quis interficiatur, non so- lum esse necessarium, vt res illa non possit aliter recu- perari. Verum Henricus Strouersdorf de iust. & iur. in 2. 2. D. Th. n. 64. art. 7. concl. 3. probabilius putat ali- quando sufficere, quòd non possit aliter custodire, etiam si possit postea recuperari, quia nemo videtur obligatus esse pati rem sibi eripi, propter ea solum, quòd postea recuperari poterit, quia non solum habet ius recuperandi, sed custodiendi, & retinendi quod suum est. Ita ille. Sed tu cogita.

RESOL. XXX.

An fure equo insidente, & aufugiente cum rebus furatis possit Dominus ignito globò, vel sagitta illum interfi- cere?

Et aduertitur etiam esse licitum eum occidere iam quietè habentem

Sup. conten- to in hoc §. in Res. seq.

Quoad hoc lege supra doctrinam Res. 17. & al- terius eius amoc.

Sup. hoc sit- pra in Res. 17. & vide alia etiam prima et nota. In fra- tra Res. 45. §. Notandum.

Sup. hoc sit- pra in Res. 4. §. Sed omni- bus ad ad- notandum, ver- ficur nec.

Sup. hoc sit- pra in Res. 17. lege vici- mus lra. §. Quoad autem.

habentem rem alienam in domo sua, si Dominum rei ingredientem ad eam recuperandam impediatur, si Dominus nequeat iuridice rem suam recuperare, vel si possit, non tamen absque magnis expensis, & molestiis. Ex part. 8. tract. 7. & Misc. Ref. 47.

Sup. hoc in Ref. præterita §. Notantium est etiam.

§. 1. **N**egatiue respondet Ioannes Harprechtus in comment. de iustit. iustit. tom. 4. tit. de publicis iudiciis, §. Item lex Cornelia, n. 195. vbi sic ait. Est perelegans quæstio, vtrum furem equo proprio, vel in sui surrepto insidentem, & cum rebus meis aufugientem, ac quodammodo auolantem, si aliter eum assequi, & apprehendere, vel res meas recuperare non possim, sagitta, & globo tormentario tranuerbare, & transfigere, atque ita impunè occidere permittatur? Sed non impunè permittitur illud esse, firmiter statendum est, argum. l. si ex plagis §. 2. §. Tabernarius 1. sub sine ff. ad l. Aquil. & similitum allegatarum supra n. 173. Neque enim fur iste telo se defendit, nec nocturnus est, nec alium aggreditur; sed potius fuga sibi salutem querit: ac proinde licitè occidi non poterit. Sed & plene impium est, bona temporalia, licet in oculis & opinione hominum pretiosa fuerint, reuera tamen fragilia & caduca hominis ad imaginem Dei creati, occisione atque sanguine redimere & recuperare velle. Ita ille, sed nimis audacter. Et hanc sententiam tenet etiam Obrechtus tract. de defensione necessar. cap. 8. n. 12. & seq. Christianus Kremburgh tract. de eadem materia, qu. 7. n. 42. Volzius in leg. Cornel. de sicar. §. 7. nu. 104. Bullæus de iuribus generalissimis præceptis iuris, disp. 2. n. 53. Hulricus Hunnius in collegio criminali, disp. 8. n. 51. V. Vezembecius part. 1. consil. 19. nu. 52. Bocerus de duello, c. 9. n. 2. & alij penes ipsos.

2. Sed contra Harprechtum, & alios dicendum est licere ob defensionem facultatum interficere furem. Probatur.

Primo ex cap. olim. 1. de vestit. spoliat. & ex cap. 2. de homicidio, in quibus id licitum esse supponitur: nam licet in eo cap. 2. dicatur, occidisse te, tuaque liberando, vnde aliqui volunt non sufficere necessitatem liberandi tua, nisi necesse etiam sit te ipsum liberare: verius tamen est, verba illa non intelligi copulatiue, sed disiunctiue, alioquin nec sufficeret sola necessitas liberandi te, nisi adesset necessitas etiam liberandi tua bona. Si autem sola necessitas liberandi te est, quæ attenditur, frustra additum est, tuaque, cum defensio bonorum nullo modo excuset.

3. Secunde probatur, quia plus excedit vita spiritualis aggressoris vitam temporalem tuam quam eius vita temporalis bona externa tua: si ergo potes defendere vitam corporalem propriam cum dispendio salutis æternæ iniusti aggressoris, à fortiori poteris defendere facultates tuas cum dispendio vitæ corporalis eiusdem aggressoris. Et ideo Cardin. de Lugo de iust. disp. 10. sect. 2. n. 179. ad casum præsentis resolutionis respondet affirmatiue, sic enim ait: Difficultas in hoc puncto est, an non solum liceat occidere inuadentem, ne auferat tua bona, sed etiam vt recuperes postquam ablata sunt. Communiter Doctores dicunt, posse quidem, vi adhibita, recuperari, si incontinenti id fiat. Vnde exemplum adhibent, si fugiat fur cum tuo equo, potes enim eum fugientem telo, vel sagitta occidere, si admonitus non desistat; quia adhuc non est in tuto positus, nec pacificè possidet, ita Molina n. 6. contra Couarruiam: Lessius etiam n. 74. & alij passim, quia inuasio rei durat, donec se in tuto receperit, & quia nisi id esset licitum, defensio rerum magna ex parte esset inutilis, cum statim re accepta fures essent secuti, domino non potente vi impedire, ne cum ipsa abirent. Ita Cardinal. de Lugo; & præter Doctores citatos hanc etiam sententiam tenet Gaspar Hurtadus de iust. disp. 1. diff. 12. vbi sic ait: Obseruandum est non solum

esse licitum occidere furem rei magni momenti, quando eam nititur furari, & etiam quando actu furatus, & etiam quando re accepta fugit, quia etiam tunc censentur durare inuasio, seu aggressio; sed, vt aduertunt Vasquez de vestit. cap. 5. §. 1. dub. 8. Lessius dub. 11. Bonacina, & alij, etiam esse licitum eum occidere iam quietè habentem rem illam in domo sua, si dominum rei ingredientem ad eam recuperandam impediatur, si dominus nequeat iuridicè rem suam recuperare, vel si possit, non tamen absque magnis expensis, vel molestiis, quia fur etiam dum habet quietè rem in domo sua, est actu inuasor rei, & cum habendo infert actu inuitiam. Secus est quando iam res illa non habetur à fure, quia tunc non potest dominus vi considerabili satisfactionem à fure sumere in alia re, quia iam fur non satisfaciens, etiam si actu peccet non satisfaciendo, non est inuasor, sed fuit; ille enim, qui non satisfaciendo rem non retinet, non dicitur inuasor, seu aggressor, sed omittens satisfactionem. Ita Hurtado. Non est igitur audiendus Harprechtus, & ante illum Couarruiam, quem ego improbau in p. 5. tr. 4. resol. 17. vide etiam Carpouzium comment. in leg. Regiam c. 4. §. 1. n. 2.

RESOL. XXXI

An si index desit, possit quis intrare in locum, vbi rem furatam in pacifica possessione sui constituit, & illum occidere cum moderamine, &c? Ex part. 5. tract. 4. Ref. 37.

§. 1. **R**espondeo affirmatiue cum Tamero tom. 3. sup. disp. 4. q. 8. dub. 4. n. 82. vbi sic ait: Si index desit, potest spoliatus locum, in quo res deposita est, ingredi, eamque sibi vindicare, etsi prohibeatur viam vi repellere. Ita ille, & ante illum Lessius lib. 2. c. 9. dub. 11. n. 75. vbi ita asserit. Si re certo loco deposita volens locum ingredi in eum locum vi impediatur, tunc videtur concessum vt viui vi repellat, meamque rem recuperem; si tamen desit iudex cuius opè id possum consequi. Hæc Lessius, & ita etiam hanc sententiam docet Malderus in 2. tract. 3. c. 1. dub. 13. §. dico ferri.

RESOL. XXXII

Quanti valoris oportet, sit res, pro cuius defensione interficere furem liceat? Ex part. 5. tract. 4. Ref. 18.

§. 1. **A**d hoc dubium difficile quidem sic respondet Malderus in 2. d. Th. tract. 3. c. 1. dub. 13. Quando res, quæ inuaditur, parui momenti est, non licet pro eius defensione furem occidere. Ita passim Theologi. Limitandum tamen, quando qui rem paruum sustulit ne reddat, incipit ferro inuadere repetentem, qui casus est in l. si ex plagis, §. tabernarius ff. ad l. Aquilam. Nocturnus etiam furem quidam hic excipiunt, verum neque his ob rem modicam, quando illud scitur non ablaturus, occidi potest. Demique fieri potest, vt res modica magni momenti sit respectu possessoris, quod hic considerandum mouent additiones Iulij Clari, quæ fortè causa est quare non exprimit Doctores certam quantitatem, ob quam liceat inuasorem occidere. Annotationes tamen ad Aterinum de malpiciis, mouent non debere esse minoris valoris, quam duorum aureorum. Ita ille, & Iason etiam in l. cum vi ff. de iust. & iure, n. 25. & Matheslanus in sup. §. 5. dicunt quod res vilis ad hunc effectum est à duobus aureis. Sortis etiam de iust. lib. 1. q. 1. art. 8. Aragon. in 2. q. 64. art. 7. & Binsfeldius de iniuriis, & damno dicit. n. 95. concl. 1. existimant pro re vilis, nempe pro valore aureorum, vel trium aureorum, non esse licitum homicidium, vel trium aureorum, non esse licitum homicidium occidere. Vnde videtur hos DD. asserere, quod si

fur iniuste aggreditur accipere rem ascendentem ad summam quatuor, vel quinque ducatorum, resistentem domino posse illum interficere.

2. Sed plus addit Molina de Iustit. & Iure, tom. 4. tr. 3. disp. 16. n. 7. vbi sic ait. Quando autem quis iniuste aggreditur usurpare rem etiam valoris vnius aurei, vel minoris adhuc valoris, resistente domino, aut custode illius, certe neque ad culpam, neque ad poenam aude-rem dampnare, qui illam defendendo interficeret eum moderamine inculpatae tutelae iniustum aggressorem; quidquid in contrarium cum Baldo & Angelo dicat Carcerius. Ita Molina, & post illum Bonacina de contr. tr. disp. 2. q. ult. sect. 1. p. n. 1. & ratio est, quia in tali casu inuasor non solum rem auferit, sed etiam magnam infert contumeliam, quae potest per vim repelli.

3. Verum has sententias ego non approbo, nimis enim laxae videntur; quis enim concederet pro vno, vel duobus aureis vitam hominis licite eripi posse? Nam licet te tuaque tuendi ius habeas, conferendum tamen est damnum quod tibi caues, cum illo, quod das, quamuis innocentis conditio melior sit. Dico ergo cum Strouersdorf. de Iust. & iure, in 2. 2. D. Th. q. 6. n. 1. 7. concl. 1. & aliis, rem propter quam alter interficiendus est; debere esse magni momenti vel ex se, vel in suo pretio, vel ex suo consequente, alioquin iniquum esset valde pro re parua eripere vitam hominis. Si tamen, ait Lessius lib. 2. c. 9. dub. 11. n. 68. verteretur tibi probro, nisi rem minimam sumi extorqueas; tunc posses conari, & si opus esset occidere, tunc enim non tam rei, quam honoris esset defensio. Ita ille, qui citat Sorum.

RESOL. XXXIII.

An liceat pro defensione vitae proximi occidere iniustum inuasorem?

Sed difficultas est, an ad id teneatur?

Et quid, si vita proximi maxime sit necessaria Reipublicae, vel si Princeps, proprius pater, mater, frater, filius, aut vxor?

Et quid est dicendum, si inuasus cedat iuri suo? Ex part. 3. tract. 4. Resol. 19.

§ 1. Respondeo affirmatiue, quia lege charitatis licitum est aliis facere, quod pro seipso quisque potest: at pro se potest quis occidere inuasorem, vt supra visum est; ergo poterit & proximo & confirmatur, quia talis censetur innocens, etiam si forte causam dederit inuasioni, semper enim inuasio iniusta est; innocens autem licite defendi potest; ergo, &c. Ita Filiucius tom. 2. tract. 29. cap. 4. nu. 54. Malderus in 2. 2. tract. 3. cap. 1. dub. 15. Molina de Iustit. tom. 3. tract. 3. disp. 18. Azorius tom. 3. lib. 2. cap. 1. q. 21. & alij communiter.

2. Sed difficultas est; an ad id teneatur? Molina de Iustit. tom. 4. tract. 3. disp. 18. n. 3. & 4. Faber de restitut. in 4. sentent. dist. 15. q. 3. disp. 52. cap. 1. n. 14. affirmatiue respondent; quod tamen intelligunt, si absque notabili damno sui ipsius id praestare possit, quia vnusquisque tenetur magis se ipsum & sua curare, quam ea quae sunt proximi. Verum Filiucius loc. cit. n. 57. & Lessius lib. 2. c. 9. dub. 13. n. 92. docet, quod priuatus non tenetur tueri vitam alterius, quando non potest sine occasione inuasoris, quia nemo tenetur vitam suam tueri per mortem alterius. Ergo neque alienam. Aliqui tamen limitant hanc sententiam, videlicet quando persona defendenda non esset maxime necessaria Reipublicae, vel Princeps, vel proprius pater, mater, frater, filius, vxor: nam pro his defendendis non solum liceret, sed etiam teneretur quis occidere inuasorem; &

hoc etiam asserunt quando ex officio promisso, aut contractu obligatur quis ad custodiam proximi, & ita ex Aretino & Suarez docet Malderus in 2. 2. tract. 3. cap. 1. dub. 15.

3. Sed dices, quid si inuasus cedat iuri suo? Responderet Malderus vbi supra posse adhuc licite occidere inuasorem proximi, cum enim non sit dominus vitae suae, possum etiam eo inuito velle custodire, tanquam mandatarium Domini, qui vnusquisque mandauit de proximo suo. Idem docet Tannerus tom. 3. disp. 4. q. 8. dub. 4. n. 80. sed limitatur haec opinio; nisi inuasus serid dicat se nolle defendi, sed velle potius mori, quam occidatur inuasor in peccato mortali.

RESOL. XXXIV.

An liceat occidere inuasorem pro defensione rerum externarum proximi?

Sed difficultas est, an ad id teneatur? Et quid, si ex officio, iustitia lege, vt Ministri publici, &c. teneatur defendere proximum? Ex part. 3. tr. 4. Resol. 20.

§ 1. Respondeo affirmatiue, nam in omnibus euentibus, in quibus dictum est aliquem se, aut sua defendendo posse licite interficere iniustum inuasorem, in eisdem dicendum est esse licitum ceteris suum proximum defendendo interficere eundem aggressorem, quando ita necessarium est ad talem proximi honorumve illius defensionem. Atque id licebit non solum in praesentia illius, cum adiuuando, sed etiam in illius absentia ex praesumpta illius voluntate, bona illius defendendo. Ita Molina de Iustit. tom. 4. tract. 3. disp. 18. n. 1. & alij communiter.

2. Difficultas est, an ad id teneatur. Molina vbi supra. n. 4. negatiue respondet, quoniam lex charitatis non tam arcte obligare videtur, vt cum tanto inuasoris detrimento teneatur quis conseruare bona proximi longae inferioris ordinis, praesertim cum si inuasor tunc interficiatur, regulariter vna cum corporali vita amittet aeternam. Adde quod ea interfectio non fieret sine maximo horrore, ac difficultate interficientis; lex autem charitatis non est offensa obligare id horroris ac difficultatis subire, vt cum tanto detrimento inuasoris bona longae inferioris ordinis defendantur. Ita Molina, qui asserit suam doctrinam intelligendam esse de his, qui non tenentur ex officio, vel iustitiae lege, vt Ministri publici, &c. defendere proximum.

3. His tamen non obstantibus affirmatiuam sententiam tenet Philipp. Faber de restitut. in 4. sent. dist. 15. q. 3. disp. 52. c. 1. n. 3. vbi sic ait. An verò pro conseruandis bonis externis proximi teneatur tertius occidere iniustum inuasorem, est res valde dubia. Nam quod teneatur denunciare Principi & Iudici, qui eum puniat vitae ablatione, si opus sit, non est dubium propter praecipuum correctionis fraternalis, sed an per se ipsum liceat eum occidere pro bonis externis, quae sunt ordinis inferioris, quam vita, est dubium. Vnde aliqui tenent partem negatiuam, & ratio desumpta à differentia bonorum corporis & externorum, nulla est, quia hoc casu pari pede currunt cum bonis corporis, quia iam supra concessit etiam Molina licere vnusquisque occidere inuasorem tam pro defensione suae vitae, quam suorum bonorum: ergo eadem ratio militat in defensione proximi. Cum ergo sacra Scriptura obliget vnusquemque ad defendendum proximum innocentem, iuxta illud Ezech. 17. Vnicuique mandauit Deus de proximo suo. & Pron. 24. Erue eos qui ducuntur ad mortem, & eos qui trahuntur ad interitum liberare non cesses. & haec sit lex naturae, sequitur quod pro liberandis bonis externis proximi innocentis, teneatur occidere iniustum aggressorem,

Sup hoc lege doctrinam Ref. p. accedens, & ref. seq.

Sup. hoc in rel. praerit a §. sed difficultas & in alio §. eius not.

Sup hoc lege doctrinam Ref. seq.

Sup hoc in rel. praerit a §. sed difficultas & in alio §. eius not.

forem, cum aliter non potest innocentem liberare. Et confitetur per rationem quam adducit Papa in cap. illo *Dilecto*, adducto. Qui enim non auxiliatur proximo ad repellendam iniuriam, videtur iniuriantem favere, ac esse particeps culpæ, ideo tenetur vitare culpam, & provide si non possit aliter iniuriam proximi propulsi, tenetur occidere aggressorem ne fiat particeps culpæ eius. Ita Faber.

RESOL. XXXV.

An liceat exponere propriam vitam pro defendenda amici vita, & bonis eius?

Est in corpore huius Resolutioni aliqui casus in exemplum supradictæ difficultatis adducuntur, & explanantur. Ex part. 5. tract. 4. Res. 28.

Sup contentis in hac Res lege doctrinam d. a. rum præcedentium Resolutionum.

§. 1. PRIMA opinio negat. Ita Durandus in 4. dist. 17. qu. 6. Richard. dist. 15. art. 2. q. 5. Gabriel dist. 16. q. 3. art. 1. not. 4. Paludanus dist. 15. q. 3. art. 12. concl. 3. Bellarm. de bonis operibus lib. 3. c. 8. 10. 3. asserentes de his, quæ ad vitæ sustentationem necessaria sunt, non licere elemosynam facere extremè indigenti. Vnde D. August. lib. de Mendacio, c. 6. sic ait, Si quis vitam corporalem pro vita corporali amici perdat, non diligit proximum sicut se ipsum, sed plusquam seipsum, quod doctrinæ regulam excedit. Et ratio est, quia, ut docet Scotus in 3. dist. 29. in arg. ad oppositum. Mensura est perfectior mensurato, sed dilectio sui est mensura dilectionis proximi, iuxta illud Matth. 22. Diliges proximum tuum sicut teipsum. Ergo nemo potest ponere vitam suam pro amico, quia ponet perfectius pro imperfectiori, quod repugnat rectæ rationi. Et ita hanc sententiam mordicus sustinet doctus Hurtado de Mendoza in 2. 2. dist. 144. sect. 4. §. 42. vbi statuit, peccatum esse aliquem mortem obire pro vita temporalia hominis privati sibi æqualis.

2. Secunda sententia affirmat. Ita Azorius tom. 3. lib. 2. c. 1. q. 2. Scotus de iust. lib. 5. q. 1. art. 6. Victoria in relect. de Homicidio, n. 25. Corduba lib. 1. qu. 38. ad 4. & alij: quia non est contra ordinem charitatis ponere vitam corporis pro amico: nam ordo charitatis exigit, ut bona gratia, vel virtutis prius velimus nobis, quam proximo; non tamen exigit, ut cætera bona, nimirum vel vitæ corporalis, vel famæ, vel honoris, vel bonorum temporalium prius velimus nobis, quam alteri proximo.

3. Tertia opinio distinguit. Ita Faber de restit. in 4. seni. dist. 15. qu. 3. dist. 52. c. 1. n. 41. vbi sic ait. Ego in hac re distinguendum puto, quod cum queritur, an quis licetè possit ponere vitam pro amico & bonis suis, hoc potest contingere duobus modis. Vno modo præcisè accipiendi vitam corporalem proximi, & bona eius externa præcisè, tunc est dicendum non licere, quia sic ageretur contra ordinem charitatis, & regula eius transgrediretur, quod nulli dubium est esse malum & illicitum, & hoc modo concludunt rationes pro secunda sententia. Alio modo potest considerari vita proximi corporalis, & alia eius bona externa simul cum aliqua virtute, pro qua servanda simul cum corpore & bonis proximi vita corporalis exponitur, ut pro servanda iustitia simul cum corporali vita proximi, nimirum, quia videt quis proximum iniuste interfici, & lædi in bonis, vel pro servanda pietate: ut cum quis videt patrem subire periculum mortis, & filius se exponit periculo mortis, ut patrem à morte tueatur. Et denique cum quis niritur saluare vitam corporalem proximi & bonorum, est actus pietatis, ut ait Scotus in 3. dist. 30. §. quantum ad hoc, in fine. Vnde pius est laborare pro vita corporali proximi saluanda, quia supponendum est, quod si est bonus, erit melior, & valebit sibi & aliis sua bonitas, & si est malus, supponen-

dum est quod corrigetur, hoc enim est pie iudicare, sicut interpretari semper melius, quando non est oppositum manifestum. Cum ergo pietas sit virtus, qui laborat pro servanda vita corporali proximi, laborat simul pro virtute servanda, & sic est licitum, & hoc modo concludunt rationes pro prima opinione, quæ est Soto & aliorum, in omnibus enim illis argumentis supponitur exponi vitam pro saluanda vita proximi simul cum aliqua virtute, saltem amicitia, quæ dato quod non sit virtus, est tamen virtuti coniuncta, ut proprietatis, vel ut effectus eius, & sic conciliatur D. August. qui contraria dixisse videtur, ponere enim vitam pro amici vita temporalis, sine aliqua virtute, videtur demerita. Ita Faber, & ante illum Valentia tom. 3. dist. 39. 4. punct. 3.

4. Quarta sententia est Petri Lotca in 2. 2. qu. 26. art. 5. sect. 3. dist. 28. membr. 3. num. 15. vbi sic dicit. Ego tamen, perspectis utriusque sententiæ fundamentis, censeo hoc modo exponere vitam pro alio, quandoque esse opus egregiæ fortitudinis, & debitum esse exponatur pro Republica, quandoque esse laudabile, sed non debitum, ut si exponatur pro parte, aut pro amico, cum quo interueniat magna & honesta amicitia, sed quandoque etiam erit non laudabile, & inordinatum, ut si exponatur pro quocumque alio homine. In quo casu mihi probabilius apparet esse improvidentem vitæ effusionem & prodigalitatem, quæ culpa excusari non possit, multò potius quam si quis omnes facultates suas ignoto homini daret, qui manifestè esset stultus & prodigus; & hoc modo interpretor sanctum Thomam pro prima sententia allegatum, qui solum censet illicitam esse elemosynam de necessario vitæ, quando subtrahatur sibi, vel suis aequè indigentibus, nihil autem dixit, quando subtrahatur sibi, vel detur suis. Itaque solum comparavit se, & suos ex una parte cum extraneis; inter se autem & suos non fecit comparisonem. Permittit ergo opinari, fas esse subtrahere sibi vel detur suis, non tamen sibi, vel suis vel detur extraneis: inter suos autem veteris amicitia computari potest. Hæc Lotca.

5. Sed quia secunda sententia affirmativa satis est probabilis, ex illa infere licere homini constituto in naufragio dimittere tabulam in qua potest evadere, ut alter eam apprehendat & salvetur, ut infra fulvis dist. 2. cetur.

6. Eodem modo fatentur hominem constitutum in extrema necessitate posse relinquere cibum vnicum, & necessarium, ut aliter eodem modo indigens cum sumat; & pari ratione censetur licitum occurrere hostibus, vel bestia furenti, ut interdum amicus evadat. Sic etiam licet non se defendere occidendo inualorem, quamvis possit. Item dicendum est, qui in bello equum habet, posse alteri tradere ad fugam capellendam, idem in itinere per media frigora, & niues vestem suam alteri præbere, & sic in similibus, vide Bouium part. 1. lib. 12. cap. 4. q. 4.

RESOL. XXXVI.

An liceat exponere propriam vitam pro alio inferiori bono, ut pro honore, & facultatibus? Ex part. 5. tract. 4. Res. 29.

§. 1. AD hoc dubium ita responderet Lotca in 2. 2. dist. 28. membr. 3. n. 60. Duobus modis potest exponi vita periculo certo, & abique occasione spe. Vno modo negligendo medium quo conservari possit: Alio modo offerendo se evidenti mortis occasione, ut obiciendo se hosti parato ad interficiendum. Dico primò, priori modo licet negligere vitam

vitam pro honore, vel facultatibus amici, v. g. si ego occidendus sum nisi amicus aliquid agat, quod in magnum eius dedecus vergit, vel nisi magnam partem suarum facultatum expendat, possum pati mortem ne ille hæc detrimenta incurrat.

2. Dico secundò, non licet obicere se morti evidenti pro defensione honoris, aut facultatis alterius, v. g. si latrones diripiant alicuius domum, & si me illis obicere occidendum, interim impediri poterit furtum, non existimo honestam causam subeundi mortem. Et idem omnino censeo de expositione vitæ pro proprio honore, vel facultatibus. Nam quamvis fas sit non vti medio ad vitæ conseruationem, quod sine ignominia, vel magnis sumptibus exequi non possum, non tamen licet opponere me interficiendum vt honor, vel substantia conseruetur. Differentia autem inter vtrumque casum inde constat, quia plus agit contra propriam vitam, & manifestius eligit mortem, & præfert bona illa, pro quibus moritur, propria vitæ, qui ita se obicit morti, quam qui non curat difficulta media, quibus eam conseruet. Et idèd terminat censeatur vitam pro honore commutare, & ex intentione perdere, secundus præcisè non conseruare. Et hæc omnia docet Lorca *loc. cit.*

3. Sed Sotus, ornamentum Dominicanæ familiae, de *Iusticia, lib. 5. q. 1. art. 6.* affirmatiuam sententiam absolute docet, quia sicut licitum est pro defensione proprii honoris, aut facultatum vitam exponere; ita licitum erit etiam pro bonis & honore amici.

RESOL. XXXVII.

An in mari tabulam à te occupatam possis alteri concedere?

Et an, qui prior tabulam occupauit in naufragio, teneatur alteram admittere in dicta tabula, vel possit illum impedire, ne ascendat, nisi vtrique sufficiat? Ex part. 5. tractat. 4. Ref. 42.

§. 1. Negatiuam sententiam docet Sotus *lib. 5. de iust. q. 1. art. 6.* Vega *in sum. 10. c. 27. cas. 7.* & Rodriguez *in sum. tom. 1. c. 22. n. 2.* vbi sic ait. [Si aliquo est puesto in vna table in la mitad del mar, no es licito salirle della, para que otro se punga en ella, y se salue, mas sino este merito en ella, sino que la tiene para aquella necesidad, puede la dexar à otro, aunque sapa que de alli ciertamente le ha de succeder la muerte, por que en este caso solamente es vna causa negatiua respectu de su muerte. Esta sententia es de Soto, y quiere dezir, que no es licito salir de la tabla estãdo merito en ella, por que esto es matarse positiuamente; mas es licito no tomarla teniendola dolante los ojos, por que es solo auerse negatiuamente, y no cooperar de su parte para su muerte. Lo qual es licito para hazer bien à su proximo, principalmente si es persona a la qual deue mucho, y si esta razon penetrara Nauarro no se apartara de la opinion de Soto.] Sic ille.

2. Sed probabiliter dicendum est contra Rodriguez, Petrum Nauarra *de restit. lib. 2. c. 3. num. 66. & 67.* à Soti sententia decessisse, & affirmatiuam sententiam in casu proposito docuisse, quam præter illum tuetur etiam Malderus *in 2. 2. tract. 3. cap. 1. dub. 19.* Lessius *lib. 2. cap. 9. dub. 6. num. 31.* Azorius *tom. 3. lib. 2. c. 3. q. 5.* & sapientissimus Victoria *elect. de homicidio. n. 26. ad 5. arg.* vbi sic ait. Credo quòd in isto casu seruus possit relinquere tabulam certus mortis, & non solum pro Rege hoc esset laudabile, sed pro quocumque etiam amico & proximo. Sic ille: & ratio est, quia hoc facere non est directè se occidere, sed non tueri se cùm possit, nam si esset directè se occidere, nunquam esset licitum id facere pro alio: at prima opinio fatetur id

Tom. VIII.

esse licitum pro Rege, Duce, aut alia persona, maximè vtili Reipublica. Ergo reuera non est directè se occidere, sed solum non tueri se cùm possit: at non tueri nos cùm possumus, licitum est nobis, quando id fieret propter bonum amici: ergo, &c.

3. Notandum est tamen hic cum Lessio pro praxi, quòd qui prior tabulam occupauit in naufragio, non tenetur alterum admittere in dicta tabula, sed posse illum impedire ne ascendat, nisi vtrique sufficiat: & si simul illam occupant forte dirimendum, nisi alter alteri, vt dictum est, sponte cedere velit.

RESOL. XXXVIII.

An Miles, qui certo scit bellum esse iniustum, licet possit ad se defendendam occidere Militem contrarij exercitus, à quo innadiur? Ex part. 5. tractat. 4. Ref. 15.

§. 1. Casus erit frequentissimus, & hæc quaestio ita difficilis est, vt Molina *de iust. tom. 2. tr. 1. disp. 15. n. 5.* anceps remanserit in eius resolutione, quia cùm ille alius miles ius habeat ad eum interficiendum, non secus ac ministri publici ius habent ad malefactores interficiendos; sanè quemadmodum non possunt malefactores in sui defensionem percutere ministros publicos, sic miles terga vertens, de quo loquimur, interficere in sui defensionem non potest militem iuste insequentem, alioquin daretur bellum iustum ex vtraque parte, pulla profus ex vtraque parte ignorantia, quod videtur omnino absurdum: ergo, &c.

2. Sed si hæc opinio esset sequenda, vae vae multis militibus; ideo mihi placet opinio affirmatiua, quam tuetur doctissimus Soto *de iust. lib. 1. q. 1. ca. 7.* & post illum Azor. *in 3. p. lib. 2. c. 1. q. 5.* dummodo moneat si potest & procurat, vt miles aggrediens desinat ab aggrediendo, quod si nolit, tunc iniustus ius habet tuendise, & alterum occidendi pro sua defensionem, neque ex hoc sequitur, quòd daretur bellum ex vtraque parte iustum, nam responderetur quòd Princeps non gerit iustum bellum; sed iste miles iure tuetur se, postquam alterum militem monuit, vt desinat, & noluit. Vide etiam Philippum Fab. *de restit. in 4. sent. disp. 15. q. 3. disp. 5. 2. c. 1. n. 17.*

RESOL. XXXIX.

An liceat occidere innocentem ad postulationem inimici, qui minatur Vbi excidium, nisi talis interimitur? Et an possit eiusmodi innocens, imò teneatur semetipsum tradere Tyranno id postulanti pro salute Patriæ? Et an hoc ipsum etiam ei a Republica præcipi, imò ad id cogi possit? Et an si talis innocens contumaciter resistat, possit etiam ab ipsa Republica occidi? Ex part. 5. tract. 4. Ref. 23.

§. 1. Digniantur Doctores in hac quaestione, vt videre est apud Turrianum *in 2. 2. tom. 2. disp. 26. dub. 2. n. 8.* Lessium *lib. 2. c. 9. dub. 7.* Azotium *tom. 3. lib. 2. c. 1. q. 21.* Malderum *in 2. 2. tract. 3. c. 1. dub. 20.* Sotum *lib. 5. q. 6. art. 7.* Valentiam, Bannez, Aragon. & Solonium, *in 2. 1. D. Thom. q. 64. art. 6.* Lorca *in 2. 2. D. Thom. sect. 3. disp. 28. membr. 4. n. 43.* Becanum *in 2. 2. tom. 2. de iust. q. 10. de homicidio.* Ego autem paucis me expediam.

2. Dico igitur primò. Potest eiusmodi innocens, imò teneatur, semetipsum tradere tyranno id postulanti pro salute patriæ, quæ alia ratione salua esse non possit, non solum quia tenetur quisque pro bono communi Reipublicæ etiam temporali mortem oppetere, sed etiam

K

De Homicidio, Resol. XLI. &c. III

de furti & furum 37. in princ. ff. de usurpat. & usurp. c. cum voluntate 54. in princ. exrv. de senent. excommunic. Et nostram sententiam præter Doctores citatos tenet Vleicus Hunnius in Collegio criminali, dist. 8. n. 41. asserens filium impunè posse occidere patrem cum moderamine inculpatæ tutelæ.

RESOL. XLI.

An filius impunè occidere queat patrem bannitum?
Et in tali casu, an potius filius teneatur alimenta præstare Patri?
Et inferitur non licere liberto Dominum suum in adultério vxoris deprehensum occidere. Ex part. 8. tract. 7. & Misc. Ref. 42.

Sup. hoc in Ref. seq. ff. pater in §. 1. **A**ffirmatiuè respondet Bartolus in l. si adulterium 38. §. liberto. 9. ff. ad leg. lul. de adult. & in l. minime 35. ff. de religiof. & sumpt. funer. Paulus Castr. consil. 426. in princ. lib. 1. Panorum, consil. 108. circa medium. lib. 1. Decian. in tr. crimin. lib. 7. c. 9. n. 8. & plures alij. Sed alij negatiuam sententiam docent, propter textum in d. l. si adulterium 38. §. liberto. 9. ff. ad l. lul. de adult. vbi Papinianus respondet, non licere liberto dominum suum, in adultério vxoris deprehensum, interficere: tamen si alios impunè interimere possit. Eiusque responsi hanc subiicit rationem: quoniam cuius fama consulendum est, multo magis vita parcendum est. Quam rationem multo fortius in patre militare, ipsa dicat natura: quæ abhorret, & auerfatur homicidia inter eos, quos sanguine coniunxit, & indissolubili mutui amoris vinculo copulauit. Quod facit etiam textus in Nouell. 12. c. 2. ibi: nam licet legum contemptor & impius sit, tamen pater est. Sic ergo licet pater bannitus sit, pater tamen filij est. Neque enim in hoc casu filius à patria potestate liberatur, vt tradunt Bald. Angel. & Alexander in l. si cum dotem 22. §. si patri. ff. solut. matr. & Ripa in l. ex falso 17. §. ex falso 5. ff. ad Senat. Trebell. Et præterea, quamuis pater hostis sit publicus: naturaliter tamen cognatus manet, & consanguineus, cum naturalis consanguinitatis affectio nullo pacto aboleri, nulloque iure dirimi possit, l. ius agnationis 34. ff. de pact. l. iura sanguinis 7. ff. de reg. iur. Ideoque vel ipsa natura monente, & veluti vigente, filius patris banniti, saluti potius consulere, quam eundem occidere, necesse habet. Hinc tantum abest, vt filius patrem bannitum, & proscriptum impunè interimere queat, vt etiam ei alimenta præstare teneatur, l. mihi 73. §. 1. ff. de iure dot. Aurb. incestus, c. de incestu, & inuilib. nupt. d. Nou. 12. c. 2. Menoch. d. lib. 1. de arb. iud. q. 90. n. 45. Cephal. consil. 498. incipit, Mihi quoque, n. 5. & 7. Matthias Coler. in tr. de alimentis, lib. 1. c. 5. n. 16. & 18. 2. Nec obstat dicere quod scriptum est in l. minime 35. ff. de religiof. & sumpt. funer. filium sine vilo pena metu necare posse patrem, qui patriam oppugnat, quandoquidem Marcellus IC. in eo loco non indistinctè statuit, patrem hostem patriæ, à filio sine scelere siue pena interfici posse: sed tunc demum hoc fieri posse asserit, quando pater & patriam, & liberos oppugnas. In hoc siquidem casu filius tam ad patriam, quam seipsum defendendum, licet patrem occidit, nos autem huc nequaquam ea de specie loquimur, quando videlicet pater in ipso actu oppugnationis à filio interficitur, sed quando filius post patriam iam oppugnatam, & sic post crimen læsæ maiestatis peractum, patrem occidere desiderat: id cum impunè facere non posse, rationes superius adductæ perspicuè conuincunt. Et hanc sententiam præter Clarum vbi inf. à. tenet Rolandus à Valle lib. 1. conf. 45. n. 62. Gilhausen in ardre iudicarij, lib. 1. q. 90. n. 41. 3. Sed hæc opinio licet sit communiter amplectenda.

Tom. VII.

da, tamen illam limitandam esse puto cum Gasparo Hurtad. de iust. & iud. disp. 1. 1. diffi. 3. nisi pater proferat plus sit nimis nocuus Reipublicæ, & illi nocumento nequeat aliter obuiari, & ideo non deseram hic apponere verba Ioannis Dicastilli de iust. & iure lib. 2. tr. 1. disp. 10. dub. 1. n. 15. vbi sic ait: Quæ tamen potest, an liceat filio occidere patrem bannitum? multi affirmant, in quibus Barthol. Gomez, & alij apud Iulium §. homicidium, vers. sed hic quæram. Probabilius tamen est quod ipse Clarus docet, non licere. Nam ob eam præcisè causam non definit esse filius, neque amittit obligationem naturalem erga patrem. Quamuis, me quidem iudice, si pater esset nocuus Reipubl. & communitati, neque aliud esset remedium auertendi tale damnum, tunc approbarem sententiam prædictorum auctorum. Nam, sicut filius potest accusare patrem de crimine hæresis, aut læsæ Maiestatis, & cæteris, quæ vergunt in commune damnum, etiam si certo sciat inde patrem fore occidendum; ita, si non est aliud remedium auertendi damnum commune, nisi propria manu occidendo patrem proscriptum, videtur posse. Ita Dicastillus, vbi etiam Mazuchellum tr. de cas. referend. disp. 2. c. 8. diffi. 3. n. 10. & 11.

Sup. accusa-
tione in to.
5. tr. 9. Ref. 9.
& ibi in tr. 1.
Ref. 16. §. 1
ad medium,
vers. nisi in
casu hæresis.

RESOL. XLII.

An liceat occidere bannitum proditorie, & per insidias?
Et an proscripti possint seipsos iniuicem etiam proditorie,
& per insidias occidere, propter præmium à Principe,
vel ob promissam sibi libertatem?
Et an liceat filio occidere Patrem bannitum? Ex p. 5. tr. 4. Ref. 25.

§. 1. **M**Enochius de arb. lib. 9. qu. 49. Bonacina de contr. disp. 2. qu. vlt. sect. 1. parit. 2. n. 3. Homobon. in consult. cas. consilient. tom. 1. part. 2. resp. 118. & alij in negatiuam sententiam inclinant propter periculum damnationis, cui frequenter exponitur bannitus si occidat in eo statu proditorie: hoc etiam tenent Doctores, quos citat Iul. Clarus in praxi crim. lib. 5. §. Homicidium, num. 61. & eius additionator litera M M M.

2. Sed ego contrariam sententiam teneo cum Molina de iust. tom. 4. tr. 3. disp. 7. n. 1. Filiucio 1. 2. tr. 28. c. 2. n. 5. Azorio 1. 3. lib. 2. c. 2. q. 3. & aliis, quoniam sua culpa cessare à peccatis non vult, maiorque ratio habenda est boni publici, quam particularis illius, qui sibi prospicere potest, & non vult: vide etiam Megalium 10. 1. resol. 59. n. 7. Hinc patet præscriptos posse se ipsos iniuicem etiam proditorie, & per insidias occidere, propter præmium à Principe, vel ob promissam sibi libertatem, sic enim expedit communi bono.

3. Nota tamen quod licet iuxta sententiam Bartoli, Sup. hoc in Gomez & aliorum, liceat filio occidere patrem bannitum; mihi verò magis placet opinio Iulij Clari & Bonacina loci citatis, asserentium non licere, non enim filius in tali casu omittit obligationem naturalem, qua tenetur erga patrem.

RESOL. XLIII.

An liceat sine peccato occidere bannitum extra territorium proscripti?
Et quid, si esset bannitus à Summo Pontifice?
Et an liceat proponere præmium occidendi bannitum?
Et an liceat occidere grassatorem, qui vias publicas tenet?
Ex p. 5. tr. 4. Ref. 24.

§. 1. **N**egatiuè respondet Filiucius 10. 2. tract. 28. c. 2. n. 24. Bonacina vbi inf. n. 2. Emanuel Sà

K 2 977.

ver. Homicidium, n. 10. Layman lib. 3. sect. 5. tr. 3. c. 2. n. 3. Homobonus in respons. cas. confert. t. 1. part. 2. resp. 118. Reginald. t. 2. lib. 2. c. 2. n. 18. Azor. t. 3. lib. 2. c. 2. q. 3. & alij, quia cum sit extra iurisdictionem praescribentis, non extenditur ad illum eius potestas, nisi ad esset licentia expressa, vel tacita, vel rationabiliter praesumpta alterius Principis, in cuius iurisdictione moratur bannitus. Et nisi reus esse bannitus à Summo Pontifice, cui cum habeat iurisdictionem illimitatam, & per uniuersum Orbem, potest mandare occisionem hominis à se proscripti in alieno territorio.

20 Non desinam tamen hic adnotare, aliquos DD. asserere licitum esse occidere bannitum extra praescribentis territorium, & ita absolute docet Laetantius Finellius de cas. reser. cas. 4. n. 41. & Graffius part. 1. lib. 2. c. 62. n. 57. Megalium verò var. resol. tom. 1. resol. 60. n. 5. aliquos etiam enumerat casus, in quibus extra territorium bannitos licet occidere.

3. Sed an liceat proponere praemium occidenti bannitum? Sotus de iust. lib. 5. q. 1. art. 3. & Bonacina de contr. disp. 2. q. ult. sect. 1. punct. 2. n. 3. non admodum probant hunc morem, sed quicquid ipsi dubitant, alij omnes approbant: vide Fillucium, Homobonum, Azorium ubi supra n. 25. Megalium resol. 59. per totam. & alios; non est tamen facile haec facultas concedenda.

4. Et tandem pro coronide huius resolutionis illud cum Mosina de iust. t. 4. tr. 3. disp. 7. n. 1. admonerim in l. 1. c. quando liceat unicuique sine iudice, & c. videri concedi interficere grassatorem, qui vias publicas tenet, quoniam id in defensionem suam & aliorum, quibus ille mortem & alia damna parat, licere cuique videtur, & in iustam vindictam videtur ibi publica auctoritate concedi.

RESOL. XLIV.

An liceat sagam, seu maleficam occidere, si tollere maleficium nolit, quando alia via non superstit? Et an saltem vis, verborum, & tormentis cogi possit, ut maleficium tollat? Ex p. 8. tr. 6. & Misc. Ref. 53.

§. 1. **R**espondeo negatiue cum Dicastillo de iust. & iure lib. 2. tr. 1. disp. 10. dub. 9. n. 114. Quia cum occisio permilla sit ad auerendum malum, quod ab altero iniuste inferitur, aliterque auerti non potest, tunc tantum licebit occidere, quando per occisionem auertitur. Sed per occisionem saga, vel malefica non auertitur malum, quod illa conseruat, non tollendo, aut destruendo prius maleficium; pari enim ratione non tollitur ab illa post mortem: ergo mors non est medium ad illud maleficium tollendum; tantum ergo licebit tunc verberibus illam, & metu mortis afficere, ut tollat maleficium; quo semel sublato, cessat causa illam occidendi priuata auctoritate.

2. Notandum est tamen, quod Dicastillus loc. cit. asserit, P. Les. docere opinionem affirmatiuam, sed Lessius, ut legentibus pater, non ait sagam in tali casu interfici posse, sed posse cogi verberibus, ut maleficium tollat, quae doctrina est communis, & Lessio citato, tenet nouissimè Cardinalis de Lugo de iust. tom. 1. disp. 10. sect. 7. n. 162. ubi sic ait: Inferitur secundò si malefica, positis certis signis magicis, per daemones noceat, nec aliud remedium sit, posse iure defensionis vi cogi verberibus, aut tormentis, ut ab iniuria cesset, si putatur posse maleficium soluere sine nouo maleficio. Et quidem cogi posse maleficium, & debere à iudice, docet Thom. Sanchez lib. 2. in Decal. c. 4. n. 24. & Suar. to. 1. de relig. lib. 2. de superstit. c. 18. n. 7. & 8. Ex quo sequitur, posse etiam cogi vi, & tormentis ab ipso laeso, quando non peteret recursus ad aliud remedium, & maleficium

assidue persequeretur in damno inferendo, ut docet Lessius dicta dub. 8. n. 48. Huicque Lugomale iugiter P. Dicastillus Lessium pro contraria sententia citant.

RESOL. XLV.

An iniuste desertus carcere, & iam mane damnatus ad mortem, si alia via non potest euadere, possit periculis carceris custodem occidere? Et an possit occidi satellites, seu publici Ministri cum moderamine inculpate tutelae, si iniuste conentur innocentem capere, ut iniuste occidatur? Et an non solum sit licitum praenire, seu occidere eum, qui parat, ut per se ipsum, seu per sicarium occidat? Et an sit licitum occidere eum, qui per iudicem parat mortem iniustam, media accusatione, aut testimonio falso, quamuis alieno? Et vtrum liceat praenire occidendo illum qui falsis testibus iam subornatis ita me oppugnat in iudicio, ut necesse sit occidi, aut infamari, aut bonam amittere? Ex p. 8. tract. 7. & Misc. Ref. 43.

§. 1. **S**i carceris custos bona fide munus suum obeat, videtur non posse occidi, bonum enim commune postulat, ut non inferatur damnum multis bonae fide publicum officium exercentibus; ita Doctores, quos adducit & sequitur Dicastillus de iust. lib. 2. tr. 1. disp. 10. dub. 2. n. 11. & Trullench in Decal. t. 2. lib. 5. c. 4. dub. 4. n. 1. & alij penes ipsum. Sed ego suppono in casu nostro, de quo indiuidualiter his diebus interrogatus fui, carceris custodem scire euidenter in carcere illum iniuste à Principe detineri, & ad mortem damnari; & in hoc casu puto esse in carceribus detentum non habentem aliam viam euadendi mortem, quam certò sit iniuste à Principe inferendum, posse inquam, carcerarium occidere, quia cum non bona fide munus suum obeat, sed certè sciat carceratum esse innocentem, & iniuste detineri, & ad mortem damnari; ergo, & c.

2. Et ita Dicastillus ubi supra, & alij aliterum posse occidi satellites, seu publicos ministros cum moderamine inculpate tutelae, si iniuste conentur innocentem capere ut iniuste occidatur, Et Cardinalis de Lugo de iust. tom. 1. disp. 10. sect. 7. n. 164. cum aliis docet, quod si satellites scirent innocentiam rei, & vellent adhuc sententiam iudicis & capitale poenam exequi, posset capere illis resistere, etiam eos occidendo; sed in nostro casu carcerarius iniuste detinet innocentem, ut iniuste morti tradatur. Ergo, & ita in terminis hanc sententiam docet ex Couarruu. Boerio, Neuzano, & Grammatico, Menoch. de arbitr. iudicium, cas. 301. n. 16. Macardus de probat. vol. 1. consil. 266. n. 27. Hunnius de Collegia criminum. disp. 8. n. 39. Ioan. Harprechtus in comment. ad Instituta Iustiniani, tom. 4. tit. de publico iudicio §. item lex Covnel. n. 230. fol. 1019. & Christianus Kremberg tr. de necessaria defensione, qu. 5. ubi multis rationibus & auctoritatibus ostendunt, quod ei qui sine iusta causa in carcerem est coniectus, & praesentissimum vitae periculum euadere nequit, custodes licite occidere possit, quicquid in contrarium videatur asserere Obrechtus de defens. necessar. c. 6. n. 39.

3. Sed haec omnia dicta esse volo, speculatiue loquendo, ne in carcere detenti sibi fingant iniuste ad mortem damnari, & ideo iudices in causa propria homicidia in custodes perpetrare, ideo vi cogit.

4. Notandum est hic obiter, nouissimè Galpatum Hurtado de iust. & iure, disp. 11. diff. 7. docere non solum posse esse licitum praenire, seu occidere eum, qui parat ut per se ipsum occidat, sed etiam eum qui parat ut per alterum, ut per sicarium, occidat, quia moraliter id est conari ad occidendum per se, aut per alterum. Imò, ut Bannez q. 64. art. 7. & Novus id per se, aut per alterum, imò, ut Bannez q. 64. art. 7. & Novus alij contra non paucos aduertunt, etiam esse licitum occidere eum, qui per iudicem parat mortem iniustam media accusatione.

accusatione, aut testimonio falso, quamvis alieno, quod nobis non displicet, quando non potest alia via mori illa iniusta vitari, quia etiam qui sic parat, infert vim per alterum, nempe per iudicem. Ita Hurtado, cuius sententiam sequitur etiam nouissimè, me citato, Cardinalis de Lugo *vbi supra*, omnino videndus, vnde nec defini etiam hic apponere verba Ioann. Dicastilli *de iust. loco citato lib. 2. tr. 1. disp. 10. dub. 9. n. 117* vbi si ait. Vtrum autem liceat prænere occidendo illum, qui falsis testibus iam subordinatis ita me oppugnat in iudicio, vt necesse sit me occidi, aut infamari, aut bona mea amittere, non omnino consentiunt Auctores. Negat Less. *suprà n. 47* & aliqui alij. affirmat Bannez *suprà concl. 2.* quam sententiam probabilem etiam putat Petrus Navarra *lib. 2. c. 3. n. 361*. & alij, qui speculatiuè quidem putant hanc sententiam esse veram, aut valde probabilem; qui enim falsum deponens sic me oppugnat, videatur me occidere alieno gladio, vel me iniuste infamare, aut bonis priuare. In praxi tamen tutius esse putant tueri sententiam Lessij, & aliorum; tum, quia homines facile crederent se per calumniam accusari, neque aliud esse refugium præter mortem accusatoris, indeque pateret aditus infinitis homicidijs; tum, quia, qui falsum testimonium dicit in iudicio, non censetur aggressor vite, aut vim inferre, sed committere iniustitiam, quæ ex sua natura puniri potest à iudice.

5. Hæc tamen rationes mihi omnino displicent. *Prima*, quia non niritur ipsi rei nature, sed passioni, aut cæcitati mentis hominum, qui si imprudenter agant, vel temerè iudicando aduersarij in iniuste deponere apud iudicem, vel non esse aliud medium euadendi, non id officit veritati opinionis, quæ tantum loquitur in casu in quo vtramque certò moraliter constat, & quod iniuste oppugnetur in iudicio, & quod non sit alius modus euadendi: in quo casu mihi videtur valde probabilis sententia. *Secunda ratio* multò magis displicet. Negandum enim est non censeri aggressorem, aut vim inferre eum, qui falsum testimonium dicit in iudicio; tunc enim aperte vim inferre, & dolum contra alterius vim adhibendo causam sufficientem ad occisionem innocentis, cum posito illo testimonio falso, & falsa probatione necessariò sim vel vita, vel fama, & honore, vel bonis spoliandis. Itaque placet mihi sententia Bannez. Huc vltque Dicastillus. Vnde apparet quàm probabilia sint, ea, quæ ego olim docui in *tract. de Homicidio*, cum cautius loquutus sim, quàm citati DD. & tamen non defuere aliqui scioli obmutantes contra me,

RESOL. XLVI.

An licet, qui ex mandato iudicis reum capiunt eundem armis resistente, impunè occidere possint?
Et explanantur sex limitationes, & circumstantia, sine quibus hoc minimè licet facere; & si Magistratus extra easdem circumstantias capi, aut necari reum iubeat, ne ipse à culpa immunis erit. Ex part. 8. tract. 7. & Misc. Ref. 44.

§ 1. **L**orum sententia videtur approbanda, qui id non aliter admitti posse statuant, nisi sub limitationibus sequentibus. *Prima*, si licetores certum, & speciale de capiendo reo à Magistratu habeant mādatum, *Secunda*, si capiendus armata manu resistat, & vim licetoribus pareat, quò referri poterit. *l. si seruus 4. C. de his qui ad Eccles. confug.* quo loquitur de seruo, qui armis hostiliter domino resistit. Sed quia in dubio credi potest reus capiendus armis resistere, non vt aliis noceat, sed vt se eripiat, facile arma depositurus, si euadere possit, adeoque pro aggressore haberi nequeat, ideo opus erit. *Tertia*, vt sit crimen atrox, & ad minimum capitale. Ceteroquin contemptus Magistratus, qui hic inter-

uenit, non erit adæquatam delictum ad occisionem. *Quarta*, vt nulla alia ratione reus capi possit, sed quomodo sit euasurus: idque maximè. *Quinta*, si ab euadente grauiora mala sint metuenda. *Sexta* denique, vt capiendus de crimine sufficienter sit diffamatus. Extra hæc circumstantias si capiendum occidat officiales, extraordinaria poena erunt coercendi: sed officij ipsorum erit, rem referre ad magistratum. Qui si extra easdem circumstantias capi, aut necari reum iubeat, nec ipse à culpa & poena immunis erit. Vide Iulium Clarum *lib. 5. q. 29.* Fachinæum *controuers. lib. 9. c. 73.* Farinacium *q. 32. n. 40. & seq.* cum alijs penes ipsos.

RESOL. XLVII.

An inuasus ab ebrio, furioso, amente, vel dormiente possit illum occidere, cum moderamine inculpata tutele, si sciat incidisse in amentiam, ebrietatem, & dormitiam in peccato mortali?
Et quid, si inuasus probabiliter credat se esse in statu gratia?
Et quid est agendum, si multum dubiet de suo statu?
Et colligitur posse satellites, seu publicos ministros cum moderamine inculpata tutele occidi, si forte, vel iniuste conentur interficere innocentem, vel illum capere, vt iniuste occidatur.
Et quid, si satellites ignorent innocentiam eius, & bona fide munus obeant?
Et docetur iniuste carceratum posse in se à carceribus frangere, tam adhibita conspiratione frangendo carcerem, quam dirumpendo vincula, & si opus fuerit etiam carceris custodem occidendo.
Et notatur, quod licet possit quis etiam interficere inuasorem iniustum vitæ, honorum, & honoris proximi, vt impediatur, si non possit alio impediri, difficultas est an reneatur quis id facere? Ex part. 1. tit. 6. & Misc. 6. Ref. 52.

§ 1. **P**otest quis magis generaliter querere, an possit occidere furiosum, vel amentem, ebrium, vel dormientem, qui cum inuadit, si non possit aliter se defendere: Ratio dubitandi, quia si iniustus aggressor propter iniustam aggressionem amittit ius, quod alias habebat seruandi propriam vitam, isti non sunt iniusti aggressores, vt supponimus, ergo non amittunt ius seruandi propriam.
 2. Nihilominus respondeo cum Lessio *lib. 2. c. 9. dub. 8. n. 42.* & alijs licitum esse: Ratio est, quia aggressus tunc habet ius seruandi suam vitam, & amens, ebrius, &c. non censetur habere ius retinendi vitam suam cum damno alterius innocentis. Et ita etiam docet Dicastillus *de iust. lib. 2. tract. 1. disp. 10. dub. 1. n. 26.*
 3. Sed difficultas est in casu proposito in titulo præfentis resolutionis, & ad illum sic respondet Ioannes Pontius in *cur. theol. disp. 52. q. 5. concl. 5. n. 27.* vbi sic ait: Licet in conscientia interficere aggressorem iniustum ad tuendam vitam, quando alias eam tueri non potest. Obiicies, si talis aggressor interficeretur perderet vitam æternam, sed aggressus deberet exponere vitam temporalem pro vita spirituali proximi; ergo non licet ipsi interficere ipsum.
 4. Respondeo distinguendo minorem: quando iactura illa vitæ spiritualis non dependet à voluntate ipsiusmet proximi, concedo; alia, transeat, & nego consequentiam, quia posset aggressor non aggrediendo, aut desistendo ab iniusta inuasionem cauere illud dampnum, vnde sibi illud imputandum, non aggressor, qui se tantum defendit.
 5. Quod si tamen inuasor esset ebrius, aut insanus, & constaret ipsum esse in statu peccati mortali: inuasus autem credere probabiliter se esse in statu gratia,

Sup. hac doctrina contenta in hoc & seq. 6. Nota in Ref. a. prop. finem vers. Notandum est.
 Sup. hoc infra in ref. 52. §. Quarto licetum est non occidere.

K 3 terretur

teneretur ex charitate potius permittere se interfici; quam occidere inuasorem: quia in tali casu mors aeterna inuasoris non dependeret à voluntate libera ipsius; unde ex praecepto charitatis obligantis ad exponendam vitam temporalem pro vita spirituali proximi, quando iactura ipsius non dependet à voluntate ipsiusmet, teneretur inuasus permittere se interfici potius, quam occidere talem inuasorem.

6. Sed si dubitaret multum de suo statu, potius deberet cauere vitam spirituali propriae, quam alienae; Existimarem tamen, quod si quis ex charitate quamvis antea dederet esse in malo statu, permitteret se interfici, quod iustificaretur mediante actu tam heroico charitatis, & voto Sacramenti illo incluso. Haec Pontius, multum quidem notanda.

7. Colligitur ex dictis, posse occidi satellites, seu publicos ministros cum moderatione inculpatæ tutelæ, si forte, vel iniuste conentur interficere innocentem, vel illum capere, vt iniuste occidatur, dummodo ipsi sciant eum esse innocentem. Quod ignorent, & bona fide minus sum obeant, plerique Auctores docent non posse occidi; bonum enim commune postulat, vt non inferatur damnum ministris bona fide publicum officium exercentibus. Ita Dicastillus loco citato, n. 11. qui adducit Molinam, Couarr. Aragon. & alios; sed Franciscus de Cuenca de sui defensione lib. 2. q. 3. num. 11. & 12. ait, iniuste carceratum posse licite à carceribus fugere, tam adhibita conspiratione frangendo carcerem, quam vincula dirumpendo, & si opus fuerit etiam carceris Custodes occidendo; Bœrius d. decis. 215. num. 30. vers. quinimo, per Lucam de Penna in l. prohibitorium C. de iure scti lib. 20. col. 2. n. 11. vers. sed pone dum ageretur, Farinacius d. titul. de carceribus quaest. 27. n. 14. & d. qu. 30. n. 129. plures referens.

8. Nota, quod licet possit quis etiam interficere inuasorem iniustum vitae, bonotum, honoris proximi, vt impediatur si non possit alio impedi; difficultas est anteneatur quis id facere? ad hoc dubium Ioannes Pontius ubi supra, concl. 8. n. 31. sic respondet; Existimo quod sic, praesertim ad tuendam vitam innocentis, quia cum licite possit, videtur charitas obligare, vt faciat, quicquid dicat Cardinalis Lugo post Lessium, nam quamvis vita inuasoris sit ex se aequalis vitae inuasus, & ipsa occisio sit horrenda actio; tamen cum culpa ipsiusmet fiat, vt occidatur, omnino praefenda est vita inuasus, cuius etiam occisio est longè magis horrenda, quam inuasoris: imò huius non videtur horrenda, sed potius gloriosa. Ita ille.

RESOL. XLVIII.

An licitum sit sumere venenum, vt experiaris virtutem iheriacae? Ex p. 5. tr. 4. Ref. 38.

§. 1. Ad hunc casum ita respondet Malderus in 2. 2. r. 3. c. 1. dub. 19. Non licet sumere venenum vt experiaris theriacam, nisi euidentis necessitas fuerit capiendi eius experimenta, aut satis certus fueris non subire in eo periculum, quod quia moraliter vix contingit, verius simpliciter Lopez negat. Ita ille.

2. Sed non desinam hic apponere verba Rodriguez in sum. 1. c. 221. n. 3. vbi sic ait. [No es pecado mortal tomar vno veneno o consentir que le muerda vna vibora para experimentar la virtud de la triaca, y esto concurrendo estas condiciones La primera que el que la compone se tenga por hombre que lo sabe bien hazer. La segunda que se prueue primero su virtud en vn bruto, y que el que la toma crea ser buena, y que no se pone a peligro. Assi lo tiene Nauarro, porque si està en duda, si se pone a peligro, illicito es tomarle.] sic ille.

RESOL. XLIX.

An aliquis ex ignorantia inuincibilis excusetur ab homicidio sui ipsius, praesertim in aliquo casu, & ad euadendam grauem ignominiam, vel seruandam castitatem? Ex part. 5. tr. 4. Ref. 30.

§. 1. Negatiue respondet Caiet. in 2. 2. q. 124. art. 1. Verum mihi placet affirmatiua sententia, quam tuncur Sotus de Iust. lib. 5. q. 1. art. 5. in fine. Lef. lib. 2. c. 9. dub. 6. n. 2; Becanus in 2. 2. de Iust. & iur. q. 1. de Homicidio, concl. 1. Malderus in 2. 2. r. 3. cap. 1. dub. 17. Filiucius tom. 2. r. 29. c. 4. n. 67. & Molina de Iust. 1. 4. tr. 3. disp. 9. n. 5. vbi sic ait. Quando quod de iure est naturali occultum, subtile, minimeque facile peruiam habet rationem, in id cadere potest ignorantia inuincibilis, quicquid alij in contrarium dicant, maxime quando id aestimatoribus huius mundi vitantis actus laude & honore dignus communitur reputatur. Neque est improbable ignorantiam exulasse à culpa lethali actum, quo Lucretia se ipsam interfecit, sumis leque alios actus ab Ethnicis hominibus perpetratos. Ita Molina. igitur dicendum est, quod quamvis homicidium sit contra lumen naturæ secundarium, hoc est, contra conclusiones deductas ex principijs notis lumine naturali, tamen potest cadere ignorantia in eiusmodi veritate, praesertim in aliquo casu, v. g. ad vitandam ignominiam, vel seruandam castitatem.

RESOL. L.

An possit dari ignorantia inuincibilis, quod in aliquo casu homicidium sui ipsius sit licitum, & pro quo non debeat in dubio priuari Ecclesiastica sepultura? Ex part. 6. tract. 7. & Misc. 2. Ref. 47.

§. 1. Haec dubia discutienda sunt ex occasione casus huiusmodi facti enarrati à Bernardino Scardone de antiquitate Urbis Patanae, lib. 2. Cap. 1. 4. vbi agitur de Isabella Bauignana puella agrestis sic asserit. Erit maritum laudis iacturam nobiles mulieres Patanae ex eo fecisse videantur, quod hic modo puella rusticana obcurissimi nominis, pudicitiae splendore praeter ceteris laudatæ tamè ex eo patriam nostram praclarè factioris laude fraudandâ non conuulsi, quin potius de tam generosi, ac pudici animi constantia, vel sic ignote puellae ad prisca decus Patanae pudicitiae, quicquid olim de hac ipsa in alio nostro opere de castitate iam dixi, hic rursus referendum putari. Nam quo tempore Maximilianus Augustus totam ferrè Venetiam, & praesertim agrum Patavinum excursionibus deuasabat: cum turmatim agrestes omnes in urbem confugerent, puella ista agrestis humili loco nata, sed nobilissimo animo & honesta for: na praedita, vbi urbe ingressa est, à propinquis suis (vt fit) ignara vix à recto itinere ex minima trepidatione decessit: & dum ita ignara locorum, extrabunda, lacrymas, omnia circumlustrat, in manus forte incidit Militum Venetorum, qui praesidio Urbis stabant: à quibus tracta est in proxima cõstubernia, vt ibi interim ludibrio haberetur eius pudicitia. Sed nescio quo colore, & fato profluit miscella domo, & recta ad portâ, quae paulò ante in gressu fuerat, festina procurrit, putans se tutiorem fore inter hostes, & in agris, atque vbi que locorum, quam intra aenia, & inter praesidia Ciuitatis. Insequitur incesti illi, acimpj praedones. Fugit exterrita puella more trepidæ & imbellis danae, quae à canibus raptâ fugâ rapit in memora & saltus: & vbi euadere amplius nõ sperat, de praerupta saxi crepidine sese praecipit,

RESOL. LI.

An saltem si non liceat occidere directe seipsum, liceat tamen propria morti cooperari, aut eum periculo subire? Et multi casus in reatu huius Resolutionis in exemplum supra dicta questionis adducuntur saepe contingentes in praxi? Ex p. 5. tr. 4. Ref. 3. 1.

§. 1. CASUS est frequentissimus: dico igitur quod et si non liceat directe se ipsum occidere, licet tamen est, si iusta causa adit, aliquid facere, vel omittere, unde certò mortem securam consistat. Potest hoc explicari multis casibus. Primò, miles potest, & tenetur non desistere stationem in periculo communi, etsi certus sit se occidendum. Secundò, reus potest non fugere ex carcere, quamvis certò sciat se morte plectendum, ut multi Martyres fecerunt. Imò potest malefactor zelus iustitiae & exempli publici se offerre iudici puniendum, ut docet Petr. Nauar. lib. 2. c. 3. n. 73. quia ob iustam causam potest aliquis desiderare mortem, & eam procurare legitimo modo sicut alteri, ita & sibi. Tertiò, condemnatus ad mortem per famem potest abstinere à cibo clanculum oblato, ut docet Henricus quodlib. 5. qu. 31. & infra videmus quod mirum est negari ab Aragon. & Victoria, cum doceant reum teneri bibere venenum si ad hoc condemnatur, qui enim haurit venenum positivè sibi infert aliquid directe interimens, qui autem non comedit, nihil sibi infert, sed permittit calore interno vitam absumi. Quartò, potest se quis obicere telo ad conservandam vitam Principis, & etiam ad conservandam vitam amici. Imò si amicus sit condemnatus ad mortem, potest se pro illo occidendum offerre, ut inquit Toletus. Quod intellige, si iniuste sit condemnatus, si enim iuste, alliceret alterum ad peccatum. Quintò, potes seruire infectis peste, etsi putres te moriturum, Sextò, potes iniicere ignem in pulverem tormentarium ad evertendam turrim hostilem, etsi certum sit momento te dissipandam, neque enim tu te interficis propriè, sed ignis impetus, vel ruina turris, quibus te ob iustissimam causam exponis, non secus ac is, qui se obicit telo, ut corpus Principis salvet. Et hac omnia docet Becanus de iust. & iure. in 2. 2. D. Thom. quest. 11. de Homicidio, concl. 2. & ante illum Lessius lib. 2. c. 9. dub. 6. n. 26. & Malderus in 2. 2. tr. 3. cap. 1. dub. 19. & Molfesius in sum. tom. 1. tr. 11. c. 19. n. 156.

Sup. multis ex sequentibus casibus in Ref. seq. per totos §§. illius.

Sup. hoc supra in tr. 4. ref. 67. §. vii.

Sup. hoc supra sine Ref. seq. &c.

Infra in Resolutionibus quae hic sunt in om. 6. tr. 1. Ref. 16. 17. &c.

Sup. hoc quarto in Ref. seq. §. quinto.

Sup. hoc quinto ibidem §. quarto. Et pro sexto ibidem §. Secundo. & seqq.

Secundo, quia si Martyr non fugit, non intèdit directe non fugere ut mortem subeat, sed ut confessio-

pitat, mallens subito casu conteri, quam comprehensa ludibrio esse rabidis molossis. Haud secus infelix Virgo, ubi effugium nullum reliquum videt, de Ponte Coruo, ubi forte aderat, in adiacentem fluvium sese praecipiti saltu demittit, pudicitiam suam Deo servandam committens. At dum propositi tenax ab illis adinuari recusat, & exterrita enatare nescit, nec curat, absorpta mox à flumine suffocatur: quae paulò post inuenta in proxima ripa, sine funebri officio sepelitur: haud digna, meo quidem iudicio, quae sic sepeliretur. Sed certum est, quòd sicut nihil prodest impiis celebris sepultura; ita nihil obest iustis vilis ac nulla. De ista Ioannes Nouentanus Patavinus cecinit hoc Epitaphium.

Euganeas inter praefans virtute puellas Hoc iaceo indignè condita Virgo loco. Nam cum me pereres lascivum miles ad usum, Munera posse mori magna suere mihi. Disce ago, si quanti Virgo servare pudorem. Pro quo nil vixit perdere corpus aquis.

Supposita hac celebri historia quaesitum mihi fuit à quibusdam amicis, an dicta Virgo à peccato homicidij possit excusari, & an rectè fuerit Ecclesiastica sepultura priuata. Et pro resolutione dubij supponendum est ex D. Thoma in 2. 2. quest. 64. art. 5. non licere seipsum occidere, etiam ad vitandam fornicationem. Vnde Beata Lucia ad impium Tyrannum affirmantem se eam ad lupanar ducturam, ut inibi à iuuenibus stupraretur. Non inquinatur, inquit, corpus nisi de consensu mentis: violentia tua mihi duplicabitur ad coronam. Hinc D. Augustin. lib. 1. de Civitate Dei, r. 18. cor homo qui mali nihil fecit, sibi malè faciat? Et ratio est, quia pudicitia virtus est animi comitem habens fortitudinem, unde cum virtus sit animi, consistit in animi consensu: quare si in impudicitia non consentitur, non amittitur pudicitia: & cum comitem habeat fortitudinem, debet potius quis ex fortitudine qualibet mala tolerare, quam seipsum interimere ad vitanda mala.

2. Sed licet haec doctrina vera sit, ego tamen in casu nostro puto excusandam esse supradictam mulierem: nam supponendum est hoc fecisse ex ignorantia inuincibilis nam ut aduertit Trullench in Decalogum, tom. 2. lib. 5. cap. 3. dub. 1. num. 4. Lessius lib. 2. cap. 9. dub. 6. n. 33. Petrus Nauaricus lib. 2. cap. 3. num. 13. & 14. Ioan. Vvigers de iustit. tract. 2. cap. 2. dub. 14. n. 92. & alij, se occidere ob pudicitiae custodiam non est ita evidens esse malum, quin inculpatè possit ignorari, & existimari licitum; quod docuerunt Stoici, & insinuare videtur D. Hieronimus in c. 1. Iona vs. sus finem: his verbis. Vnde in persecutionibus non licet propria perire manu, absque eo quòd ubi castitas periclitaretur: hinc mulierem agrettem, ut erat dicta Isabella tali ignorantia laborasse maxima probabilitate dicendum est, & ideo saluo meliori iudicio Ecclesiastica sepultura priuanda non erat: nam, ut ego probavi in 4. parti. tr. 4. resol. 23. & obseruat Fagundez in Decalogum, tom. 1. lib. 5. c. 11. n. 3. in hac materia in dubio inclinandum est in fauorem; sed puto minori apparatu, vno scilicet Sacerdote vel altero quòd sepelienda fuisset ad terrorem aliorum, & nati exemplo hoc facinus perpetrarent; & ut cognoscerent talem mulierem non priuati sepultura Ecclesiastica ex praesumpta ignorantia, qua laborasse satis probabiliter existimari poterat: nam in hoc casu locus est coniecturis, ut patet ex Iulio Laurio in var. elucubr. tit. 2. c. 12. n. 28. Et licet occidentes seipsum non sint in Ecclesia sepeliendi, ex c. quibus 13. quest. 2. cap. placuit 23. qu. 5. c. ex part. 2. de sepulchris, hoc tamen prouenit, quia Canones supponunt tales decedere in peccato mortali ob desperationem, vel iracundiam. Sed in casu nostro satis probabiliter existimari potest dictam puellam Isabellam seipsam occidendò non decessisse in peccato ex inculpata ignorantia, quia erat puella rustica. Ergo, &c.

Quae non est in tom. 7. cap. Ref. 67. & in aliis eius primae not.

nem Christi publicè faciat, & proinde facit quod debet, quòd si alius iniuste agat, dāno sibi mortem, hoc non debet Martyri imputari, qui ei nullam licitam occasionem dat talis mortis. Qui autem non fugit è carcere, vt iusta sententia mortis contra se ipsum habeat locum, directe vult mortem suam, quod est illicitum. Similiter quod ait Soto *eodem loco*, scelerosum suorum criminum conscium scientem pratorum venire ad capiendum se, licitè posse illum expectare, atque in aperto carcere sine vllis vinculis mortem expectare, quam meretur, falsum videtur; etenim si potest commodè fugere, & vitare mortem, omnes iudicabunt stultitiam & vitium esse expectare pratorum & mortem. Nam licet sit scelerosus, non debet pro pœna suorum criminum velle pœnam mortis publicam, sed solum penitentiam coram Deo agere, & vitam corporalem propriam directe conseruare. Denique hæc regula generalis semper est seruanda, ne quis voluntariè directe velit mortem, quia hoc est homicidium voluntarium. Huc vsque Faber *loco citato*.

Sed circa presentem questionem ne deseras videre Baldellum in *Theol. Mor. lib. 5. disp. 44. à n. 3. vsque ad n. 7. Salas de Legibus disp. 15. sect. 7. à n. 85. & Valquez in p. 2. disp. 17. c. 3. & 4.*

RESOL. LII.

An licitum sit indipelle, & mediate effugere, vel omittere aliquid, ex quo mors sit euentura?
Et pro praxi huius difficultatis decem casus assignantur in corpore huius Resolutionis; sed iam fere omnes magis late in suis speculibus Resolutionibus ad hunc tractatum sunt redacti. Ex part. 11. tr. 6. & Misc. 6. Ref. 46.

Sup. hoc in tom. 5. tr. 6. ex doctrina Ref. 40. §. 1. prope finem, veri. Sed si mors, & ne præmittat hic supra videre Ref. 50. & 51.

§. 1. **A**ffirmatiue respondeo, ex quo multos casus deducit Gaspar Hurtadus *de iust. disp. 11. diff. 1.* ait enim, Licitum esse alicui ex altissimo loco desilire, quantumvis mortis sit certissimè euentura, vt horrendum incendium effugiat, quia tunc non se interficit directe, quia id non vult expressè, sed tantum fugere illud incendium, nec se interficit immediate, sed mediate, quia interficitur à terra, vel ab aqua in quam incidit, vel ab aère per quem desiliit, sed tantum se exponit manifesto periculo mortis certò euenturæ, iusta causa ad id existente, nempe vt effugiat crudelissimam mortem.

Sup. hoc in tom. 7. tr. 7. Ref. 49. & 50. & in §. 1. & vers. not. seq.

2. Secundò licitum est militibus, qui vident se in potestatem hostium venturos, se in mare iniicere, vt hostium crudelitatem effugiant, & etiam secundum non paucos Doctores licitum est eis communi consensu ignem iniicere in puluerem tormentarium, quamuis certò sciant se statim dissipandos, quia tunc non se directe interficiunt, immediate, seu à se ipsis, sed mediate, quia immediate interficiuntur vel ab vndis, vel ab impetu ignis.

Sup. hoc in Ref. præterita §. 1. prope finem vers. Sexto.

3. Tertiò licitum est in bello iusto turrim, & mœnia hostium suffodere, quamuis oppressio ipsorum sit certò euentura, quando id est vtile bono communi exercitus iusti, quia tunc nec directe nec immediate se interficiunt, sed tantum ob iustam causam exponuntur mortì certò euenturæ.

Sup. hoc in §. not. præterita. vers. Quinto.

4. Quartò licitum est seruire peste infectis, quamuis certum sit seruientem ob id moriturum, quia tunc nec directe nec immediate se interficit, sed tantum exponitur periculo iusta causa ad id existente.

Sup. hoc ibi deus, vers. Quarto, & pro tabula contenta in hoc textu

5. Quintò ob rationem repetitam, licitum est alicui se obiuicere relo ad conseruandam vitam Principis, aut alterius, & in naufragio tabulam ab ipso occupatam concedere alteri, etiam si concedens sit certò ab vndis deprimentus.

6. Sed quamuis illicitum sit alicui se ipsum propria auctoritate occidere directe, aut immediate, adhuc vt ad gloriam transeat, & vt effugiat peccatum quod committet. Licitum tamen est vt immediate quamuis non directe, propriam vitam aliquantum abbreviare, afflictionibus ad huc postpositis vt flagellis, vt corpus in seruitutem redigat, vel vt puniat sua peccata, vel ob aliud opus virtutis, quia leuis abbreviatio vite non interuenit, ob opus virtutis facta, videtur rationi conformis.

7. Deinde ex dictis deducitur, licitum esse nonnulla omittere quamuis ex eorum omissione mors sit euentura; quia primò licitum est non assumere tabulam in naufragio vt alter assumat, & saluetur, quia tunc ex ista causa omittit conseruare vitam. Secundò etiam est licitum abstinentiis aliis honestis aliquantum abbreviare vitam, quia id omittitur ex rationabili causa.

8. Tertiò licitum est omittere redemptionem propriæ vite, si immenò pretio redimenda est, & etiam omittere exquisitissimos cibos, & exquisitissima medicamenta, quamuis sine illis non sit vita conseruanda, & non omittitur transitum ad locum, in quo se est saluaturus, extra quem vita citò abbreviabitur, si transitus est difficilis, quia vita non est ex obligatione conseruanda cum magno incommodo, quantum est quocumque ex tribus dictis.

9. Quartò licitum est non occidere iniustorem, quamuis sit necessarium ad defensionem propriæ vite, si prudenter credat se mori in statu gratiæ, quia tunc est causa iusta omittitur defensio propriæ vite, ne scilicet proximus occidatur, præsertim in malo statu. Quintò licitum est reo non fugere ex carcere, quamuis sciat se morte plectendum, & etiam condemnatum vt fatuus pereat, posse licite à cibo clam oblato abstinere, quia tunc ex rationabili causa omittuntur fuga, & uandicatio. Et hæc omnia docet Hurtadus *loco citato*, cui in pluribus adde Magistrum Serra in 2. 2. D. Thome 2. 6. art. 1. Fagundes in *Decal. 1. lib. 5. c. 12.* & ne deseras videre Dicastillum *de iust. & iure lib. 2. tr. 1. disp. 20. dub. 5. n. 50. cum sequen.*

RESOL. LIII.

An liceat vigiliis, & penitentis, & c. vitam ipsam abbreviare? Ex part. 5. tr. 4. Ref. 33.

§. 1. **H**anc questionem tractant omnes Doctores citati, sed mihi visum est hic apponere verba Jacobi Granado in 2. 2. D. Th. contr. 3. tr. 8. disp. 2. sect. 3. n. 12. vbi sic ait. Huius loci est indagare, an & quantum contra charitatem sit vitam ipsam abbreviare laboribus, vigiliis, penitentis aut etià aliis exercitiis. Qua in re nihil certius affirmari potest, quam id arbitrio prudentis definiendum esse, cum enim homo ex vna parte non sit dominus suæ vite, peccare grauius sit ac testis, nimis eam abbreviando, cum id permittit ac partem vite sibi auferre; ex altera verò cum sit veluti administrator, potest eam exercere, & veluti atterere, præsertim cum conditus sit ad promerendam gloriam, qui finis multa exigit, non ita accommodata ad vitam protrahendam. Res sane non est scrupulose accipienda, præsertim ab iis, qui ob diuinum obsequium, & ad satisfaciendum Deo pro peccatis valde corpus assurgunt, rarè enim, aut potius nunquam damnandus esset, tantam culpæ mortalis reus, qui propterea vitam valde abbreviaret. Et quidè Victoria ait, licet Medicus dicat fore vt vita alicuius protrahatur ad decem annos, si vnum bibat, posse nihilominus à vino abstinere; & alij dicunt non esse illicitum penitentis affligi, licet prodicantur vitæ duodecim annos amissurus sis. Et idem Victoria ait, licet ægrotus, de cuius salute desperatur, possit aliquot dies pharmaco pretioso protrahere vitam, non

teneri illud emere, & alibi nullum teneri quaterere civitatem salubriorem.

2. Dices, si homo, cui vna tantum dies vite superest, se ipsum occideret, peccaret lethaliter, ergo potiori iure censerebatur graue peccatum ita affligere corpus, vt vita abbrevietur per aliquot annos. Patet consequentia, quia plus temporis vite auferitur hoc modo. Respondetur concessio antecedente negando consequentiam, cuius probatio non viget: nam malitia occisionis non consistit in eo, quod vna, vel plures dies vite auferentur, sed in modo auferendi, ille enim qui iam proximus morti auferret diem vite, que illi supererat, foret absolute occisor sui, ille autem qui paulatim abbreviat vitam, non est sui occisor, sed veluti administrator & gubernator sue vite: ad gubernationem autem pertinet ita se gerere, vt vel magis, vel minus viuat, preterimque non potest non esse laudabile in obsequio diuino, quod saepe consistit in rebus vite contrariis eam imminuere, aut coarctare, pro quo facit, quod cum tempus vite nostre incertum sit, & fortasse illi, qui nunc agit annos adolescentie & robustissimi est, exiguum tempus superstit, non est censendus sibi inimicus, aut contra rationem agens, si vt carnem spiritui subiciat, se exerceat in operibus que aliqui minus accommodata videntur vite conseruationi. Hec omnia Granado. Sed in hoc optimum consilium erit, nihil facere sine consilio prudentis Confessorij, & Superioris.

RESOL. LIV.

An quis teneatur sub mortali non bibere aquam vel vinum nix refrigeratum, quia exinde prouident Medici, quod citius moriatur? Ex p. 5. tr. 4. Res. 27.

§. 1. AD hoc dubium negatiue responder Martinus Botacina in editionibus nouiss. rom. 2. de controuersis. lib. 3. q. 7. vlt. sect. 1. p. 107. n. 9. vbi sic ait. Nonnulli Doctores, quibus adhaeret Rodriguez de perfectione status religiosi, eos a mortali exculant, qui nixem ad tollendum vini calorem adhibent, etiam si inde prouideant fore vt citius pereant, hanc enim videtur leuis & indirecta cooperatio ad mortem. Ita ille vide infra.

RESOL. LV.

An ad euitanda mala temporalia, aegritudinem, inuermam afflictionem, pauperiam, &c. liceat mortem exoptare? Ex p. 3. tract. 14. & Misc. 2. Res. 92.

§. 1. CASus est frequentissimus, & Nauarrus in Man. cap. 15. n. 15. cum Abulensi quest. 4. in c. 19. lib. 3. Regum. putant esse peccatum mortale, quia homo non est dominus vite sue, deinde timiditatis, aut pusillanimitatis vitium est velle carere magno bono temporali, quod est vita, & mori ob vitanda aliqua mala minoris momenti.

2. Sed ego puto absque peccato posse aliquem desiderare mortem, vt a magno malo temporali liberetur. Ita tenet Sanch. in select. disp. 2. n. 9. & Sotus in 4. dist. 50. q. 1. c. 1. post 5. concl. probatur exemplo Elie 3. Reg. 19. & Iona cap. 4. Deinde quis prudenter censere potest maius malum aliquam afflictionem quam mortem; non est ergo contra charitatem sibi debitam velle mori potius, quam illud pati. Et ita hanc sententiam docet etiam Iacobus Granado in 2. 2. D. Thom. controu. 3. tract. 6. disp. 2. sect. 4. num. 22. vbi optime addit: Extra casum magna calamitatis, aut afflictionis non audeat excusare eiusmodi desiderium a culpa mortali, quia grauius laedit charitatem sibi debitam, quia vult

primari maximo bono naturali, cuius non est dominus absque vlla causa ad cuius momenti. Sic sane qui sine necessitate sufficiente desideraret grauem infirmitatem, censerebatur grauius agere contra naturalem inclinationem, & obligationem prospiciendi bono proprio, maius autem malum est mors. Quare non est censendum desiderium mortis quidpiam indifferens quod non habeat grauem malitiam, nisi malus finis apponatur, sed potius est hoc desiderium talis nature, vt nisi sine honesto, aut bono non leuis momenti cohonestetur, grauius malum sit, sicut est grauius malum occidere, vel infamare proximum, nisi ad sint causa iustissima, quas Doctores enumerare solent. Ita Granado. Ex quibus apparet esse damnandas de mortali mulierculas, & preterim vetulas, que ob res minimas vociferantur, & optant sibi mortem, nisi illas excusare velimus, (& ita vt plurimum est) ex defectu aduertentie, & deliberationis.

RESOL. LVI.

An optare mortem alicuius, vel de illa gaudere ob hereditatem habendam sit peccatum mortale?

Et an liceat matri mortem filiarum optare, eo quod ob deformitatem, vel inopiam non possit eas iuxta suum statum, & desiderium nuptui tradere, vel si de illarum causam male tractaretur a marito, &c. Ex part. 3. tr. 6. & Misc. 2. Res. 84.

§. 1. NAVARRUS in man. c. 15. n. 10. affirmatiuam sententiam docet esse communem, quia charitas obligat preferre vitam proximi diuitiis, & emolumento temporali. At his non obstantibus nouissime Castr. Palaus in opere morali, tr. 6. disp. 34. punct. 1. n. 11. cum debita moderatione putat, aliquem posse absque peccato mortali de vita alicuius trahere, & de illius morte naturali gaudere, illamque inefficaci effectu petere, & desiderare; non quidem ex displicentia personae, sed ob aliquod temporale emolumentum inde sequutum; quia in tali casu quis non gaudet de illa morte, quatenus proximo mala est, sicutendo ibi (hoc enim esset malum) sed gaudet de illa, quatenus est causa (ui emolumenti, & secundum hanc rationem, bona esse videtur, & appetibilis. Secus vero esset, si quis vellet proximo absolute, & efficaciter mortem, quia talis voluntas peccaminosa esset, sub quocumque motiuo illam quis haberet. Igitur in isto casu desiderium, & gaudium de malo proximi, non tam est desiderium, & gaudium de malo illius, quam de bono inde sequuturo. Ergo, &c. Ita ille.

2. Hinc a fortiori infert Azorius rom. 1. lib. 3. c. 12. qu. 1. & alij, licere matri mortem filiarum optare, eo quod ob deformitatem, vel inopiam non possit eas iuxta suum desiderium nuptui tradere, vel si ob illam causam male tractaretur a marito, & Io. Sanchius in selectis, disp. 2. n. 9. asserit, licitum esse optare tibi, vel proximo mortem, ob vitandam molestam infirmitatem, mendicitatem, vitam penalem a marito afflictam, & aliud huius generis, dummodo desideres vt a Deo infligendam, non ab homine iniuste, aut a demone; videtur etiam Emanuelem Sa ver. charit. 2. n. 8.

RESOL. LVII.

An aliquando licitum sit se mutilare?

Et an homo teneatur pati sibi membrum secari, si Medico iudicent esse necessarium?

Et an teneatur hoc permittere, si sit Religiosus, & superior ei id precipiat?

Et an Carthusiani teneantur in periculo mortis abstinere se ab esu carnum?

Et

Sup. hoc in tom. 7. tr. 6. Res. 30. vlt. & in tom. 11. tr. 7. Res. 100. § Non def. nam & leg. etiam doctrinam Res. nor. seq.

Sup. hoc in res. preterita, & lege etiam doctrinam Res. & not. preterita.

Et an peccet Medicus, aut alius qui Carthusiano egrotanti, & infirio præberet cibos ex carnibus? Et an si eat ligato, vel non ligato propriam manum vel pedem, etsi sanum abscindere, vt per fugam imminentem mortem euadat? Ex p. 5. tr. 4. Ref. 32.

Sup. hoc in 64 in Ref. 69. §. Dico igitur, & in Ref. 59. inter principium & medium §. 1. a veri. & ideo & in alio §. eius not. pro doctrina huius cæxius.

§. 1. **R**espondeo affirmatiuè, quando salus totius corporis abscissionem requirit, neque contra Sotum de Iust. lib. 5. quæst. 2. artic. 1. Sayrum in Clau Regia lib. 7. cap. 9. num. 167. Salon, Aragon, & alios. Difficilen hic facio, an illa dependentia salutis totius corporis à membri detruncatione ex naturali causa proueniat, puta quia cancer membrum inuadit, aut vipera momordit, an ex violentia & voluntate alterius, aut alia causa extrinseca, puta quia tyrannus te occidet, nisi manum tibi amputes, nam etiam tunc licere existimo cum Petro Nauarra de rest. lib. 2. c. 1. n. 98. Maldero in 2. 2. tr. 3. c. 1. dub. 20. Molfesio in sum. tom. 1. tract. 11. c. 19. n. 168. & aliis. Imò ego etiam puto cum Petro Hurtado de Mendoza de spe & charitate, tom. 2. disp. 170. sect. 5. §. 126. in tali casu si, v. g. Antonius non possit se fecare, aut non audeat, posses ex eius consensu illum fecare, quia quod Antonius potest licitè in se facere ad vitandam mortem, possim ego facere ex eius consensu.

2. Notandum est tamen hominem teneri permittere sibi membrum secari, si Medici id iudicent necessarium, nec magni dolores sint perferendi, si tamen ingentes, sicut cruciatus tolerandi, vt in depositione tibiae, &c. non tenetur permittere, & neque potest ad hoc cogi, etiam si esset Religiosus, & Superior id ei præcipere; & ratio est, quia nemo tenetur cum tanto cruciatu vitam suam seruare. Ita Sotus & Malderus ubi supra, quibus adde Syluium in 2. 2. quæst. 65. art. 1. concl. 2. Azorium tom. 3. lib. 2. cap. 3. quæst. 12. & Lessium lib. 2. c. 9. dub. 14. num. 96. qui excipit vnum casum, nisi vita alicuius censetur bono communi necessaria, nunc enim ob bonum commune tenetur, & possit cogi à Republica, quod docet etiam ex multis Molfesius loco cit. n. 170.

3. Sed hic oritur illa quæstio, an Carthusiani teneantur in periculo mortis abstinere ab esu carniuum, Valsequez in part. 2. D. Th. disp. 163. Granado in p. 2. contr. 7. tr. 3. part. 1. disp. 8. sect. 5. n. 27. contendunt legem & consuetudinem Carthusianorum eos simpliciter obligare, ita vt non possit etiam in articulo mortis vesci carnibus, quia scilicet spectat ad magnum & publicum illius Religionis spirituale bonum, vt tanto rigore illa obseruantia vigeat. Potest autem lex humana ob commune bonum, quando opus est, obligare etiam cum dispendio vite. Facetur autem non peccare Medicum, aut alium: qui Carthusiano ægrotanti & infirio præberet cibos ex carnibus.

4. Verum ego puto Carthusianos secluso scandalo & contemptu posse in tali casu vesci carnibus, etiam si habeant alios cibos, non tamen teneri. Ita Victoria relect. de temperantia, num. 8. Lorca in part. 2. disp. 23. de leg. ad 4. exemplum. Montefinus tom. 2. in p. 2. disp. 23. q. 10. n. 177.

Sup. hoc in Ref. 5. & verif. Ref. 1. huius Ref.

5. Et tandem pro coronide huius resolutionis nota quod probabiliter quoque licet ligato propriam manum, vel pedem, etsi sanum, abscindere, vt per fugam imminentem mortem euadat. Ita Sotus, Toletus, Salon. Bannes, Aragon. Valentia, licet aliqui negent. Imò probabiliter etiam non ligato, si alter violenter mortem minuetur, nisi id facias, sicut etiam erueri vnum oculum, tibi alter duos eruat, vt docet Tolet. & sequitur Lessius, licet Sotus, Bannes, Aragon, & Salon. negent. Certè quidem si illud licet, cui hæc non etiam licita sint non video, vt etiam rectè dixit Sa. ver. homicidium, Ratio generalis est, quia homini vt custodi, & gubernatori suorum membrorum, licet de iis disponere pro-

vt ratio & salus totius, ad quod ordinantur, postulant. Et hæc omnia docet Tannerus tom. 3. in 2. 2. disp. 4. q. 8. dub. 5. n. 100.

RESOL. LVIII.

An consentiente filio, possit illum Pater castrare, sororem & canu Ecclesie deservire? Ex part. 3. tract. 5. & Misc. 1. Ref. 38.

§. 1. **A**ffirmatiuam sententiam docet Salomius in 2. 2. tom. 1. qu. 65. art. 1. contr. 2. vbi sic aliter dicitur. Hinc sequitur licere quidem parentibus filiis, quos voce plurimum Ecclesiis profuturos sperant, amputare, vt vitilia, & efficere Eunuchos, sed ita vt fiat sine periculo vite, & de eorum consensu. Quia licet huiusmodi Eunuchi viles etiam sint bono communi Ecclesiarum, non tamen necessarii; tum etiam, quia postquam facti facti Eunuchi, non manet eis facultas ad querendum statum, cum de iure Clerici esse non possint, nec ex constitutione Sixti V. coniugati, electio autem libera est, quo fit neminem faciendum esse Eunuchum, nisi consentiat. Ita Salomius.

2. Sed illum impugnat nouissimè Tannerus in 2. 2. D. Thoma, disp. 4. qu. 8. dub. 5. nu. 101. vbi ita ait. Non desunt quidam (in quibus Salon), qui licere patribus parentibus, filios suos voce, cantuque Ecclesie inferuituros, & in id liberè consentientes, intui boni publici castrare. Sed contrarium videtur verius, non solum ob varia animæ pericula, & incommoda, que hinc consequi solent, sed etiam quia bonum illud tantum momenti non est, vt ob id res iam per se à natura aliena suscipiatur, quando nec pro salute spirituali, aut periculo animæ vitando id licitum esse constituitur infra ex sacris Canonibus; que tamen causa alioqui multo maioris momenti videri possit. Hoc certum repugnans liberos ad hoc cogi non posse, cum libera illis manere debeat, quo ad vitam statum, electio. Ita Tannerus, qui sententiam Salonij videtur probabilem putare, cum contrariam, quam ipse tenet, veniorem tantum appelleret. Sed an ita sit, iudicent viri docti.

RESOL. LIX.

An licitum sit Parentibus castrare filios ad conferendam vocem, ipsi consentientibus, quia nemo est Dominus membrorum suorum? Et in textu huius Resolutionis alij alij casus adducuntur, in quibus licitum erit aliquibus membrum sibi abscindere. Ex p. 6. tr. 8. & Misc. 3. Ref. 36.

§. 1. **S**uprà negatiuam sententiam docui, sed post hæc impressa perueniunt ad manus meas Decretiones Morales Patris Palqualigi, qui Decret. 49. de affirmatiuæ sententia nominatim contra me adhaeret, eo quod excellentia vocis in ordine ad cantum sit magis persequenda, tum quia est perfectio boni corporalis quod pluribus membris præferatur, tum quia ratione ipsius persona redditur honorabilis etiam apud Principes, quia est sufficiens, vt inde acquiratur nobilitas sustentatio vite, & plus commodi ab ipsa percipiatur, quam ex eo quod quis sit habilis ad generandum. Vnde de maius bonum censendum est quod sit excellentia vocis, quam non esse castratum.

2. Sed his non obstantibus puto non esse discedendum à sententia quam docui, quia vt obseruat Ritterhusius in Nouellis Iustinianis, part. 12. cap. 12. num. 8. Gudelinus de iure nouissimo, lib. 5. c. 17. & alij communiter, nemo est dominus membrorum suorum, vt patet ex l. 13. lib. homo. ff. ad l. Aquil. Et licet aliquando lic-

tum sit membrum abscindere, tamen hoc procedit in casu necessitatis, vt obferuat D. Thomas in 2. 2. qu. 65. ar. 1. & Doctores communiter in ordine ad conseruationem totius corporis, & ratio est, quia membra sunt propter bonum totius, quando igitur membrum aliquod toti corpori adduceret perniciem, ratio naturalis dicitur illud cefcindi & abici posse: quod etiam procedit ex causa extrinseca adueniente; & ideo si quis ligatus manibus in bello, vel alio loco iniuste detineatur cum vite probabili periculo, potest sibi membrum abscindere, si aliter euadere non possit. Similiter si quis haberet manum ferro alligatam, aut parietis sagitta affixam, videret flammam ignis iam iam inuadentem, aut hostes irruentes, licite potest vi brachium relicta manum extrahere si nullum aliud est remedium. Sic etiam qui a canibus detentus mortem timeret, nec aliter euadere potest, licite potest sibi membrum abscindere. Et qui domi inclusus ab hostibus interficiendus detineretur, licite potest cum manifesto periculo fractionis pedis vel manus se per fenestram demittere. Item qui manum habet viperam veneno tactam, ne venenum cor comprimatur & moriatur, licite potest eam abscindere. Igitur ex sententia D. Thomae, & omnium Thologorum dicendum est, quod tunc quis potest disponere de membris suis, quando eorum abscissio esset necessaria pro salute totius corporis, vel alicuius membri principalis. Et ideo recte infert Ioannes Vvigers de iust. & iure, tr. 2. c. 2. dub. 19. n. 110 quod extra necessitatem nemini licet se mutilare, siue membro aliquo se priuare, neque curare id fieri per alium. Hinc D. Thomas ubi supra in respons. ad 3. dixit membrum non esse praescindendum propter corporalem salutem totius, nisi quando aliter toti subueniri non potest: Ita Sanctus Doctor. Vnde ex his conuincuntur argumenta, quae pro sua firmata sententia adducit Pasqualigus; nam in casu Eunuchorum abscinditur membrum non ex necessitate vt corpus vel aliquod eius membrum principale in suo esse conseruetur ne pereat, sed vt vox tantum dulcis & sonora conseruetur. Ergo nulla ratio naturalis dicitur in isto casu vt vno membro damnnum inferatur, imo profusus abscindatur pro melioranda tantum voce, nam vox dulcis, & sonora non est medium necessarium pro tuenda salute totius corporis, vel alterius membri principalis; neque cum voce aspera & dissonanti corpus vel aliquod eius membrum est in statu pereundi. Ergo non tenetur aliquod membrum illi succurrere cum tanto detrimento sui, quia non adest status necessitatis in quo ex ratione naturali tenetur abscissionem pati. Nec si vox ex dulci & sonora efficiatur aspera & dissonans, sequitur ex hoc vt corpus vel membrum aliquod principale pereat, vnde aliud teneretur cum sui detrimento illi succurrere, & nos non sumus in casu in quo quis vocem & loquelam amitteret nisi abscinderetur. Neque honor apud Principes, aut ampla sustentatio potest efficere vt licita sit alicuius membri detractione, vt vult Pasqualigus, cui quidem concedimus quod excellentia vocis sit permagnificanda, sed non est necessaria. Ergo castratio non erit licita, quia non sumus in casu conseruandi suppositum in suo esse ne pereat, sed tantum meliorandi, & perfectionandi, & ideo aduersus Pasqualigum, praeter Tannerum, Layman, Megalium, & alios alibi a me adductos, tenent nostram sententiam nouissimam, me citato, ex Societate Iesv Pater Thefaurus in Prax. part. 2. verb. Membrorum mutilatio, c. 1. §. amplia secundum. Bonacina de cens. disp. 7. qu. 2. punct. 2. n. 34. & Pater Magister Lezzana in summa Quaestione Reg. 1. 3. verb. Homicidium, n. 4. verb. Irregularitas, n. 75.

3. Adde aduersus supra dictam castrationem, quod Eunuchi vehementer libidine inflammantur. Ergo sunt in maximo salutis periculo, quia eis matrimonium inite ab Ecclesia est interdictum, de vehementissima autem

corum venire quicquid asserat Paqualigus, vide Bonacina, & Vvigers ubi supra, quibus etiam vide Basilium Pontium de Marim. lib. 7. c. 67. n. 1. & l. 4. ff. ad leg. Corn. de Sicar.

RESOL. LX.

An licitum sit seipsum castrare, non solum ad suauitatem vocis conseruandam, sed etiam ad superandas tentationes carnis?

Et deducitur, quod obligatur quis permittere sibi membrum secari, si Medici ei id iudicent necessarium ad vite conseruationem.

Et quid, quando quis alligatus est, in domo, qua inuaditur si nequeat se dissolui; licet bene manum diuellere, aut a brachio refrimere, ad mortem euadendam? Ex p. 11. tract. 1. & Misc. 1. Ref. 23.

- §. 1. **A**ffirmatiuam sententiam contra me tenet Caramuel in Theol. fundament. fundam. 55. §. 9. per totum, ubi inter alia sic asserit; Homo est usufructuarius vite suae; Patet: esset enim nimis infelix si inter alias miseras quibus inficitur, etiam haberet hanc, quod esset vite suae mancipium, illique deberet vniuersa praeporere; habet enim homo etiam infamis, animam, quam debet praeporere vite, & nobilis honorem, quem pretiosorem vita fatentur omnes qui ex bonis parentibus nati.
2. Hinc est hominem non posse vitam prodigere posse expendere, quod fecerunt Martyres, faciunt, & milites, & suo etiam modo confessores, qui vite annos austeritate, & rigore Monastica conseruatione abbreviant. Corpus enim Antonij, Pauli, Hilarionis, & c. Augustini, Benedicti, Bernardi, Dominici, Francisci, Ignatii, & c. non vt Medici, sed vt Monachi Religiosi tractarunt. Hucusque Caramuel.
3. Ex quibus elicit duas consequentias, prima; Cum igitur melior sit cantor, quam Eunuchus, colligitur pueros posse ad conseruandam vocis suauitatem castrari. Patet, nam aduersarij ipsi non negant magni debere fieri vocis excellentiam, vocis securitatem, stipendij opulentiam, & apud Reges, & Principes auctoritatem. Et haec consequentia satisfacit quaestioni prima.
4. Secunda: Cum etiam non iam maximi, sed summi debeat fieri conscientiae tranquillitas, & securitas, colligitur hominem, qui aliter nescit carnis tentationes superare, posse seipsum castrare, vt vel sic reddat suam salutem securam; colligitur ex praecedentibus.
5. Dices, melius est nubere, quam vri, dixit Paulus, melius est castrari, quam vri, non dixit. Ergo in tali casu nubere debet, se autem castrare non debet, immodico nec potest. Et respondeo Paulum agere de hominibus, qui possunt matrimonium contrahere, non de illis qui voto solenni, aut alio legitimo impedimento sunt incapaces, vt id contrahant, & sine noua oritur difficultas, quae rogat, An adolescens celebs, qui potest matrimonio legitimo incendio concupiscentiae extinguere, possit matrimonio relicto ad remedium castrationis recurrere? Nolo omnia soluere, & ideo inter alias, hanc etiam quaestionem Lectori decidendam relinquo. Haec ibi Caramuel.
6. Sed ego potius puto non esse recedendum a contraria sententia quam olim docui, & praecipue quoad vltimam consequentiam, cum sit communis inter Doctores, & in re tam graui, & tam acriter discussa in Ecclesia Dei propter factum Origenis ad annum 230. qui pro seruanda castitate se castrauit, quamuis discipuli eius, teste Baronio dicant pharmaco fecisse, non abscissione. Et Epiphanius heresi 58. narrat, Valesios non permisse suis esse carnium, antequam se castrarent.
7. Dico igitur primo cum D. Thoma in 2. 2. qu. 65. artic.

Sup. hoc in duabus praecedentibus ref. & in allicarum primatum annot.

Albin ref. ad 1. huius

Sup. hoc sup.
in Rel. 57.

art. 1. quod quando membrum aliquod est infectum, & corruptum totius suppositi, & cancer inuaserit, aut vipera momorderit, nec sit præsto aliud remedium, potest quis etiam licite sua priuata voluntate curare membrum illud abscindi. Ita quoque docet D. Thomas loco citato, & alij passim omnes. Ratio reddi potest, quia membra sunt propter bonum totius; quando igitur membrum aliquod toti corpori adduceret perniciem, ratio naturalis dicitur, illud rescindi, & abici posse; immodò obligatur quis permittere sibi membrum secari, si Medici id indicent necessarium ad vitæ conseruationem, modò absque magnis doloribus fieri possit, vt cum aliis tradit Soto l. 5. q. 2. art. 1.

Sup. hoc in
rel. præterita
§ 2. paulo
postinitium,
à vers. &
ideo si quis,
& in aliis
eius not.

8. Dico secundo, non tantum quando propter intrinsecam membri indispositionem siue infectionem, requiritur eius abscissio ad hoc vt suppositum conseruetur, sed etiam quando hæc est necessaria ad totius conseruationem ex causa extrinsecus adueniente, quam quis aliter amouere non potest, licitum est se membro illo priuare ad suppositi conseruationem: vt verbi gratia, est quis alligatus in domo quæ incenditur, si nequeat se dissoluere, licet manum diuellere, aut à brachio rescindere, ad mortem euadendum, ita cum plerisque aliis Dominicus Soto supra, partem enim videtur referre quomodo nascatur necessitas, quando saltem est in homine, qui aliter se liberare à corruptione totius non potest.

9. Dico tertio, extra necessitate nemini licet se mutilare, siue membro aliquo se priuare, neque curare id fieri per alium. Ratio patet ex modò dictis: & confirmari potest ex pluribus capitulis, vt ex c. significauit, de corpore vitiatu. Can. si quis abscidit 4. & Can. qui partem 6. dist. 55. aded vt ne quidem id liceat sub prætextu vitandi carnis concupiscentias, aut peccata. Vnde nec oculos sibi eruere, aut se castrare quicumque potest; constat est Can. 22. Apostolorum, & Can. 1. Concilij Nicæni, vbi id expresse prohibetur, & docet idem D. Th. loco citato. Ratio est, quia ad peccati euitationem non est membri abscissio necessaria; peccatum enim subiacet voluntati inquit D. Th. motus itaque carnis sine consensu voluntatis peccata non sunt. Quare: dum inuitis nobis exurgunt, potius tolerandi sunt cum læta contraria, quam membra rescindenda, quod ergo Matth. 19. dicitur, *Sunt Eunuchi qui se ipsos castrauerunt propter regnum Dei* interpretatur D. Chrysostomus homil. 63. in *Matth.* fieri non per membrorum abscissionem, sed per malum cogitationum interemptionem. Perfectissime autem id fit per solemne votum perpetuæ continentie, quo quis se facit moraliter impotentem ad generationem. Perperam verò id intellexisse videtur Origenes; qui corporaliter se castrasse refertur, cuius factum ab aliis omnibus improbat; de quo videre licet Eusebium lib. 6. *Histor. Eccles.* cap. 6. & Baronium l. 2. ad annum Domini 208. Accedit, quod frustra ad eos fines fiat membrorum excessio, quia vt loco citato notat D. Thomas ex Chrysostomo, per illam non fit concupiscentia mansuetior, sed molestior. Cui conformiter scribit D. Basilus l. 6. de *Virginitate circa finem*, & Aug. lib. 6. contra *Julian.* c. 5. Arnobius lib. 5. *versus gentes* Isidorus l. 10. *Origenem*, S. Cyrillus *dissertatione aduersus libidinem apud Suidam in Spado*, & alij Indicat etiam quod dicitur Sap. 3. v. 14. *Beatus est Eunuchus, qui manu flagitium non exercuit*, ita legit S. Cyrillus vbi supra & significari ait, eunuchos manibus & digitis corrumperet mulieres, & aditatem furiosè perpetrare, & Ecclesiastici 20. v. 2. *concupiscentia spadonis deuirginavit iuenculam*, & c. 30. v. 21. *sicut spado completens Virginem, & suspirans.*

10. Itaque luxuria comprimitur magis, vt inquit D. Thomas per fratrum cogitationis, quod tunc mens capescit facilius, quando pijs orationibus, ac meditationibus frequentius exercetur, & corpus per studium so-

brietatis in seruitutem spiritus redigitur. Ergo, &c.

Et ita hæc omnia docet Malderus de *inst. tr. 3. ca. dub. 20.* Vvigerus *tract. 2. dub. 19.* Syluius in *l. 1. cap. 65. art. 1. concl. 2.* Lessius *eo tract. lib. 2. cap. 9. dist. 10. dub. 14.* Dicaillus de *inst. lib. 2. tract. 1. dist. 19. dub. 17. numero 559.* Marcus Serra in *tom. 2. in 2. D. Thome quest. 65. artic. 1. dist. 19. § 10.* Bulembaum *vbi infra*, Filliucius *tom. 2. tract. 19. cap. 11. quest. 3.*

11. Ad id verò, quod asserit Caramuel, nempe hominem esse usufructuarium vitæ suæ, & sui corporis, ergo manente illa substantia potest vt membris suis, & adducit exemplum de usufructuarii hortii.

12. Respondedo, non esse hanc rationem admittendam, quia vt ait Dicaillus de *inst. l. 2. tract. 1. dist. 10. dub. 17. nu. 559.* & alij homo tenetur vitam conseruare, quæ perfectè constat integritate membrorum, ergo licet, vt vult Caramuel sit usufructarius vitæ & sui corporis, non potest sibi abscindere aliquod membrum, quia non illæsa maneret substantia rei, cum, vt dictum est, vita perfectè consistit in integritate membrorum, de quibus licet homo, vt vult Caramuel sit usufructarius, tamen cum amputantur, non solum illæsa non manet, sed perit substantia eorum, cum non possint amplius exercere actiones à natura sibi inditas, ergo, &c.

13. Vnde ex his patet responso ad argumentum Caramuelis de usufructuarii incidente ramos arborum; Nam ramus non est ita pars integralis arboris, vt est verbi gratia manus, aut aliud membrum: Et ideo amputato ramo, remanet adhuc integer arbor, quod non accidit quando abscinditur membrum ex corpore humano, cum illo abscisso, non dicitur corpus remanere integrum, sed mancum & defectuosum; Nam vt dictum est, vita & corpus humanum constat integritate membrorum ab ipsa natura ad propria munia destinata.

14. Itaque non solum ad sedandas tentationes carnis sed etiam ad conseruandam suauitatem vocis puto, castrationem esse illicitam.

15. Et ita nostram sententiam contra Caramuellem præter Eminentissimum Cardinalem Luigo, & plures alios à me alibi adductos, videtur, me citato, & etiam docere Marcus Serra *tom. 2. in 2. D. Thome quest. 65. artic. 5. in fine*, & absolute Hermannus Bulembaum in *medulla Theologia moralis l. 2. tract. 4. c. 1. dub. 1.* & Ioannes Pontius in *curso Theologiae dist. 52. qu. 4. concl. 2. num. 19.* vbi sic; Patet peccare eos qui castrant se, aut permittunt id fieri à parentibus ad conseruandam, vel procurandam vocis suauitatem, aut etiam ad vincendas facilius carnis tentationes. Ita ille.

16. Vnde me citato, nouissimè Pater Thomas Hurtadus *var. tom. 2. tract. 12. cap. 1 § 12. dist. 2. num. 757.* sententiam Caramuelis, Palqualigi, & aliorum potius practicè esse improbabilem. Quia bonum spirituale animæ multo maioris considerationis est, quam vocis conseruatio ad vtilitatem, & commodum sustentationis vitæ, & ad inseruendum Ecclesie in cantu, & vt reddatur honorabilis apud Principes propter vocis suauitatem, hæc enim omnia ad corpus pertinent, bonum autem spirituale ad gratiæ incrementum, ergo illud propter bona & commoditates extrinsecas corporis licitum est se ipsum castrare, multò magis propter bona spiritualia animæ, at hoc non licet, vt clarè dicitur *capit. meritorium 33. dist. & cap. hi qui se 55. dist. 1.* ergo nec illud licitum erit, alias si propter lucrum, & commoditatem temporalem licet patri filium abscindere, & ipse filius licite potest consentire, & sequeretur, quod vt quis admitteretur in Regio Palatio in quo ex scripto regis non possunt interius admittere, nisi Eunuchi, vt habent multi Reges Alie, & Orientis: licitum esset se castrare, vt hanc honorem consequeretur.

consequeretur, Rufus si quis alteri magnam pecunie summam promitteret, licitum esset se abdicare, quod concedere absurdissimum est, & dignum gravissima censura.

17. Deinde membri cuiuslibet abscisso est intrinsecè mala, & prohibita iure naturali: Ergo non licet, sicut nec licet sui occidio, ad idem enim præceptum quintum decalogi vtrumque pertinet.

18. Nec obstat dicere cum Pasqualigo, negando, quòd abscisso membri sit intrinsecè mala, aliàs nunquam esset licita, etiam in extrema necessitate pro salvanda vita totius, sicut quia mendacium est intrinsecè malum; nunquam est licitum, etiam pro salvanda vita alicuius *c. super eo, de usuris*. Et sic cum aliquando sit licita mutilatio, *c. Euanuchus, c. si quis à Medicis 55. dist.* hæc non est intrinsecè, & ex obiecto mala. Verum Pasqualigus male theologizavit, quia aliàs neque homicidium non esset ex obiecto malum, neque furtum, quod Catholicè negari absolūtè nequit. Probat sequela, quia aliquando licet hominem occidere, cum est medium ad effugiendam mortem, & est aggressor iniustus. Deinde dum quis est in vrgentissima necessitate, licet rem alienam clam surripere: Ergo si ex eo quòd in necessitate salvandi vitam, & salutem corporis licitum est se castrare, aut mutilare, colligit hic Doctor, quòd mutilatio non est intrinsecè, & ex obiecto mala, neque homicidium, aut furtum mala essent intrinsecè, & ex obiecto. Quod dici nequit, quia cum sint præcepta naturalia eorum obiecta sunt contra naturam rationalem, atque ita intrinsecè mala.

Alias rationes adducit etiam pro hac firmanda sententia doctus Hurtadus, ex quibus patet responso ad argumenta, quæ contra me adducit Caramuel.

Ad ea verò, quæ contra me ipse asserit circa lasciviam Spadonum, & ad expositionem *c. 19. D. Matthai* respondeo, esse contra communem sententiam Theologorum, qui in eorum favorem adducunt plures Patres, ut visum est, & ferè omnes expositores Neotericos illius loci D. Matthai, vide etiam post hæc scripta virum eruditissimum Patrem Gudelinum de *Irregul. c. 3. q. 2. confect. 4. n. 12* qui plura asserit ad confirmationem eorum quæ superius dicta sunt.

De Restitutione propter homicidium & mutilationem.

RESOL. LXI.

An si quis occidat inuaforem excedens moderamen iustæ tutelæ, teneatur ad restitutionem? Ex part. 5. tract. 4. Ref. 44.

§. 1. Clarum est non teneri ad ullam restitutionem si quis occidat inuaforem cum moderamine iustæ tutelæ ad tuendam vitam, libertatem, honorem, diuitias, &c. vel suas, vel proximorum innocentium de quibus casibus supra satis dictum est. Difficultas oritur quando in dictis casibus non fuisset seruatum moderamen iustæ tutelæ? & affirmatiuam sententiam ex Nauarro docet Rodriguez in *sum. tom. 1. cap. 122. num. 1. Vafq. opus. de restit. c. 2. §. 4. dub. 4.* Petrus Nauarra de *restit. lib. 4. c. 1. n. 92.* Sanchez in *opus. tom. 1. lib. 1. cap. 4. dub. 9. n. 3.* Faustus de *restit. disp. 2. q. 10. num. 4.* Turrianus in *2. 2. tom. 2. disp. 18. dub. 4.* Becanus in *2. 2. D. Th. de iust. & iure, q. 9. de restit. concl. 2.* vbi sic ait. Qui inuaditur ab altero sine prouocatione, si iustam moderationem notabiliter excedat, ita vt mortaliter peccet occidendo suum inuaforem, tenetur integrè damna compensare. Ratio est, quia qui ita occidit, facit alteri in-

Tom. VIII.

inuriam, & est causa totius damni, sicut is qui dolo, vel lata culpa est alteri causa damni. Dices, qui alterum iniuste aggressus, aperta vi, vel ex insidiis occidit, maiorem infert iniuriam, quam qui aggressus & rei indignitate commotus occidit aggressorem, ergo ad maiorem tenetur restitutionem, ergo si hic integrè, alter non integrè tenetur compensare, & ita sentit Angelus *ver. institutio, §. homicidia*, & quidam alij. Respondeo negando consequentiam, quia quantitas restitutionis non debet estimari ex quantitate iniuriæ, sed ex quantitate damni per iniuriam mortiferam illati; itaque cum hic interuenierit iniuria quæ sit peccatum mortale, damnum integrè refarciendum est. Contraarium fit in pena, quæ responderet iniuriæ, non damno. Vnde vbi fuit maior iniuria, maior quoque pena est irroganda. Ita Becanus.

2. Sed hæc opinio mihi non placet, & illam reprobat Strouersdorf *de iust. & iure in 2. 2. D. Thom. q. 68. diff. vnic. m. 2. concl. 5.* & Syluius in *2. 2. q. 62. art. 2. quæritur 3.* Cælestinus in *comp. Theol. mor. tr. 10. c. 3. n. 3.* Comitulus in *restit. lib. 1. q. 11. n. 6.* Dico igitur quòd si quis quantumcumque iniuste inuafus occidendo, vel percutiendo excedat moderamen inculpatæ tutelæ, ad restitutionem tenetur pro ratione excessus: si enim per leuem inaduertentiam, vel aliam venialem culpam excessit modum defensionis, quod præsumendum erit, quando non ex voluntate occidit, sed animo defendendi se, vel sua, præsertim in defensione vitæ propriæ, cuius amittendæ timor strenuum quemque perturbare solet, tunc leuis quoque restitutio iniungenda erit culpa proportionata; v. g. vt præces, ac sacrificia aliqua pro occiso offerri faciat, vel alia familia. Quòd si maior excessus interuenit, maior erit restitutio exhibenda, iuxta prudentis arbitrium, vt si fortè per culpam Theologicam mortalem crasse inaduertentiæ hominem occidisset, non seruato moderamine, maior quidem, non tamen integra restitutio facienda erit, ac si prudens & sciens occideret, quamuis contradicat Nauarr. *cap. 15. num. 27.* & Lopus *1. part. cap. 72. §. ante penultimo*, contra Syluestrum *vbi supra*, & Sotum à Lopo citatum. Ratio est, quia ea restitutio non debetur nisi ex culpa iniustæ acceptionis, quanto ergo minor fuerit culpa, tanto minor debet esse restitutio, quæ si per crassam inaduertentiam eueniat, sub duplo minor esse fortè debet, quam si dedita opera contingat. Et hæc omnia docet Rebell. *de oblig. iust. part. 2. lib. 3. q. 12. n. 7.* Et hanc opinionem probabilem putat Lessius *lib. 2. c. 9. dub. 21. num. 135.*

3. Non desinam hic obiter adnotare quòd etiam in casu nostro Fernandez in *exam. Theo. mor. p. 1. c. 14. §. 1. n. 7.* ex Perez docet duplo minorem esse imponendam restitutionem illa, quæ imponitur ei, qui dedita opera occidit, quia duplo minor culpa.

RESOL. LXII.

An si quis occidat inuaforem rerum suarum, etiamsi recuperare eas iudicialiter possit, teneatur ad restitutionem? Ex part. 5. tr. 4. Ref. 45.

§. 1. Affirmatiuè respondet Petrus Nauarra *de restit. lib. 2. c. 3. num. 413.* vbi sic ait. Ex quibus infero quòd si ablatum esset recuperabile per iudicem non liceret occidere, tunc enim cum reuera non sit res amittenda, iniuste occideret. Ita ille, & ante illum Bartolus in *l. furem, ff. de fideiuss.* & Syluest. *ver. excommunicatio 6. not. 4. cal. 9. §. ista enim intelligi*, vide etiam Comitolum in *restit. lib. 4. q. 10. n. 17.* & Homobonum *de cal. reseru. part. 2. c. 3.*

2. Secunda sententia est Caietani affirmantis in *2. 2. q. 64. art. 7.* quòd etiam si res recuperari possint, potest aggressus

L aggressus

aggressus uti iure suo defendendi, & iniuaforem occidere.

3. Tertia opinio distinguit. Vnde Fernandez in *exam. Theol. moral. p. 1. c. 14. §. 1. n. 13.* sic ait. Dico igitur cum facilis erit recuperatio per iudicem, illicitum est raptorem occidere. Ita Sor. *5. q. 1. art. 8.* cum plurimis Theologis & Iuristis, quos refert. Illicitum, inquam, contra charitatem, quæ iubet leue damnum pati pro euitando maiori, aut saltem maximo proximi; sed leue damnum est, breui tempore carere rebus suis, maximum verò malum vitæ orbitas; ergo ex charitate tenetur quis gergere breui spatio suis rebus, ut deuitet alterius occisionem. Illicitum etiam est contra iustitiam, quia nemini ex officio licet inferre grauissimum damnum proximo pro euitando leui suo, alioqui pro teruntio liceret raptorem occidere.

4. Dico secundò. Cùm difficilissima speraretur ablatarum rerum recuperatio per iudicem, tunc si aliter quam occidendo non posset quis sua comparare, liceret occidere furem. Ita Fernandez & Malderus in *2. 2. tract. 3. c. 1. dub. 13. §. dico quinto.*

5. Omnes istæ tres sententiæ sunt probabiles, sed ego secundæ Caietani magis adhaereo, quam etiam tenet Lessius *lib. 2. c. 9. dub. 11. num. 71.* & Rebellius *p. 2. lib. 3. q. 12. num. 10.* vbi docet non peccare contra iustitiam, ac proinde non teneri ad restitutionem, si quis occiderit iniuaforem rerum suarum, etiamsi eas iudicialiter, si illum non occideret, postea posset recuperare. Et ratio est, quia iniuator nullum ius iustitiæ habet, ut domino inuito res suas accipiat, sed iniuste eas inuadit. Ergo iuste eas defendere quis posset etiam cum detrimento ipsius iniuatoris.

RESOL. LXIII.

An, si iniuasus, etiam Nobilis, possit fugere & occidat aggressorem, teneatur ad restitutionem? Ex part. 5. tr. 4. Res. 48.

§. 1. **A**firmatiuè respondet Rebellius *p. 1. lib. 3. q. 12. n. 6.* vbi sic ait: Teneretur nihilominus fugere laicus etiam nobilis, si aggressori præbuisset vehementem occasionem aggressoris per magnam iniuriam. Ita ille, cum aliis.

2. Verùm mihi contraria sententia magis placet, quam tuetur Lessius *lib. 2. cap. 9. dub. 21. n. 136.* Molina *de iust. tom. 4. tract. 3. disp. 8.* & Becanus in *2. 2. D. Thom. q. 62. de restit. q. 9. concl. 3.* vbi sic ait. Qui iniuasus ab altero potest fugere, vel aliter declinare, etsi id non faciat, se debita moderatione se, vel sua defendens occidat iniuaforem, non tenetur ad restitutionem. Ratio est, quia non peccauit contra iustitiam, sed contra charitatem, non enim ex iustitia tenebatur fugere, vel à via declinare. Confirmatur, quia nemo ex sua malitia, qua vult alterum iniudare, acquirit ius in illum; quo illum obliget ad fugam, ita ut nisi fugiat, vel patiatur se interfici, censetur ipsi facere iniuriam, sed solum tenetur fugere ex charitate, si sine honoris dispendio possit. Ita Becanus.

3. Nec valet dicere cum Rebellio, quòd præbuit vehementem occasionem aggressori per contumelias, vel alios modos grauer iniuriosos: nam respondeo cum Fausto in *specul. Confess. disput. 25. q. 10. numer. 2.* & aliis, quòd licet iniuator habuerit occasionem aggradiendi, iniustitiam tamen, & peccatum committit in aggressione, & licet iniuasus peccauerit in occasione, quam dedit iniuatori, nihilominus postea iuste defendit se ab eo: ergo si eum occidat, non facit ei iniuriam, ac proinde non peccat contra iustitiam, & ideo ad nullam restitutionem tenetur, sed se habet illud homicidium tanquam per accidens, & mediante alte-

rius malitia proueniens occasione iniuriæ illata. Sed hæc doctrina militet in Clericis, dicemus in sequenti resolutione.

RESOL. LXIV.

An Religiosus, vel Clericus nolens fugere, si occidat iniuaforem, peccet contra iustitiam, ita ut teneatur restituere?

Et an ut supradicti auertant graues ictus baculis, vel pugni inferendos, vel ob leuem alapam vitandam, possint iniuasum occidere iniuaforem, & non teneantur restituere, etiam si possint, siue fuga sit dedecori, siue non, teneantur ad restitutionem? Ex part. 5. tr. 4. Res. 49.

§. 1. **P**eccare contra iustitiam, & teneri ad restitutionem, docet Petrus Nauarra *de res. lib. 2. c. 22. num. 389.* In Clericis enim locum non habet defensio honoris, cùm enim humilitatem, modestiam, ac mansuetudinem profiteantur, nullum ei dedecus accersit ex aliorum contumeliis, aut ex eo quòd fugiant, sed potius gloria & bonum nomen, neque pati habentur, sed magis potius; quòd, ut dictum est, non accidit in viro nobili seculari: ergo, &c. Et ita hanc sententiam docet etiam Rodriguez in *sum. tom. 1. c. 220. n. 13.* vbi sic ait. [Nos est licito a los Clerigos herir o matar a los que los acometen por defender su honra, antes o despues que han recibido la injuria, assi lo tienen los autores alegados, afirmando que no solamente pecan contra la religion de su estado, mas aun contra la justicia, y assi estan obligados a restitution como verdaderos homicidas, por que en ellos no ay, ni milita la razon de la defension de la honra pues huyendo no la pierden, antes la ganan, ya que profesan humildad conforme su estado.] Sic ille.

2. Verùm non desinat hic adnotare Lessius *lib. 2. c. 9. dub. 22. num. 86.* docere supradictos in tali causa peccare quidem contra charitatem, non autem contra iustitiam, atque ideo ad restitutionem non teneri, maxime si vita, vel fortunæ iniudantur; non enim ex iustitia tenetur fugere, & hæc bona talia sunt, ut possint ea defendere. Idem dicendum si graues ictus baculis, vel pugni inferendi, quia ut hos auertat, potest se tueri. Ita Iul. Clar. *de homicidio, n. 32.* vbi generatim docet, iniuasum non teneri fugere, etiamsi possit, siue fuga sit dedecori, siue non, dicitque esse communem opinionem inter Iurisperitorum, quòd intellige non ita teneri ut peccet contra iustitiam, si se defendat: videtur tamen peccare contra iustitiam si ob legem alapam vitandam occidat, quiares, quam defendit, magni momenti non censetur, ac proinde non videtur ei esse ius, causa illius retinendæ tantum malum irrogandi. Ita Lessius *loc. cit.* & post illum Tannerus *tom. 3. disp. 4. q. 8. dub. 4. numer. 78.* Hurtado & Mendoza in *2. 2. vol. 1. disp. 17. sect. 16. §. 135. & sect. 21. §. 162.* Becanus *de iust. in 2. 2. D. Thom. q. 9. de restit. concl. 3.* vbi docent, quòd in nostro casu Ecclesiasticus lege iustitiæ non tenetur magis, quam secularis.

RESOL. LXV.

An si vir infima conditionis, vel vir Ecclesiasticus, nolens arripere fugam, sed resistat & occidat iniuaforem, non solum peccet, sed teneatur ad restitutionem?

Et verum prædicti Clerici, & Religiosi, aut etiam infima conditionis homines, qui alapa percussus, et fuisse, aut quocumque alio modo iniuasus non sibi consulant fugere ante acceptam alapam, & iniuriam, sed de recuperatione, & occidant iniuaforem, peccentne mortaliter contra iustitiam, vel solum contra charitatem? Ex p. 8. tr. 7. & Milic. Res. 49. §. 1. Nouilli

Nouissimè affirmatiuam sententiam tenet Eminentiſſimus Cardin. de Lugo de iust. & in tom. 1. disp. 10. sect. 8. n. 170. & disp. 11. sect. 2. n. 55. vbi sic ait. Dubitatur an qui fuga potuit commode absque nota, vel infamia aggressorem fugere, & noluit, sed ipsum occidit, teneatur ad compensanda eiusmodi damna. Aliqui enim dicunt, occisionem illam esse quidem illicitam, & peccatum graue, non tamen contra iustitiam, sed contra charitatem, cum potuerit absque graui incommodo totum illud damnum proximi curare. Lessius cap. 9. dub. 21. n. 136. & dubit. etiam 15. num. 107. & Molina disp. 81. numer. 2. Caterum supra disp. 10. sect. 8. num. 170. cum communi sententia diximus, illud non solum esse peccatum contra charitatem, sed etiam contra iustitiam, quia vnusquisque habet ius, ne occidatur ab alio auctoritate priuata, nisi ob necessitatem defensionis, cui iuri ille non renouauit, licet passione turbatus voluerit se ei periculo exponere: cum ergo tunc non sit necessaria occisio, ad propriam defensionem, necesse est, quod retineat malitiam integram homicidij iniusti.

2. Adesto tamen, posse fortasse vtramque sententiam conciliari. Nam si prouidens Petrum te querere, vt te occidat, tu nolis ea die domi manere, cum commode possis, vel domum tuam redire, vt eius occursum fugias, peccas quidem contra charitatem, postea verò, si eo adueniente, & te occidere volente, iam non possis id impedire, nisi eum occidendo, tunc non peccas contra iustitiam, quia iam tunc necessaria defensio id exigat, sed nec antea peccasti contra iustitiam, quia non mansisti ibi eo animo, nec causam aliquam iniustam dedisti, sed solum non impedisti occasionem illius necessitatis, ad quod non tenebaris ex iustitia, sed ex charitate; & in hoc fortasse sensu & casu loquuntur Molina & Lessius. Quando verò ipso Petro te aggrediente, tu pores fuga te defendere, & non vis fugere, sed eum occidere, peccas contra iustitiam, quia tunc occisio non est necessaria, cum adhuc tunc possis aliter te defendere, quam occidendo, & in hoc casu videntur loqui auctores nostrae sententiae. Ita Cardinalis de Lugo.

3. Sed dicendum est esse satis probabilem tam Ecclesiasticum, quam secularem, quem fugere oportebat, si id non faciat, sed resistat, & sui defendendi causa mutiler, vel occidat, non obligari ad compensationem, neque in externo, neque in interno foro, quia non proprie infert iniuriam aggressori, quia se vltro in tale periculum coniecit, & quantum in ipso est, potestatem fecit inualo se defendendi; quamuis probabilius sit teneri restituere, & peccare contra iustitiam. Et ita negatiuam sententiam tanquam probabilem admittit P. Dicastillus de iust. lib. 2. tract. 1. disputat. 10. dub. 5. numer. 68. & dub. 7. numer. 8. vbi sic asserit. Videndum restat, vtrum prædicti Clerici, Religiosi, aut etiam infimæ conditionis homines, qui alapa percussi, vel fiste, aut quocumque alio modo inuasi, non sibi consulunt fuga, cum possint fugere ante acceptam iniuriam, sed repercutiunt, & occidunt inualorem, peccant mortaliter contra iustitiam, vel solum contra charitatem. Dissentiunt auctores. Less. e. illo 9. dub. 12. numer. 86. Iulius Clarus supra, & alij putant solum peccare contra charitatem, quando percussio est grauis: contra iustitiam verò, quando est leuis, & pro illa vitanda occidunt. Probabilius tamen est, quod docet Petrus Navarra sup. numer. 189. referens Sotum, & Couartium, consentitque Syluest. verb. excommunicatio, & alij recentiores asserentes prædictos peccare contra iustitiam, quando fugere possunt sine graui incommodo; quia tunc solum licita est occisio, quando necessaria est ad vitam tuendam, vel graue malum arcendum. Sed in nostro casu Clericis, & Religiosis non est graue malum fugere, aut patienter

sustinere id quod viso seculari esset ignominiosum; ergo pro non graui malo comparatione sui inferentes mortem, aut grauem mutilationem proximo, contra iustitiam peccant. Nihilominus probabile est non peccare contra iustitiam, neque teneri ad restitutionem damnorum. Ita Dicastillus; cui etiam adde Agidum Trullenchi in Decalog. 10. 2. lib. 5. c. 4. dub. 1. n. 7. qui etiam probabilem hanc sententiam esse docet, quibus ego adhæreo.

RESOL. LXVI.

An inter Nobiles ex homicidio oriatur obligatio restitutionis? Ex part. 5. tr. 4. Ref. 61.

Respondeo negatiuè, ex his, quæ docet Sanchez in opusc. 10. 1. lib. 1. cap. 4. dub. 11. n. 6. et Mercado & Salonio, qui ait. Nobiles & diuites ex communi vsu videntur renouisse, & pepercisse huic iuri, ideo tacite censetur remittere. Hinc Corduba lib. 1. q. 3. art. 3. Sotus lib. 4. de iust. q. 6. art. 3. ad 3. & Ledesma in 2. part. 4. q. 18. art. 2. dub. 2. dicunt, quod inter Illustres hæc restitutio non petitur, nam damna facile condonant, solamque iniuriam memoria tenent, & ita hanc sententiam tenet Homobonus de casibus reseru. part. 2. cas. 3. fol. mibi 503. vide etiam Aagonium in 2. 2. q. 62. art. 2. ad 1. & alios.

RESOL. LXVII.

An ex occisione facta in duello oriatur obligatio restitutionis? Ex part. 5. tr. 4. Ref. 50.

Affirmatiuam sententiam docet Peregrinus tract. de duello. q. 39. num. 4. Megalius in p. 2. lib. 3. c. 1. q. 1. n. 13. Turrian. in 2. 2. D. Thom. 10. 2. disp. 2. 8. dub. 4. n. 12. Bonauentura Colonensis in tract. de duello, cap. 12. vbi sic ait. Qui in duello lædit alterum, vel occidit, tenetur in foro conscientie resarcire læso, vel filii & hæredibus occisi, quamcumque iacturam, quam illi ratione læsionis & occisionis perpeffi sunt: nam qui pugnat in duello, dat operam rei illicitæ, cum duellum sit prohibitum: ergo si ex duello sequitur læsio, vel mors, qui lædit, tenetur resarcire quæcumque iacturas: nam danti operam rei illicitæ, quæ prohibita est ex præcepto iustitiæ, imputantur omnia quæ sequuntur, etiam præter voluntatem suam. Ita ille, & ante illum docuit Molina de iust. 10. 4. tr. 3. disp. 8. num. 2. asserens, prouocatum ad duellum, si illud acceptet vt suum mundanum tueatur honorem, & inimicum occidat, teneri ad restitutionem. Et hanc sententiam probabilem putat Homobon. de cas. res. p. 2. cas. 3.

2. Sed hæc opinio ita absolute prolata non placet, dico igitur quod si quem ad duellum prouocasti, & sic prouocatum occidisti, non eris à restitutione excusandus, quia inuoluntarius ad certamen descendisse censetur, ne apud mundanos vilis haberetur: si verò prouocantem prouocatus occidat, vel perentiat, quamuis lethaliter peccet, ad restitutionem non tenebitur, quia prouocando alterum inuitauit ad sui occisionem, si forte alter superior esset, scienti verò & volenti non fit iniuria. Quod si ambo æque vos ad duellum prouocastis, neuter alteri ad restitutionem teneatur, quia pactum implicitum intercedit tunc, vt nihil occiso occisat inde debeat. Et hæc omnia docet Rebellius de oblig. iust. p. 1. lib. 3. q. 12. n. 8. & 9. Villalobos in sum. tom. 2. tr. 12. diff. 24. n. 1. Syluius in 2. 1. D. Th. 62. art. 2. queritur. 3. concl. 5. Laymann lib. 1. sect. 1. tr. 3. cap. 6. n. 5. & nouissimè Celestinus in comp. Theol. moral. tr. 10. c. 3. n. 3. vbi tenet

Sup. contēto in hoc §. infra in ref. 79. §. vlt.

non adesse ullam restitutionis obligationem, quando occisus prouocauit ad duellum, vid. etiam Becanum de iust. & iure, q. 9. de restit. concl. 1. & Azorium p. 3. lib. 5. cap. 3. q. 7. Filiucium 10. 2. tract. 32. c. 8. n. 2. 12. Lessium lib. 2. c. 9. dub. 2. 1. num. 133. Sanchez in opusc. tom. 1. lib. 1. c. 4. dub. 10. Fernandez in exam. p. 1. c. 14. §. 1. n. 11. Bannez de iust. q. 62. art. 2. dub. 1. Strouersdorff. de iust. & iure in 2. 2. D. Th. q. 67. disp. vnic. mem. 2. concl. 3. Tannerum tom. 3. disp. 4. q. 6. dub. 4. n. 101. Salon. in 2. 2. D. Th. q. 62. art. 2. contr. 11. Vnde non est audiendus Peregrinus & alij pro affirmatiua sententia adducti.

RESOL. LXVIII.

An si adulter occidat cum moderamine inculpatae meles maritum inuasorem, teneatur ad aliquam restitutionem? Ex part. 5. tr. 4. Ref. 47.

Sup. hoc supra lege doctrinam ref. 21. & pro irregularitate in hoc casu in 10. 5. tr. 5. Ref. 124. & hic infra lege doctrinam Ref. 83.

§. 1. **N**egatiue respondet Lessius lib. 2. cap. 9. dub. 1. num. 837. quia habuit ius se defendendi, & occisus non habuit ius eum inuadendi.
2. Rebellius vero de obligatione iust. p. 2. lib. 3. q. 11. n. 6. affirmatiua sententiam tenet, quia licet adulter non peccauerit peccato homicidij, quia tamen causam efficacem per iniuriam dedit aggressor, ex qua subsecutum fuit occisionis damnum, tenetur illud compensare non in quantum ex homicidio, sed quatenus ex iniusta prouocatione profectum fuit.

3. Sed Henricus Strouersdorff de iust. & iure in 2. 2. D. Thom. q. 68. disp. vnic. num. 2. concl. 6. conatur has duas pugnantis sententias concordare, sic enim ait. Videntur, meo iudicio, hae duae sententiae facile posse conciliari, si quis dicat adulterum illum, quem suppono priuata auctoritate ab altero inuadi, debere prius alias vias quaerere cauendi damnum, v. g. fugiendo, vt dicit Rebellius, vel petendo veniam, vel offerendo satisfactionem, quae nisi faciat obligari illum ad restitutionem, etiam forte tanquam homicidam, eo quod in hoc casu latam culpam committat, & excedat modum iustae defensionis, praesertim cum ipse tam grauem causam inuasori dederit. Si vero his omnibus frustra tentatis adhuc alter persistat, & insit priuata auctoritate, potest inuasus moderatè se defendendo alterum occidere, nec tenebitur ad restitutionem, eo quod vsus sit iure suo, & ab altero contra ius sit inuasus, & tunc ista occisio se habebit tanquam per accidens, & mediante alterius malitia proueniens, occasione operis iniuriosi, proinde ac si quis seipsum occideret praeter impatentiam, eo quod ego eius domum succenderim, non ero homicida, ista enim successio est contra charitatem tantum, non vero contra iustitiam respectu occisionis per accidens ex ea prouenientis. Ita Strouersdorff ubi supra.

4. Verum mihi absolute sententia Lessij magis placet, quia talis occisio non est culpabilis in defensione, vt suppono, neque est culpabilis in causa, adulterium enim est causa remota, & occasio dumtaxat, nec est via ad occisionem mariti, sed potius adulteri, nam rarius mors mariti ex adulterio sequitur, sed potius mors adulteri, ergo, &c. Et ita hanc sententiam docet etiam Megalium in part. 2. lib. 3. c. 1. quae. 1. n. 10.

RESOL. LXIX.

An quando quis aduertit ex suo homicidio sequitur unum damnum tertij, si re sequatur, teneatur ad restitutionem? 30. g. occidit quis Ioannem, imponitur homicidium Petro, qui cum Ioanne inimicium habebat, capitur Petrus, & ad mortem damnatur, & c. quaeritur, an in tali casu vnus homicida teneatur restituere hereditibus Petri damna inde sequuta?

Et quid si in supradicto casu non aduertit?
Et alij casus inferuntur in corpore huius Resolutionis, et quibus multa difficultates solui possunt. Ex part. 5. tr. 4. Ref. 51.

§. 1. **O**ccidit quis, v. g. Ioannem, imponitur homicidium Petro, qui cum Ioanne inimicium habebat, capitur Petrus, & ad mortem damnatur, & c. quaeritur, an in tali casu vnus homicida teneatur ad restitutionem hereditibus Petri? Respondeo quod si nec ea intentione talis occidit Ioannem vt Petro inde damnum eueniret, nec aduertit euentum, non teneatur causa mortis, & ideo non tenetur ad restitutionem, sed difficultas est, si aduertit damnum secutum Petro. Probabilius videtur etiam contra Azorium p. 3. lib. 1. c. 3. q. 10. si talis homicida putet inde damnum Petro obtenturum, nam peccare peccato iniuriae in tertium, ac proinde non teneri ad restitutionem, quia quando ex aliqua actione sequitur damnum tertio, non ex natura actionis, vel vt plurimum, sed ex malitia, vel ignorantia aliorum, quae se immiscet, non tenetur illa actio iniuriis tertio, & quando damnum sequitur ex opere, non natura operis, sed per accidens, vt est in casu de quo loquimur, non tenetur quis ex iniuria cauere, ne sequatur, sed solum ex charitate, ergo non tenetur ad restitutionem. Hinc infertur vendentem catapultam alicui, qua male vsurum putat, si cum illa aliquem postea is occidat, non tenetur ad restitutionem, quamuis peccet contra charitatem. Et haec omnia docet Lessius lib. 2. cap. 9. dub. 16. n. 110. 111. & 112. & Sanchez in opusc. tom. 1. lib. 1. c. 4. dub. 5. n. 9.

2. Sed quid, v. g. si intendas vendendo illam catapultam vt ille inimicum tuum ea occidat? Laymann lib. 3. sect. 5. tr. 3. p. 3. c. 6. n. 3. Sotus de iust. lib. 4. q. 6. art. 3. ad 4. argum. & Corduba lib. 1. quae. 31. art. 3. in tali casu affirmant tunc adesse obligationem restitutionis, cum actus humani ex intentione speciem accipiam. Sed Less. ubi supra, negat, ad illum, & non pigebit. Et ratio est, quia intentio non facit vt opus sit iniustum, & obliget ad restitutionem, nisi alius ex natura sua & circumstantiis tale sit. Vnde ex his multis difficultates solui possunt, videlicet quando peccetur contra iustitiam, an tantum contra charitatem.

3. Notandum est hic, quod etiam si aliqua actio iustis sit, vt ex ea plerumque damnum tertio sequi solet, si in ea actione iure tuo utaris, non teneri ad restitutionem, quia qui vitur iure suo, nemini facit iniuriam, quamuis possit peccare contra charitatem, si parum ipsius interit eo vt, vt si venas aquarum per tuum praedium currentes, a quibus aqua in puteum vicini infundebat, praetextu alicuius operis interceptas, aut si elocarem in praedium alienum aperias, & sic in similibus. Ita Lessius loc. cit. n. 114.

RESOL. LXX.

An occisus, si habet filios, & omnia interfectori remittit, teneatur adhuc restituere? Ex p. 5. tr. 4. Ref. 8.

§. 1. **P**artem affirmatiua docet Tannerus tom. 1. disp. 4. q. 6. dub. 4. n. 116. in quo n. 121. & Faber de restit. in 4. disp. 15. q. 3. disp. 5. tr. 2. n. 2. Sed alij negatiua sententiam tenent, vt Lessius lib. 2. c. 9. dub. 2. n. 159. Becanum de iust. & iure in 2. 2. D. Th. q. 62. art. 2. D. Th. q. 62. art. 2. dub. 6. & alij. Ratio est, quia filius non fit iniuria per homicidam in bonis fortunae, nisi quatenus laeduntur in parente contra ipsius voluntatem, ergo quando patens condonat omne damnum, nullum ius ei remanet. Sicut enim per eum ius acquiritur, ita ius ei remanet. Sicut enim per eum ius acquiritur, ita ius ei remanet. Nihilominus non recte faciet Lessius

si filiis valde egentibus condonet occisori omnem restitutionem: valebit tamen in conscientia, nisi fortasse lege positiva non permitatur ei, nisi alicuius certe portionis bonorum dispositio, v.g. tertie, quartae, vel quintae, tunc enim non valet remissio, nisi iuxta hanc moderationem, vt quidam volunt. Alij tamen non addunt hanc limitationem, quia tale debitum cum ab honestissimis viris plerumque condonari soleat, non videtur ceteri inter bona creditoris, de quibus loquuntur leges, portionem legitimam praescribentes: nemo enim cogitur huiusmodi actiones ex delicto, vel iniuria nascentes in censu suo numerare.

RESOL. LXXI.

An interficiens aliquem non habentem filios, aut alios cognatos intra tertium gradum, teneatur ad aliquam restitutionem?

An in tali casu debeat aliquid in foro conscientiae restituere fratribus occisis, quidquid sit in foro iudiciali: Ex part. 5, tr. 6. & Misc. 2. Res. 22.

DE hoc casu in facti contingencia olim interrogatus fui, & negatiue respondi, quia interficiens hominem non habentem filios, aut fratres haeredes, sed alios, non ita coniunctos, non tenetur aliquid restituere ratione dicti homicidij; quia in conscientia circa extraneos haeredes nullum damnus considerari potest, vigore cuius teneatur homicida ad aliquam restitutionem, cum defunctus si adhuc viuus esset, non teneretur eis alimenta praestare. Et ita hanc sententiam tenet Mercatus in de restitu. cap. 6. & Ioan. Valer. in differentiis vtriusque fori, ver. Restitutio, differ. 8. qui plus addit cum Soto lib. 4. de iust. q. 6. art. 1. ad 3. nempe, nec fratribus in tali casu deberi aliquid in foro conscientiae, quidquid sit in foro iudiciali.

RESOL. LXXII.

Quibus haeredibus titulo alimentorum teneatur homicida restituere?

Et an tam fratres, quam alij haeredes extranei succedant in iuribus debitorum realium, quae defunctus habebat ante mortem; unde expensa, quae fuisset facta in curatione, v.g. vulneris, restituenda sunt haeredibus quibuscumque, quia ad illas habebat ius defunctus ante mortem: Ex part. 5, tr. 4. Res. 59.

RESPONDEO quod occisor solium videtur obligari parentibus occisi, filiis, & vxori. Vnde contra Mercatum de contr. lib. 6. cap. 5, inferitur, quod non teneatur restituere fratri, quia nec est haeres necessarius, nec censetur vna persona cum eo, vt censent supradicti. Ita Caestlin, in compend. Theol. moral. tr. 10. c. 3. num. 2. Becanus de iust. & iure in 2. 2. D. Thom. q. 14. de restitu. conclus. 3. & alij. Imo Fillucius tom. 2. tr. 32. cap. 8. num. 107. & Lessius (quod est valde notandum) lib. 2. cap. 9. dub. 26. num. 157. aduertit probabile esse homicidam non teneri restituere vxori, si illa nullum notabile detrimentum accepit, vel si ex commode potest nubere; tunc enim non censetur in re sua laesus, ita vt damnus pecuniarum accepit. Vnde Tannerus tom. 3. disp. 4. q. 6. dub. 4. n. 122. etiam satis probabile putat, si occisus de pretio non conuenit, dum viveret, & parentes ac vxor non egerat alimentis, nec filij necessarii ad vitam, non teneri homicidam ante iudicis sententiam aliquid restituere. Ita

Tom. VII.

ille. Licet contrarium doceat Sanchez in opusc. tom. 1. lib. 1. cap. 4. dub. 1. neg. 9. vbi statuit teneri homicidam restituere haeredibus, etiam si sint diuites, & aliunde victum habeant.

2. Aduertendum est autem hic tam fratrem, quam alios haeredes extraneos succedere in iuribus debitorum realium, quae defunctus habebat ante mortem, vnde expensa quae fuisset facta in curatione, v. g. vulneris, restituenda sunt haeredibus quibuscumque, quia ad illas habebat ius defunctus ante mortem. Ita DD. citati.

RESOL. LXXIII.

An homicida teneatur restituere damnus quod per accidens familiaribus, & amicis occisus eius morte sequuntur sit: Ex part. 5, tr. 4. Res. 56.

Affirmatiue responderet Petrus Nauarra de restitu. lib. 4. cap. 1. n. 76. Azorius part. 3. lib. 5. cap. 3. quest. 11. Philippus Faber de restitu. in 4. sentent. dist. 15. quest. 3. di. p. 52. cap. 2. numer. 77. & Valquez opus. de restitu. cap. 2. §. 3. dub. 7. num. 24. vbi sic ait. In hac re mihi videtur, quod non tantum parentibus, filiis, vxori, est restitutio facienda damnorum, vt isti omnes fatentur, sed etiam amicis, & aliis consanguineis defuncti, quibus alias defunctus ex iustitia non tenebatur, si tamen probabile erat defunctum, si vixisset, alimenta daturum, vel alia bona opera facturum, hoc, inquam, verum est, quando huius magna erat probabilitas, vt pote quia defunctus iam firmiter decreuerat consanguineum, vel amicum domi alere, tunc enim istis est restituendum tantum, quanti aestimaretur spes illa probabilis, quam habebat. Ratio istius est, quia sicut ille, qui per vim, vel fraudem impedit aliquem a consecutione boni alicuius legati, v. g. quod probabiliter conseretur, auocans animum illius, qui conferre decreuerat beneficium, vel legatum, vel quid simile, tenetur ad restitutionem illius, quo spes illa aestimaretur arbitrio prudentis, quamuis ad illam non haberet ius ille, qui eam sperabat, solum quia vi, aut fraude impeditus fuit, quod late docuimus in materia de beneficiis; ita ille, qui occidit alium, qui amicis decreuerat aliquid conferre, vi impedit illud commodum, quod alij conseruerentur ex defuncto: ergo tenetur ad restitutionem illius. Haec ratio euidens est, & colligitur aperte ex doctrina illa de impediendo per vim collationem alicuius commodi; quae omnium consensu verissima est. Haec Valquez.

2. Verum ego contrariae sententiae tanquam probabiliori adhaereo, quam teneat Lessius lib. 2. c. 9. dub. 26. numer. 154. Sorus de iust. lib. 4. quest. 6. art. 3. circa tertium argumentum. Salon. in 2. 2. quest. 62. art. 2. controu. 7. Becanus de iust. & iure in 2. 2. D. Thom. q. 14. de restitu. concl. 2. Caestlin. in compend. Theol. moral. tract. 10. cap. 3. num. 2. Strouersdoff de iust. & iure in 2. 2. D. Thom. q. 68. disp. vnic. num. 4. concl. 1. Molina de iust. tom. 4. tract. 3. disp. 83. num. 6. vbi sic ait. De aliis autem quos interfecit ex sua liberalitate sustentabat, quibus uel eleemosynas, aut beneficia alia tribuebat, dicendum est non videri homicidam teneri eis ad restitutionem, esto cognati illius essent; quicquid Adrian. Scot. & alij in contrarium asseruerint. Ratio autem est, quoniam id illis non erat debitum, quasi ius ad illud haberent, neque mors interfecto fuit illata animo priuandi eiusmodi homines emolumento, quod ex occiso sperabant, verisimiliterque in futurum percepissent, sed accidit id inde praeter interfectoris intentionem sequi. Quia ergo quae eiusmodi homines ab interfecto percepturi erant, connexionem non habent cum vita illius in ratione debiti, vt habent, quae illi alij percepturi

Sup. hoc in Res. seq. 56. Notandum est.

Sup. hoc in Res. seq. 56. Notandum est.

Sup. hoc in Res. seq. 56. Notandum est.

An homicida teneatur restituere damnum creditoribus occisi? Ex part. 5. tr. 4. Rel. 57.

§. 1. **A**ffirmatiuam sententiam docet Laymann *de iust. tom. 4. tr. 3. disputat. 8. numer. 8.* ubi sic ait. Minus dubium est de creditoribus iniuste interfecti, si aliquando eueniat ut propter eam iniustam mortem illi aliquid non recuperet eorum, quae interfectus ipse debebat, quod tamen recepturi fuissent, si ille interfectus non fuisset. Etenim hoc debuit teneatur vxori ac filiis eius, quem iniuste interfecit, emolumentum verum exita interfecto, quo ipsos priuauit, longe cum maiori ratione teneatur restituere hoc aliud. Nec refert si quid dicat, damnum hoc creditorum non fuisse intentum ab homicida, sed per accidens, praeterque ipsius intentionem esse sequutum. Nam similiter damnum vxoris ac filiorum fuit sequutum per accidens, & praeter intentionem homicidae, & nihilominus teneatur illud restituere, quia connexum erat cum morte iniusta interfecti, & contrarium eius damni magis erat debitum ab interfecto, quam damnum vxoris ac filiorum. Item sicut damnum vxoris ac filiorum censetur voluntarium comparatione interfectoris, ut teneatur illud restituere, nihil impediens, quod non attenditur, an interfectus vxorem ac filios haberet, & quod id ignorauerit, quoniam ex ipso, quod cum peccato vult mortem interfecti, censetur imputari velle esse eorum, ut illa restituere teneatur, quae cumque damna sua sunt sequi ex tali morte, si ex illa re ipsa sequantur, idem omnino cernitur comparatione damni creditorum interfecti. Ita Molina, satis quidem probabiliter.

Sed ego negatiuam sententiam probabilem puto, quam tenet Salon. in 2. 2. D. Thom. q. 62. art. 1. c. 1. & Sotus de iust. lib. 4. q. 6. a. 3. ad 4. Becanus de iust. & iure in 22. D. Thom. q. 14. de restit. conel. 1. Celsus in compend. Theolog. moral. tract. 10. c. 3. num. 2. Filiolus tom. 2. tract. 3. cap. 8. num. 209. & Lessius lib. 2. c. 9. dub. 26. n. 151.

2. Probatur primò: nam plane per accidens obtinet damnum creditoribus, non enim illa actio occisionis ex natura sua, vel vt plurimum est illis damno, ergo non est iniuria in illos.

3. Secundò, quia creditor non habet ius in debitum, nisi quantum extendunt se bona, quae actu habet, vel quae verisimiliter erat habiturus: ergo cum homicida restituit haeredibus, in quos obligatio defuncti transfertur, ea, quae ipse putabatur lucraturus, non facit iniuriam creditoribus, possunt enim ab haeredibus solutionem petere.

4. Tertio creditor non est ita coniunctus debitori, vt damnum quod huic fit, debeat censi fieri creditori, non solum per accidens, seu ciuili modo ei coheret, qua ratione innumeri possunt cum ipso coniungi. Absurdum autem videtur omnes eos, qui cum ipso contra hunc, habere ius iustitiae in ipsius iniuriam, ne ipsi occidat. Confirmatur, quia qui cum aliquo confum occidat, debent videre an ille habeat sufficientia bona, vel certe curare, vt det sufficientem cautionem, quod si non fecerint, sibi imputent, non enim teneatur iniuriam ex iustitia tam procul respicere.

5. Quarto, non videtur haec obligatio vlti recepta, imò communi hominum iudicio, non censetur homicida

cepturi erant, neque mors ex intentione aduenit contraueniendi iuri, quod eiusmodi homines habent ad accipiendam quod sibi quibus ex liberalitate conferre voluerit, quasi homicida intenderit id impedire, sed per accidens est secutum, non secus ac si mors alia ex causa eidem eueniret; consequens perfectò est, vt homicida restituere non teneatur emolumenta, quae eo modo morte iniusta per accidens impediuit. Possumus verò id confirmare, quoniam nullus dicit, homicidam restituere teneri amicis interfecti, quae sperabant ab illo ex liberalitate accipere, eo quod soleret eos inuitare, aut dona ad illos mittere, vel illis concedere quod ab eo petebant, neque item dicit, teneri restituere famulos, quae vltra stipendium emeritum, sperabant ab illo in posterum accipere, vel commoditatem, quam in illius domo erant habituri: neque id affirmant Scotus, Adrian. & alij, quos impugnamus, sed solum loquuntur de cognatis, qui sustentationem ab interfecto accipiebant; cum ergo interfectus ex mera liberalitate sustentaret eos suos cognatos, qui non sunt de illorum numero, quos commemorauimus, non secus atque ex liberalitate sustentabat suos amicos ac famulos, neque eiusmodi cognati habeant plus iuris ad emolumenta quae ex interfecto erant in futurum percepturi, quam amici, aut famuli consequens perfectò est, vt iniustus interfector non plus teneatur ea de causa cognatis illis restituere, quam teneatur amicis, aut famulis interfecti. Hucvique Molina.

RESOL. LXXIV.

An homicida teneatur restituere damnum illatum creditoribus pro morte occisi?

Et an homicida teneatur ad aliquam restitutionem familiaribus, & clientibus, si damnum aliquod ex morte occisi illis prouenerit?

Et an si maritus aliquem deprehensum in adulterio occidit, in conscientia teneatur restituere damna ex morte occisi sequuta. Ex part. 3. tract. 6. & Misc. 2. Rel. 54.

Sup. hoc in Rel. seq.

§. 1. **A**ffirmatiuam sententiam docet Molina *de iust. tract. 3. disp. 8. 3. n. 8.* Et ratio est, quia occisus maiori obligatione iustitiae tenebatur erga creditores, quam erga parentes, vxorem, & filios; & ideo his alimenta, & haereditas non praestatur, nisi solutis creditoribus. Ergo si homicida, vt omnes fatentur, teneatur damnum resarcire, quod vxori, liberis, parentibus occasione homicidij accidit; multò magis creditoribus, si ob tale homicidium debito suo priuati fuerant, dicendum est ad restitutionem teneri.

Sed his non obstantibus ego contrariam sententiam tenco cum Salonio in 2. 2. quæst. 6. art. 2. conel. 8. Lessio lib. 2. cap. 9. dub. 16. & aliis, penes quos rationes huius sententiae videbis.

Sup. hoc in Rel. praeterita.

2. Notandum est tamen, hic obiter primò, homicidam neque teneri ad villam restitutionem familiaribus, vel clientibus, si damnum aliquod ex morte occisi illis prouenientiam occisus supradictis ad nihil tenebatur ex iustitia, sed ex liberalitate operabatur. Et ita tenent Sotus lib. 4. quæst. 6. art. 3. circa 3. argum. Molina *de iust. tr. 3. disp. 8. n. 6.* Lopez in *tr. iust. part. 1. cap. 72.* Lessius & Salonius *vbi supra*; quidquid in contrarium asserant Vasquez *opusc. de rest. c. 2. §. 3. dub. 7.* & Petrus Navarra *de restit. lib. 4. c. 1. n. 76.*

Sup. hoc latè in 105. tr. 4. Rel. 115. §. Sed hec opinio, &c.

3. Notandum secundò, quòd si maritus aliquem deprehensum in adulterio occidit, in conscientia non teneatur restituere damna ex morte occisi sequuta, donec ad iudicem causa delata cognoscatur, vtrum in peccatum delicti, atque iniuriam compensationem restitutio ipsi remittenda sit, necne. Ita Molina *tr. 3. disp. 8. 1. n. 10.* & alij.

De Homicidio, &c. Resol. LXXVI. &c. 127

cida creditoribus obligatus, nisi forte ea intentione occiderit, ut eis obesset: unde in casu contingenti non imponerem homicidæ onus restitutionis.

RESOL. LXXVI.

An si mancipium aliquem occidat, absque Domini culpa, adhuc Dominus teneatur ad aliquam restitutionem ante iudicis sententiam?

Et notatur Dominum posse abscondere animal, aut seruum, ne capiatur ante sententiam. Ex part. 5. tr. 4. Ref. 52.

§. 1. Videtur affirmatiuè respondendum, ex l. si seruus ff. de noxiis action. & ex c. si culpa, de iniuriis & damno dato. Verum ego puto cum Petro Nauarra lib. 2. c. 1. n. 38. & Lessio lib. 2. c. 9. dub. 17. n. 119. istas leges neque iure positio ante sententiam iudicis obligare in conscientia, quia videntur solum pertinere ad forum externum, neque aliter vlt recepta sunt: quæ omnia à fortiori procedunt in animalibus, quæ si aliquod damnum fecerint absque domini culpa, non teneatur dominus ad damni restitutionem, nisi post iudicis sententiam, ut ipsemet Lessius docet n. 119. & Malderus in 2. 2. r. 3. cap. 2. dub. 5. vbi etiam notat dominum posse abscondere animal, aut seruum, ne capiatur ante sententiam.

RESOL. LXXVII.

Quid teneatur restituere homicida, vel mutilator? Et pro praxi huius difficultatis aliqui casus adducuntur, alij vero notantur in textu huius Resolutionis. Ex p. 5. tract. 4. Ref. 53.

§. 1. Erratum est teneri primò ad impensas in curatione morbi, siue vulneris. Secundò ad omnia damna ex nece sequuta. Tertio ad lucrum cessans. Sed primò hic est difficultas, an homicida teneatur restituere integrum lucrum? & affirmatiuè respondet gl. in c. 1. de iniuriis, ver. oper. u. & ibi Panormitanus n. 5. gloss. in lex hac ff. si quadrup. paup. Gratius in decis. lib. 2. c. 66. n. 2. Gomez lib. 3. variat. c. 6. n. 9. Ioannes Maior in 4. dist. 15. q. 9. dub. ultimo. Nauar. in Manuali, c. 15. n. 26. & alij.

2. Verum contraria sententia tenenda est. Dico igitur quòd homicida non tenetur integrum lucrum restituere, quia lucrum in spe, quod multis modis impediti potest, non valet tantum, quantum lucrum in re. Vnde in taxando hoc lucro attendendæ sunt circumstantiæ personæ, loci, temporis, &c. Si occisus erat iuuenis, & optimæ salutis, item si erat bonus artifex, & maxime labori incumbens. Ita D. Thom. in 2. 2. q. 62. art. 2. ad 1. Mercatus de contract. lib. 6. c. 6. Sotus de iust. lib. 4. q. 6. art. 3. ad 1. Ledesma in 2. p. 4. q. 18. art. 2. dub. 2. & alij communiter. Existimo etiam probabilem cum Becano de iust. & iure in q. 62. 2. 2. D. Th. de restit. q. 8. concl. 1. Couarr. lib. 2. var. c. 10. n. 7. & Angelo ver. restitutio 1. §. homicida, hanc estimationem faciendam esse iuxta dispositionem iuris civilis, quæ habetur in l. computationi ff. ad legem fali idiam. Vt si quis sit annorum 30. vel infra, is putetur adhuc victurus 30. si sit 35. putetur victurus 25. si sit 40. adhuc 20. si sit 50. adhuc 10. semper diminuendo vique ad 60. Sed hanc opinionem aliqui non admittunt, quia ex illa sequeretur occidentem sexagenarium non teneri ad aliquam restitutionem, quod non videtur admittendum: nam fieri potest ut adhuc sit validus, & putetur diu victurus. Certum est autem in vtraque sententia quòd quando læsus remanet viuus cum membri abscissione, vel per-

petua debilitare, non oportet hanc computationem annorum vitæ facere, sed potest solum annuatim damni videri, quolibet anno certa summa pro illo lucro, quod habiturus erat. Quia verò valde difficile est ratione circumstantiarum dare unicuique ex æmificationis, quod ei ex iustitia debetur, sanum est consilium, ut compositione cum his, quibus restitutio faciendæ est, qui mutuo debent sibi remittere, si quid minus, plùsve debeat.

3. Secundò difficultas est, vtrum ex lucro deducenda sit æstimation molestiæ & laboris, quem in præstando officio, vel officio substitutus fuisset. Negatiuè respondet Lessius lib. 2. c. 9. dub. 19. n. 115. Sotus de iust. lib. 4. q. 6. art. 3. ceterum argum. Nauarra de rest. lib. 4. c. 1. n. 68. Couarr. lib. 2. var. c. 10. n. 7. & Villalobos in sim. 10. 2. tr. 1. diff. 25. n. 4. vbi sic ait. [Quanto a la cuenta del lucro cessante no se ha de atender a todo lo que el oficial podría ganar, sino lo que de hecho gana, quitando las fiestas, y lo que auia de gastar con su persona. Y no se ha de quitar lo que valia su trabajo, que si esso se quitara a penas quedaria nada.] Ita ille. Et certè si æstimatio laboris detrahenda sit, vix aliquid supererit, nam sæpe lucrum non est maius, quam æstimatio laboris, ut patet in his artificibus, in quibus est parum ingeniosa industria. Deinde qui alium impediuit à labore diurno, tenetur integrè lucrum illius diei facere, nulla parte detracta ratione laboris non obiti, nam alter cupiebat laborem subire: ergo, &c. & hæc sententia est satis probabilis.

4. Sed contrariam docuit Io. Maior in 4. sent. dist. 15. q. 19. quam etiam admittit Rebellus p. 1. lib. 3. q. 3. n. 2. vbi sic ait. Lueri cessantis restitutio moderanda erit propter æstimationem laboris, quem in lucrando substitutus erat, nisi forte eius esset ingenij, ut non minus molestè ferret, otium, quam laborem. Ita ille. Verum quia res morales moraliter tractandæ sunt, ego existimo quòd huius ingenij pauci inueniuntur, maxime si ageretur de labore per totam vitam; ideo in praxi satis probabiliter existimo posse ad abittum prudentis viri aliquid detrahi à restitutione lucri cessantis ratione leuaminis à labore, & ita mecum sentiant docti recentiores, qui quid in contrarium Doctores communiter asserant.

5. Notandum est etiam hic obiter contra Sotum de iust. lib. 4. qua. 6. art. 1. ex modo occidendi iniurioso, nimirum infidose, proditoriè, crudeliter, atrociter, &c. non esse aliquid amplius restituendum. Ita Azorius part. 3. lib. 5. c. 3. q. 3.

6. Nota etiam quòd non tantum hæredes homicidæ tenentur soluere damna, sed etiam ipse fideus, si bona homicidæ fuerint publicata, sicuti tenetur ad alia debita. Ita Sanch. in sum. tom. 1. lib. 2. cap. 22. à numer. 74. usque ad num. 84. Aragon in 2. 2. D. Th. q. 62. art. 2. ad 1. & alij, quod Iulius Clarus in praxi crim. lib. 5. homicidium, ver. tenetur, etiam notat male in praxi obseruari.

7. Et tandem nota contra Nauarrum c. 15. n. 22. homicidam non teneri soluere expensas moderatas factas in sepultura occisi. Item si quis iniuste præueniendo aliquem occiderit, qui naturali, vel aliâ iusta morte erat moriturus, non tenetur aliquid restituere, quia nullum damnum intulit occiso, quod iuste non erat passurus. Ita DD. citati.

RESOL. LXXVIII.

An pro ipsius vitæ, aut membri priuatione, deformatate cicatrice, &c. sit faciendæ aliqua restitutio? Ex part. 5. tr. 4. Ref. 54.

§. 1. Affirmatiuam sententiam docet D. Thom. in 2. 2. q. 62. art. 2. ad 1. & iai Aragon, Salonijs, Syluius, est.

Sup. hoc in Ref. & 55. nor. practicæ.

Sup. hoc in Ref. seq. 5. Notandum Syluius, est.

Sylvius, Valentia, Scotus, Richardus, Gabriel, & Maior in 4. sent. dist. 15. Adrianus in 4. de restitu. vlt. Azorius tom. 3. lib. 3. c. 3. q. 4. Molina de iust. tom. 4. tr. 3. dist. 88. Rebellius part. 1. lib. 3. q. 13. n. 1. Fernádez in Exam. part. 1. c. 14. §. 1. n. 17. & alij: & ratio est: tum, quia, vt notauit D. Thom. cit. quancumque non potest reddi æquiualens, reſti debet poſſibile, quia impoſſibilitas excuſat à tanto, non à toto. Tum, quia abſurdum videretur bouem, aut ſeruunt alterius occidentem teneri de damno vitæ, bouis attem dẽminam occidentem non itẽ. Tum, quia in omni ſententia licet de tali damno tranſigere, atque ira ex pacto ſaltem aliquid pro ipſo accipere. Tuſi, quia in lege Moyſis ſimile damnum erat compenſandum Exod. 23. vbi pro anima iubetur dari pretium, pro oculo, aut dẽte ſeruo libertas. Diſcrepant tamen citati DD. in modo reſtitutionis. Adrianus ait reum, ſi in iudicio non puniatur, debere vitam exponere pro Republica in tali bello, quod tamen communiter ab alijs, & recte, reſicitur, quia hæc reſtitutio per ſe læſo nihil prodeſt. Sotus ait ſatisfaciendum eſſe petendo veniam vel à læſo, vel ab hæredibus (niſi cum his aliter tranſigatur) aut alia arbitraria ſatisfactione, determinatẽ autem ad ſuffragia ſpiritualia pro occiſo offerenda non putat ex iuſtitia teneri lædentem, licet hæc commoda ſatisfactio eſſe queat. Salon. itidem totũ hoc relinquendo arbitrio prudentis Confeſſarij, vt reus ſatisfaciat aut per ſuffragia & officia ſpiritualia ipſi deſuncto, aut per veniã petitionem, aut aliquam compenſationem pecuniariam ipſi hæredibus. Conueniunt tamen ſerẽ omnes in eo, ſi reus in iudicio iuſta pena talionis afficiatur pro naturali damno ad nihil aliud teneri.

2. Verum his non obſtantibus ego puto abſolute contrariam ſententiam tenendam eſſe, quam tenetur Petrus Nauarra de reſtit. lib. 4. c. 1. nu. 80. Nauarrus in Manuali cap. 15. n. 22. Gomez lib. 3. var. c. 6. Couarr. lib. 2. var. c. 10. Fillucius tom. 2. tract. 3. c. 8. nu. 200. Sanchez in opus. tom. 1. lib. 2. c. 4. dub. 1. c. 7. Gordonus in Theolog. moral. tom. 1. lib. 5. qu. 4. cap. 4. num. 16. Leſſius de iuſt. lib. 2. cap. 9. dub. 23. num. 141. Laymann lib. 3. ſect. 5. tract. 3. part. 3. cap. 6. num. 2. Valquez opus. de reſtit. cap. 2. §. 3. dub. 6. Becanus de iuſt. & iure in 2. 2. D. Thom. queſt. 11. de reſtit. concl. 1. & ſeqq. Dicendum eſt igitur pro vita, membro, cicatrice hominis liberi nihil neceſſario reſtituendum eſſe in conſcientia.

3. Probatum primò ex l. fin. de his qui effuderint, vel deiecerint, & ex l. ex hac lege, ff. ſi quadrup. paup. feciſſe dicatur, nam in his legibus dicitur liberum corpus nullam recipere æſtimationem, ac proinde damna corporis liberi non poſſe pretio compenſari, quia ſunt ſupra omne pretium.

4. Hinc probatur ſecundò, quia reſtitutio, quæ debetur, ex iuſtitia, reparat damnum illatum præcisẽ ad æqualitatem: ergo vbi damnum natura ſua irreparabile eſt, non debetur reſtitutio lege iuſtitie. Vnde e contrario dicendum eſt, quòd pro vita ſerui, vel animalis debet fieri reſtitutio pecuniaria, quia illorum vita æſtimatur pretio quòd ad æqualitatem rependi poſſet: ergo pro illa tantum ſoluendum eſt, quantum valeret. Cæteras rationes videbis apud Leſſium vbi ſuprà, & idẽ in tali caſu Tannerus tom. 3. diſp. 4. q. 6. dub. 4. n. 13. putat quòd non debet facile Confeſſarius penitentem ad reſtitutionem compellere.

5. Vnde ex his inferitur primò quòd ſi vir nobilis, aut alius occiſus ſit, qui nihil lucri faciebat, nihil reſtituendum erit.

6. Inferitur ſecundò nihil eſſe reſtituendum homini libero pro deformitate reſultante ex vulnere, niſi inde damnum temporale reſultet; tunc enim non ratione vulneris & ſceditatis, ſed ratione damni tenetur illud compenſare, vt ſi deformitatem faciat in ſcœmina nubile, quæ ob id matrimonio copulari nequit, vel am-

pliori indiget dote. Similiter ſi deformitas facta eſt in ſeruo, ob quam minus valeret.

7. Inferitur tertio quòd ſuſtibus, vel alapa percutione aliquem non tenetur pro iniuria compenſationem pecunia facere, reſ tantum pro damnis temporalibus, quæ inde ſequantur.

RESOL. LXXIX.

Quis vulnerauit opiteem, quaſerunt à me, ad quid tenetur vulnerans reſtituere?
Et in corpore huius Reſ. alij quatuor diuerſi caſus inferuntur. & notantur ſape contingentes in practi. Ex p. 3. tr. 6. Reſ. 53.

§. 1. **R**eſponſi ad impenſas Medico largitas, immo operatum, quibus ille caruit, quibus ex illo vulnere inutilis factus eſt, vt patet ex l. vlt. ff. de his qui deſecerunt, vel effuderunt. Sed difficultas tunc ſuſtinetur, quæ ducenda eſt æſtimatione moleſtiae, ac laboris, quem in officio, aut opificio ſubiturus erat: Et alij negant reſponderunt, & probabiliter quidem; nam ita tenetur Leſſius lib. 2. c. 9. dub. 19. Nauarra de reſtit. lib. 4. c. 1. n. 68. Couarr. var. reſol. lib. 2. c. 10. num. 7. & Sotus de iuſt. lib. 4. q. 6. art. 3. circa 3. argum. & alij.

2. Verum ego contrariam ſententiam non minus probabilem eſſe exiſtimit, quam docet Rebellius part. 1. lib. 3. q. 13. Molina de iuſt. tract. 3. diſp. 87. concl. 1. Maior in 4. diſt. 15. q. 19. Igitur in tali caſu, ſi penitens vellet æſtimationem laboris deducere, Confeſſarius illum poteſt ſecurè abſolue, & à dicto onere reſtitutionis liberare.

3. Notandum eſt tamen hic obiter primò contra Sotum in 4. diſt. 15. queſt. 3. Adrianum in 4. de reſtit. queſt. vlt. Sotum de iuſt. lib. 4. q. 6. art. 3. Sylueſtrum var. reſtitutio 3. queſt. 2. Azorium tom. 3. lib. 5. cap. 3. q. 4. & Molinam tract. 3. diſp. 84. pro cicatrice deformitate, membri, imò ipſius vitæ factura nullam pecuniã compenſationem ſecundum ſe faciendam eſſe, ante iudicis ſententiam. Ita docent Leſſius lib. 2. cap. 9. dub. 23. & 25. Nauarrus c. 15. num. 22. Gomezius var. reſol. lib. 3. cap. 6. n. 12. Nauarra lib. 4. cap. 1. num. 80. & ſeqq. Valquez in opus. de reſtit. cap. 2. §. 3. dub. 6. & gloſſa in cap. 1. de iniurijs, & habetur clarè in l. vlt. & in l. 1. §. ſed cum homo, ff. de his qui effuderunt, vbi aſſeritur, quòd in homine libero nulla corporis æſtimatione fieri poteſt.

4. Vnde hinc etiam obiter nota contra Sa. per. inſtit. mia. n. 7. Molinam tract. 4. diſp. 45. n. 3. Adrianum quòd in lib. 11. diſp. 6. Sotum de iuſt. ſec. memb. 1. q. 2. concl. 1. & alios probabile eſſe, quòd ſi quis ſaniam iniuriam ablatam, non directè, nec indirectè reſtituere poſſit, non teneri ante iudicis ſententiam pecunia illam compenſationem penſare, vel ſatisfacere. Et ita tenent Leſſius lib. 2. c. 11. dub. 16. Nauarra lib. 2. c. 4. n. 417. Sylueſter var. de reſtit. lib. 3. ſect. 5. tract. 3. part. 2. c. 7. n. 3. cum alijs.

5. Notandum ſecundò aliquem, qui prouocatus ad pugnam acceſſit, etſi deliquerit vulnerando, non tamen teneri damnum reſtituere, nam prouocans quantum in ſe erat poteſtatem feciſſe cenſetur inferendi damnum, & ſic probabiliter ſentiant Leſſius lib. 2. c. 9. dub. 23. Rebellius part. 1. lib. 3. q. 12. Azorius tom. 3. lib. 5. c. 3. qu. 7. quidquid in contrarium aſſerit Molina de iuſt. tract. 3. diſp. 82. Vnde à fortiori inferetur qui ex conditio ad duellum deſcendit, & mortem, aut vulnus alteri intulit, ad nullam reſtitutionem hæredibus, ſeu vulnerato teneri, nam volentes, & conſentes ad pugnam deſcenderunt. Leſſius vbi ſuprà, & alij.

RESOL. LXXX.

An homicida ex iustitia teneatur pro anima defuncti offerre Missas, preces, &c. Ex part. 5. tr. 4. Ref. 60.

§. 1. **A**ffirmatiue respondet Scotus in 4. dist. 15. q. 3. Gabriel ibidem q. 15. art. 1. in fine Iul. Clar. in pract. crimin. lib. 5. §. Homicidium, ver. teneatur etiam. Rolandus à Valle lib. 2. cons. 39. Aragon in 2. 2. q. 62. art. 2. Fernandez in Exam. part. 1. cap. 14. §. 1. num. 19. Adrianus in 4. de rest. quest. ult. Molina tom. 4. tract. 3. disp. 84. m. 11. Rebellius part. 1. lib. 3. q. 14. n. 6. & alij: vbi docent satisfactionem iniuriæ personalis fieri posse per iustitia pro occiso, & ad hoc homicidam non solum teneri ex charitate, sed ex iustitia.

2. Sed contra est, quia nemo tenetur damnum reparare ex bonis diuersi generis ac ordinis, si in eodem non possit, quia solum bona eiusdem generis ac ordinis inter se commensurari possunt, secundum proportionem dati & accepti; sermo enim est de restitutione, siue compensatione damni per iustitiam commutatiuam. Et hæc docet Becanus de iust. & iure in 2. 2. D. Th. q. 13. de rest. concl. 12. Strouersdorff de iust. & iure in 2. 2. D. Th. q. 78. disp. vnic. n. 29. concl. 2. Azorius p. 3. lib. 5. c. 3. q. 12. Filiucius tom. 2. tr. 3. c. 8. n. 205. Layman in Theol. moral. lib. 3. sect. 5. tract. 3. p. 3. n. 6. n. 1. qui bene addit in foro interno decere Confessarium pro satisfactione sacramentali imponere homicidæ preces, sacrificia, &c. animæ occisi applicanda.

RESOL. LXXXI.

An homicida sit compellendus restituere, licet ex restitutione constituatur in graui necessitate?
Et quid, si homicida constituatur in extrema necessitate?
Et quid est faciendum, si heredes occisi essent etiam in graui necessitate? Ex part. 5. tr. 4. Ref. 62.

§. 1. **A**ffirmatiue respondet Martinus Ledesma in 2. part. 4. qu. 18. dub. 2. nr. 2. vbi docet in tali casu homicidam compellendum esse ad restitutionem, modo non constituatur in extrema necessitate.

2. Sed ego contrarium teneo cum Soto de iust. lib. 4. q. 6. art. 3. in solut. ad 3. Cordub. lib. 1. q. 31. art. 3. & Sanch. in opusc. tom. 1. lib. 1. c. 4. dub. 7. n. 2. quia non tenetur cum tanto dispendio restituere quod limitatur, nisi heredes occisi essent etiam in graui necessitate.

RESOL. LXXXII.

An heredes homicidæ excusentur à restitutione, si ille capite damnatus est? Ex part. 5. tr. 4. Ref. 60.

§. 1. **N**egatiue respondet Sanchez in opusc. tom. 1. lib. 1. c. 4. dub. 2. nr. 2. Mercatus de contron. lib. 6. c. 6. Gordonus tom. 1. lib. 5. q. 4. c. 4. n. 17. Malderus de iust. & iure in 2. 2. D. Thom. tract. 3. cap. 3. dub. 5. Azorius tom. 3. lib. 5. c. 3. q. 6. Petrus Nauarrus de rest. lib. 4. c. 1. n. 91. Couart. lib. 2. var. cap. 10. num. 7. Gomez tom. 3. c. 3. n. 3. quia pœna infligitur à iudice non vt damnus parti lætæ compensetur, sed vt iniuria Republicæ & legibus illata vindicetur, alijque terror incutiat. Et si hæc opinio esset vera, hoc onus ad filium etiam transferret, quamuis Iul. Clar. in practi lib. 5. §. Homicidium n. 23. queratur hoc malè in practi feruari.

2. Verùm ego puto cum Lessio lib. 2. cap. 9. dub. 22.

num. 139. affirmatiuam sententiam probabilem esse, quam videtur docere Scotus in 4. dist. 15. quest. 3. art. 2. Idem docet Gabriel ibidem q. 15. art. 2. Roella ver. restitutio 3. Angelus eodem ver. 1. §. Homicida. Adrianus quest. ult. de restit. & Dominicus Bannez de iust. & iure in 2. 2. D. Th. q. 62. art. 2. quia capitis sententia compensat omnem iniuriam & damnum homicidij. Et præsertim hæc sententia erit amplectenda, vt tenet Becanus de iust. & iure in 2. 2. D. Th. q. 10. de restit. concl. 2. quando hæres occisi nihil pro satisfactione damnorum exigit; ita enim ferè habet vñs, vt pœna talionis censetur acquiescere. Et in hoc casu ego prioris nullum imponerem onus restituendi. Notandum est tamen hic cum Aragonio in 2. 2. q. 62. art. 2. & Fernandez in Exam. Theolog. moral. part. 1. c. 14. §. 1. n. 16. quòd stando in prima opinione, intelligenda est quando bona damnati ad hortem peruenerunt ad heredes, non successione hæreditaria, sed libera legatione.

RESOL. LXXXIII.

Quando ex homicidio casuali incurratur obligatio restitutionis?

Et in textu huius Resolutionis adducuntur aliqui casus in exemplum supradictæ difficultatis, ex quibus oriuntur vltima difficultas, scilicet, ex quam culpa, hoc est, ex quam negligentiâ non adhibita in prædictis casibus homicidij casualis oriatur obligatio restitutionis, an ex negligentiâ, & culpa lata, non leuissima, vel leui, vel an in dicto casu restitutio sit minus facienda; quam si homicidium fuisset ex industria admissum. Ex part. 5. tract. 4. Ref. 46.

§. 1. **R**em hanc clarè, breuiter, & doctè, vt semper solet, explicat Lessius de iust. lib. 1. cap. 9. dub. 15. vbi sic ait. Primò quando causa non erit efficax, ita vt ex ea non soleat vltimum talis effectus sequi, sed aliunde, nempe ex eo quod per accidens coniungitur, vt si alicui inflexisti vulnus non lethale, sed mors sequuta est, vel malicia, aut negligentia Medici, vel ex iniuria infirmi, hæc occiso censetur tibi fortuita, vnde nõ eris reus homicidij, nec teneberis ad restitutionem vt homicida, sed solum vt vulnerans; secus tamen si eo loco non erant Medici, & læsus debitam diligentiam adhibuit, tali enim loco, & tempore vulnus illud censetur lethale. Secundò si dans operam non solum rei licitæ, sed etiam illicitæ, adhibuisse sufficientem cautionem, ne inde aliquid incommodi sequeretur, tunc enim etiam fortè sequuta sit mors alicuius, non tibi imputanda est, quia nec in se, nec in causa talis mors est volita. Nec obstat, quòd causa fuerit periculosa, ac proinde mors illa videtur volita in causa, quia diligentia antea adhibita absterfit omne periculum, & ideo in tali casu nulla adest culpa homicidij, vel obligatio restitutionis. Hinc infertur Clericos, chirurgos, & venatores si casu interficiant homines post adhibitam in venatione & curatione infirmi debitam diligentiam, non teneri aliquid restituere, non enim peccantur peccato iniustitiæ & homicidij, ergo non tenentur ad restitutionem.

2. Idem dicendum est secundum Lessium de occiso. Infra in Ref. que hic est supra 68. re mariti, qui inuadit adulterum, vt infra videmus. Et hæc doctrina applicanda est etiam conuictori, qui alterum conuictio incitauit ad se inuadendum, & illum postea occidit, cum moderamine tamen inculpatæ tutelæ, nam non tenebitur aliquid restituere. Etenim conuictum non est via ad occisionem læsi, sed potius conuictoris; quicquid in contrarium asserat Nauarrus in man. c. 1. n. 7. qui malè pro se citat Caietanum; nam ibi Caietanus loquitur de eo, qui dat operam rei

Infra in Ref. que hic est supra 68.

rei illicitae, quae natura sua tendit ad occisionem: ergo, &c. Ita Lessius ubi supra dub. 21. p. 137. cui adde Petrum Navarra de restit. lib. 2. c. 3. n. 262. & Becanum in 2. 2. d. Thom. q. 9. de restit. concl. 4.

RESOL. LXXXIV.

An qui ex timore mortis personam aliquam demonstrasset, quae postea occisa est, teneatur ad restitutionem? Ex part. 5. tr. 4. Ref. 63.

Sop. hoc in tom. 7. tr. 5. Ref. 76. 8. Et ideo. cursim ad lin. 4.

§. 1. Ad hoc dubium ita respondet Rodriquez in Summa tom. 1. r. 2. 2. n. 16. [El hombre preso de los ladrones y malhechores, que sabe que van a matar a Francisco, y quemar su casa, y conteniendo con temor de la muerte, se la va a mostrar, y matan a Francisco, y queman su casa, se deve condenar pro homicida, y esta obligado a restituír el daño que se siguió de mostrar la dicha casa; porque aunque en ninguna manera podia evitar la muerte, si no es, enseñandoles la casa, obligacion venia de antes morir, que mostrarla, pues sabia que mostrandola, auia de cometer contra el proximo tan grande injusticia, y auian de hazer tan graues pecados; lo qual non podemos hazer por conseruar la vida corporal, como lo prueua Paulo Comitoli, cuya opinon recibio en el fuero exterior, empero en el fuero de la consciencia non lo obligaria a esta restitution; porque el no fue causa moral deste daño.] Ita ille, & ego.

RESOL. LXXXV.

Quidam vir Nobilis consuluerat alteri, ut homicidium committeret, sed postea ante patratum facinus consilium reuocauit, multi autem rationes ad dissuadendum adhibens quas sinit a me postea, an teneatur ad restitutionem damni ex illo homicidio sequuti? Et in textu huius Resolutionis deciditur discrimen inter consulentem, & mandantem. Ex part. 2. tract. 16. & Misc. 2. Ref. 15. aliàs 17.

Quod hoc in tom. 5. tr. 2. lege 49. raciones ref. 27. & 28. & 3. nu. 17. Bartholomaeus à S. Fausto in speculo confess. disp. 4. q. 69. n. 3. Megala in 2. 2. lib. 2. c. 2. q. 3. num. 26. Malderus in 2. 2. tr. 4. c. 2. dub. 3. vbi agit de consulente. Et ratio est, quia haec est differentia inter mandantem, & consulentem, nam mandatarius non exequitur mandatum nomine proprio, sed nomine, & in gratiam mandantis. Ergo postquam reuocatum est mandatum, & hoc ei notificatum est, si mandatarius his non obstantibus committat delictum, illud committit nomine proprio, & proprio arbitrio. Ergo ei imputabitur. Secus est in consulente, quia ostensione commodi, vel honoris, consulens voluntatem alterius ad damnum

inferendum promouit, & haec motio tamdiu durat, quamdiu ipse tali consilio incitatus damnum committit, vult exequi; hinc ait P. Molina consilium datur gratia eius cui datur, vt is illo utatur, tanquam finem negotium agens, & quae ratione, quando cumque is illo promotus, damnum iniuste infert, imputatur opus, quo damnum infert, atque effectus ei, qui tale consilium dedit, tanquam causa, per id consilium ad id opus, ad eumque effectum cooperanti.

2. Ego verò dictum consulentem ad restitutionem non obligauit, tenens contrariam sententiam, quam probabilem vocat Lessius supra n. 18. & illam docet doctissimus Navarra de restit. lib. 3. c. 4. n. 27. Salon. in 2. 2. q. 52. art. 7. contr. 9. Regim. in praxi, tom. 1. lib. 10. c. 10. q. 1. n. 108. & Azor. p. 3. lib. 4. c. 11. q. 2. Et ratio est, quia quando consulens fecit quod potest, vt consilium suum euertat, vel ostendit omnibus consideratis esse iniquum, & non sequendum, non videtur executor ipsius consilio moueri; sed sua malitia. Ergo, &c.

Negandum est igitur, contra DD. aduerse sententiae, discrimen inter mandantem, & consulentem.

RESOL. LXXXVI.

Quiritur, an consulens homicidium de quo supra dictum est, postquam reuocauit consilium, nihil poterit persuadere; an inquam, teneatur non solum ex charitate, sed etiam ex iustitia mouere cum secro, contra quem huiusmodi consilium datum fuit, ad effectum se eueniendi? Ex part. 2. tract. 16. & Misc. 2. Ref. 16. aliàs 18.

§. 1. Teneri ex lege iustitiae putant aliqui, quos sequitur Barthol. à S. Fausto in speculo confess. disp. 4. q. 72.

2. Multi verò putant, eum obligari ad reuocandum consilium lege iustitiae, quoniam nondum est delictum perpetratum sed reuocato consilio, non cogi lege iustitiae monere secretè eum, contra quem consilium est datum, sed lege charitatis, si commode potest admonere illum. Quare si reuocato consilio delictum fuerit admissum, non cogitur, inquit, compensare damnum, quia non est consilio ipse secutum, cum ille aliud delictum admisisset, quia voluit ex sua malitia, non quia consilium est illi datum. Haec Azor. p. 3. lib. 4. cap. 11. q. 3. ex sententia multorum, quam probabilem vocat, sicut & ego etiam existimo.

RESOL. LXXXVII.

An, qui consuluit homicidium, postquam reuocauit consilium, sed non certiorauit eum, cuius vita parata excidium, teneatur ad restitutionem? Ex part. 5. tr. 4. Ref. 64.

§. 1. Respondet quòd licet talis ex lege iustitiae teneatur reuocare consilium, si tamen nihil potest persuadere, non tenetur eadem lege monere eum, contra quem de se, aut alio damno consilium dederat, vt si ubi cauet, sed sola lege charitatis ad id obligatur, si tamen commode potest, & prouide si reuocato consilio, & reuocatione cognita delictum fuit commissum, nihil teneatur restituere. Ita probabiliter Celestinus in Compend. Theol. mor. tract. 9. c. 6. n. 5. qui citat Lessium, cui adde Petrum Navarra de restit. lib. 3. c. 4. n. 27. & Salomium in 2. 2. q. 62. art. 7. controuers. 6. & ratio est, quia quando fecit, quod potest, vt consilium prius euertat, vel ostendit omnibus consideratis esse iniquum, & non sequendum, non videtur executor ipsius consilio moueri, sed sua malitia: ergo, &c.

RESOL.

RESOL. LXXX.

An homicida ex iustitia teneatur pro anima defuncti offerre Missas, preces, &c. Ex part. 5. tr. 4. Ref. 60.

§. 1. **A**ffirmatiue respondet Scotus in 4. dist. 15. q. 3. Gabriel *ibidem* q. 15. art. 1. in fine Iul. Clar. in *pract. crimin. lib. 5. §. Homicidium* ver. teneatur etiam. Rolandus à Valle *lib. 2. cons. 39*. Aragon in 2. 2. q. 62. art. 2. Fernandez in *Exam. part. 1. cap. 14. §. 1. num. 19*. Adrianus in 4. de *rest. quest. ult. Molina tom. 4. tract. 3. disp. 84. m. 11*. Rebellius *part. 1. lib. 3. q. 14. n. 6*. & alij: vbi docent satisfactionem iniuriæ personalis fieri posse per iustitia pro occiso, & ad hoc homicidam non solum teneri ex charitate, sed ex iustitia.

2. Sed contra est, quia nemo tenetur damnum reparare ex bonis diuersi generis ac ordinis, si in eodem non possit, quia solum bona eiusdem generis ac ordinis inter se commensurari possunt, secundum proportionem dati & accepti; sermo enim est de restitutione, siue compensatione damni per iustitiam commutatiuam. Et hæc docet Becanus *de iust. & iure in 2. 2. D. Th. q. 13. de rest. concl. 12*. Strouersdorff *de iust. & iure in 2. 2. D. Th. q. 78. disp. vnic. n. 29. concl. 2*. Azorius *p. 3. lib. 5. c. 3. q. 12*. Filiucius *tom. 2. tr. 3. c. 8. n. 20*. Layman in *Theol. moral. lib. 3. sect. 5. tract. 3. p. 3. c. 6. n. 1*. qui bene addit in foro interno decere Confessarium pro satisfactione sacramentali imponere homicidæ preces, sacrificia, &c. animæ occisi applicanda.

RESOL. LXXXI.

An homicida sit compellendus restituere, licet ex restitutione constituatur in graui necessitate?
Et quid, si homicida constituatur in extrema necessitate?
Et quid est faciendum, si heredes occisi essent etiam in graui necessitate? Ex part. 5. tr. 4. Ref. 62.

§. 1. **A**ffirmatiue respondet Martinus Ledesma in 2. part. 4. qu. 18. dub. 2. art. 2. vbi docet in tali casu homicidam compellendum esse ad restitutionem, modo non constituatur in extrema necessitate.

2. Sed ego contrarium teneo cum Soto *de iust. lib. 4. q. 6. art. 3. in solut. ad 3*. Cordub. *lib. 1. q. 31. art. 3*. & Sanch. in *opusc. tom. 1. lib. 1. c. 4. dub. 7. n. 2*. quia non tenetur cum tanto dispendio restituere quod limitatur, nisi heredes occisi essent etiam in graui necessitate.

RESOL. LXXXII.

An heredes homicidæ excusentur a restitutione, si ille capite damnatus est? Ex part. 5. tr. 4. Ref. 60.

§. 1. **N**egatiue respondet Sanchez in *opusc. tom. 1. lib. 1. c. 4. dub. 2. nu. 2*. Mercatus *de contron. lib. 6. c. 6*. Gordonus *tom. 1. lib. 5. q. 4. c. 4. n. 17*. Malderus *de iust. & iure in 2. 2. D. Thom. tract. 3. cap. 3. dub. 5*. Azorius *tom. 3. lib. 5. c. 3. q. 6*. Petrus Nauarrus *de rest. lib. 4. c. 1. n. 91*. Couart. *lib. 2. var. cap. 10. num. 7*. Gomez *tom. 3. c. 3. n. 3*. quia pena infligitur à iudice non vt damnus parti lætæ compensetur, sed vt iniuria Republicæ & legibus illata vindicetur, alijque terror incutiat. Et si hæc opinio esset vera, hoc onus ad filium etiam transferret, quamuis Iul. Clar. in *pract. lib. 5. §. Homicidium n. 23*. queratur hoc male in *pract. feruari*.

2. Verum ego puto cum Lessio *lib. 2. cap. 9. dub. 22*.

num. 139. affirmatiuam sententiam probabilem esse, quam videtur docere Scotus in 4. dist. 15. quest. 3. art. 2. Idem docet Gabriel *ibidem* q. 15. art. 2. Roella *ver. restitutio* 3. Angelus *eodem* ver. 1. §. Homicida. Adrianus *quest. ult. de restit.* & Dominicus Bannez *de iust. & iure in 2. 2. D. Th. q. 62. art. 2*. quia capitis sententia compensat omnem iniuriam & damnum homicidij. Et præsertim hæc sententia erit amplectenda, vt tenet Becanus *de iust. & iure in 2. 2. D. Th. q. 10. de restit. concl. 2*. quando hæres occisi nihil pro satisfactione damnorum exigit; ita enim ferè habet vñs, vt pœna talionis censetur acquiescere. Et in hoc casu ego pœtorus nullum imponerem onus restituendi. Notandum est tamen hic cum Aragonio in 2. 2. q. 62. art. 2. & Fernandez in *Exam. Theolog. moral. part. 1. c. 14. §. 1. n. 16*. quòd stando in prima opinione, intelligenda est quando bona damnati ad hortem peruenerunt ad heredes, non successione hæreditaria, sed libera legatione.

RESOL. LXXXIII.

Quando ex homicidio casuali incurratur obligatio restitutionis?

Et in textu huius Resolutionis adducuntur aliqui casus in exemplum supradictæ difficultatis, ex quibus oriuntur vltima difficultas, scilicet, ex quam culpa, hoc est, ex quam negligentiâ non adhibita in prædictis casibus homicidij casualis oriatur obligatio restitutionis, an ex negligentiâ, & culpa lata, non leuissima, vel leui, vel an in dicto casu restitutio sit minus facienda; quam si homicidium fuisset ex industria admissum. Ex part. 5. tract. 4. Ref. 46.

§. 1. **R**em hanc clarè, breuiter, & doctè, vt semper solet, explicat Lessius *de iust. lib. 1. cap. 9. dub. 15*. vbi sic ait. Primò quando causa non erit efficax, ita vt ex ea non soleat vltimum talis effectus sequi, sed aliunde, nempe ex eo quod per accidens coniungitur, vt si alicui inflexisti vulnus non lethale, sed mors sequuta est, vel malicia, aut negligentia Medici, vel ex iniuria infirmi, hæc occisio censetur tibi fortuita, vnde nõ eris reus homicidij, nec teneberis ad restitutionem vt homicida, sed solum vt vulnerans; secus tamen si eo loco non erant Medici, & læsus debitam diligentiam adhibuit, tali enim loco, & tempore vulnus illud censetur lethale. Secundò si dans operam non solum rei licitæ, sed etiam illicitæ, adhibuisse sufficientem cautionem, ne inde aliquid incommodi sequeretur, tunc enim etiam fortè sequuta sit mors alicuius, non tibi imputanda est, quia nec in se, nec in causa talis mors est volita. Nec obstat, quòd causa fuerit periculosa, ac proinde mors illa videtur volita in causa, quia diligentia antea adhibita absterfit omne periculum, & ideo in tali casu nulla adest culpa homicidij, vel obligatio restitutionis. Hinc infertur Clericos, chirurgos, & venatores si casu interficiant homines post adhibitam in venatione & curatione infirmi debitam diligentiam, non teneri aliquid restituere, non enim peccantur peccato iniustitiæ & homicidij, ergo non tenentur ad restitutionem.

2. Idem dicendum est secundum Lessium de occiso. Infra in Ref. que hic est supra 68. re mariti, qui inuadit adulterum, vt infra videmus. Et hæc doctrina applicanda est etiam conuictori, qui alterum conuictio incitauit ad se inuadendum, & illum postea occidit, cum moderamine tamen inculpata tutelæ, nam non tenebitur aliquid restituere. Etenim conuictum non est via ad occisionem læsi, sed potius conuictoris; quicquid in contrarium asserat Nauarrus in *man. c. 1. n. 7*. qui malè pro se citat Caietanum, nam ibi Caietanus loquitur de eo, qui dat operam rei

Infra in Ref. que hic est supra 68.

rei illicitae, quae natura sua tendit ad occisionem: ergo, &c. Ita Lessius ubi supra dub. 21. p. 137. cui adde Petrum Navarra de restit. lib. 2. c. 3. n. 262. & Becanum in 2. 2. d. Thom. q. 9. de restit. concl. 4.

3. Sed ex supradictis oritur difficultas, ex quam culpa hoc est, ex quam negligentia non adhibita in supradictis casibus homicidij casualis oriatur obligatio restitutionis: Respondeo cum Azorio p. 3. lib. 5. c. 3. q. 9. & Lessio lib. 2. c. 9. dub. 17. n. 115. ex culpa & negligentia lata, non leuissima, vel leui; verum an in dicto casu restitutio fit mitius faciendae, quam si homicidium ex industria fuisset admissum: negativè respondet Azorius qu. 8. & Nauarr. in man. c. 15. n. 27. affirmatiuam sententiam tenet Syluester ver. restitutio 3. q. 2. & Angelus eodem ver. 1. asserentes restitutionem in tali casu non in integrum, sed ex parte, arbitrio boni & prudentis viri faciendam esse.

RESOL. LXXXIV.

An qui ex timore mortis personam aliquam demonstrasset, quae postea occisa est, teneatur ad restitutionem? Ex part. 5. tr. 4. Ref. 63.

Sop. hoc in tom. 7. tr. 5. Ref. 76. 8. Et ideo. cursim ad lin. 4.

§. 1. **A**D hoc dubium ita respondet Rodriquez in Summa tom. 1. c. 22. n. 16. [El hombre preso de los ladrones y malhechores, que sabe que van à matar à Francisco, y quemar su casa, y conteniendo con temor de la muerte, se la va à mostrar, y matan à Francisco, y queman su casa, se deve condenar pro homicida, y esta obligado à restituír el daño que se siguió de mostrar la dicha casa; porque aunque en ninguna manera podia evitar la muerte, si no es, enseñandoles la casa, obligacion venia de antes morir, que mostrarla, pues sabia que mostrandose la, auia de cometer contra el proximo tan grande injusticia, y auian de hazer tan graues pecados; lo qual non podemos hazer por conseruar la vida corporal, como lo prouea Paulo Comitoli, cuya opinon recibio en el fuero exterior, empero en el fuero de la consciencia non lo obligaria à esta restitution; porque el no fue causa moral deste daño.] Ita ille, & ego.

RESOL. LXXXV.

Quidam vir Nobilis consuluerat alteri, vt homicidium committeret, sed postea ante patrum facinus consilium reuocauit, multi autem rationes ad dissuadendum adhibens quas sinit à me postea, an teneatur ad restitutionem damni ex illo homicidio sequuti?

Et in textu huius Resolutionis deciditur discrimen inter consulentem, & mandantem. Ex part. 2. tract. 16. & Misc. 2. Ref. 15. aliàs 17.

Quod hoc in tom. 5. tr. 2. lege 49. Arinam rationes ref. 27. & 28. & 3. nu. 17. Bartholomaeus à S. Fausto in speculo confess. disp. 4. q. 69. n. 3. Megala in 2. 2. lib. 2. c. 2. q. 3. num. 26. Malderus in 2. 2. tr. 4. c. 2. dub. 3. vbi agit de consulente. Et ratio est, quia haec est differentia inter mandantem, & consulentem, nam mandatarius non exequitur mandatum nomine proprio, sed nomine, & in gratiam mandantis. Ergo postquam reuocatum est mandatum, & hoc ei notificatum est, si mandatarius his non obstantibus committat delictum, illud committit nomine proprio, & proprio arbitrio. Ergo ei imputabitur. Secus est in consulente, quia ostensione commodi, vel honoris, consulens voluntatem alterius ad damnum

§. 1. **Q**uidam vir doctus Societatis Iesu, consultus etiam de hoc casu, affirmatiuè respondit, & satis quidem probabiliter; ita etiam docet P. Molina de iust. tom. 2. tr. 2. disp. 73. n. 1. Lessius lib. 2. c. 13. dub. 27. & 28. & 3. nu. 17. Bartholomaeus à S. Fausto in speculo confess. disp. 4. q. 69. n. 3. Megala in 2. 2. lib. 2. c. 2. q. 3. num. 26. Malderus in 2. 2. tr. 4. c. 2. dub. 3. vbi agit de consulente. Et ratio est, quia haec est differentia inter mandantem, & consulentem, nam mandatarius non exequitur mandatum nomine proprio, sed nomine, & in gratiam mandantis. Ergo postquam reuocatum est mandatum, & hoc ei notificatum est, si mandatarius his non obstantibus committat delictum, illud committit nomine proprio, & proprio arbitrio. Ergo ei imputabitur. Secus est in consulente, quia ostensione commodi, vel honoris, consulens voluntatem alterius ad damnum

inferendum promouit, & haec motio tamdiu durat, quamdiu ipse tali consilio incitatus damnum committit, vult exequi; hinc ait P. Molina consilium datur gratia eius cui datur, vt is illo vtatur, tanquam finem negotium agens, & quae ratione, quando cumque is illo promotus, damnum iniuste infert, imputatur opus, quo damnum infert, atque effectus ei, qui tale consilium dedit, tanquam causa, per id consilium ad id opus, ad eumque effectum cooperanti.

2. Ego verò dictum consulentem ad restitutionem non obligauit, tenens contrariam sententiam, quam probabilem vocat Lessius supra n. 18. & illam docet doctissimus Navarra de restit. lib. 3. c. 4. n. 27. Salom. in 2. 2. q. 52. art. 7. contr. 9. Regim. in praxi, tom. 1. lib. 10. c. 10. q. 1. n. 108. & Azor. p. 3. lib. 4. c. 11. q. 2. Et ratio est, quia quando consulens fecit quod potest, vt consilium suum euerat, vel ostendit omnibus consideratis esse iniquum, & non sequendum, non videtur executor ipsius consilio moueri; sed sua malitia. Ergo, &c.

Negandum est igitur, contra DD. aduersè sententiae, discrimen inter mandantem, & consulentem.

RESOL. LXXXVI.

Quaeritur, an consulens homicidium de quo supra dictum est, postquam reuocauit consilium, nihil poterit persuadere; an inquam, teneatur non solum ex charitate, sed etiam ex iustitia monere cum secreto, contra quem huiusmodi consilium datum fuit, ad effectum se eueniendi? Ex part. 2. tract. 16. & Misc. 2. Ref. 16. aliàs 18.

§. 1. **T**eneri ex lege iustitiae putant aliqui, quos sequitur Barthol. à S. Fausto in speculo confess. disp. 4. q. 72.

2. Multi verò putant, eum obligari ad reuocandum consilium lege iustitiae, quoniam nondum est delictum perpetratum sed reuocato consilio, non cogi lege iustitiae monere secretè eum, contra quem consilium est datum, sed lege charitatis, si commode potest admonere illum. Quare si reuocato consilio delictum fuerit admissum, non cogitur, inquit, compensare damnum, quia non est consilio ipse secutum, cum ille aliud delictum admisisset, quia voluit ex sua malitia, non quia consilium est illi datum. Haec Azor. p. 3. lib. 4. cap. 11. q. 3. ex sententia multorum, quam probabilem vocat, sicut & ego etiam existimo.

RESOL. LXXXVII.

An, qui consuluit homicidium, postquam reuocauit consilium, sed non certiorauit eum, cuius vita parata excidium, teneatur ad restitutionem? Ex part. 5. tr. 4. Ref. 64.

§. 1. **R**espondet quòd licet talis ex lege iustitiae teneatur reuocare consilium, si tamen nihil poterit persuadere, non teneatur eadem lege monere eum, contra quem de se, aut alio damno consilium dederat, vt si ubi cauet, sed sola lege charitatis ad id obligatur, si tamen commode potest, & prouide si reuocato consilio, & reuocatione cognita delictum fuit commissum, nihil teneatur restituere. Ita probabiliter Caesellinus in Compend. Theol. mor. tract. 9. c. 6. n. 5. qui citat Lessium, cui adde Petrum Navarra de restit. lib. 3. c. 4. n. 27. & Salom. in 2. 2. q. 62. art. 7. controuers. 6. & ratio est, quia quando fecit, quod potest, vt consilium prius euerat, vel ostendit omnibus consideratis esse iniquum, & non sequendum, non videtur executor ipsius consilio moueri, sed sua malitia: ergo, &c.

RESOL.

De Homicidio, &c. Resol. LXXXVIII. &c. 131

RESOL. LXXXVIII.

An si consulens homicidium furtum, &c. dubians tamen, an ex tali consilio motus ille fuerit ad id faciendum, teneatur ad restitutionem?

Idem est dicendum de iubente.

Et an consulens dubius in eo casu an influxerit ad homicidium, furtum, &c. teneatur restituere totum damnus, vel partem pro ratione dubij?

Et in tali casu, si nihil velit restituere, an absoluti possit? Et an censenda sit coniectura sufficiens ad credendum consilium nihil operatum esse, si homicida huic consulenti asserat se ad homicidium perpetrandum non fuisse motum ex consilio? Ex part. 4. tr. 3. Ref. 28.

Sup. hoc in Resol. 7. Ref. 27. & in Resol. 13. Ref. 27. & ibi in Reg. 1. lege doctrinam Ref. 109. & hanc not. p. 109.

§. 1. **A**ffirmatiue respondet Ioannes Sancius in selectis disp. 43. num. 14. Lessius lib. 1. cap. 27. dub. 3. in fine. Molin. tom. 3. disp. 736. num. 6. Salas in 1. 2. tract. 8. disp. unica, sect. 23. n. 241. & alij, quos citat & sequitur Merolla tom. 1. disp. 3. c. 3. corollar. 6. n. 41. Et ratio est, quia in hoc dubio nulla est possessio pro consulente, imò præsumptio iuris est contra ipsum, unde in foro externo condemnaretur ad restitutionem eo quod est certa iniusti consilij actio, & præsumitur illam sortitam fuisse suum effectum, & ideo in reum transferatur onus probandi non fuisse, & dum non probauerit succumbet, ergo idem erit in foro conscientia.

2. His tamen non obstantibus negatiuum sententiam tenet Nauarra de restitut. lib. 3. c. 4. dub. 4. n. 48. Henricus lib. 14. c. 3. n. 4. Sayrus in clauis Regia lib. 10. tract. 1. c. 8. n. 1. Rebellius part. 1. lib. 2. q. 14. sect. 2. n. 5. & 7. Medina C. de restit. q. 7. ante ver. si autem consilium, Syluester ver. restitutio 3. q. 6. dicto 2. initio. Villalobos in summa tom. 1. tract. 1. difficult. 20. n. 9. vbi sic ait. [Si vno dudu a cerca de su acción iniusta, v. g. aconsejo a Pedro que hurtaffe d' marañes, y esta en duda si del tal Consejo, o acción se siguo el daño en tal caso aunque ay graues Doctores que tienen lo contrario, soy de parecer, que el que dió el Consejo no tiene obligación a restituir; y parece lo sienten assi. S. Thomas 2. 2. quest. 62. art. 7. ibi, solum tenetur Consiliarius, aut palpo ad restitutionem, cum probabiliter existimari potest quod ab eo actio iniusta fuit subsecuta, el fundamento es que in dubijs melior est conditio possidentis, y cierto como la restitucion sea de naturaleza odiosa no se deue estender, si no antes restringit; y assi aunque la parte contraria especialiamente hablando sea muy probable esta es mejor para practica.] Ita ille. Vide etiam Vultherum Strouersdorff de iustit. & iur. in D. Thom. quest. 62. art. 8. disp. 2. qui loquitur in iubente, & ait quod si dubius sit an exequens iussu suo motus sit, vel non, non tenetur ad restitutionem.

3. Sed an censenda sit coniectura sufficiens ad credendum consilium nihil operatum esse, si homicida huic consulenti asserat, se ad homicidium perpetrandum non fuisse motum eo consilio. Affirmat Henricus in quest. lib. 14. cap. 16. numer. 3. & Sayrus de censuris in Ref. 2. in lib. 7. cap. 3. numer. 2. licet hoc nullo modo probet eadem §. in Castris Palaus tom. 1. disp. 3. punct. 4. num. 3. Sanchez in summa tom. 1. lib. 1. cap. 10. num. 44. & alij, nisi homicida sit ita fide dignus, aut tales alie coniecturæ in tom. 5. 11. concurrant, vt prudens arbitretur fidem illi habendam in Ref. 75. §. esse.

4. Verum si aliquis vellet stare in opinione affirmatiua, queritur an consulens dubius in eo casu an influxerit in homicidium futurum, &c. teneatur restituere totum damnus, vel partem? Merolla vbi sup. tom. 1. in principio disp. 3. c. 3. corollar. 6. n. 44. tenet consulentem in eo

casu teneri totum damnus restituere, quia cum in dicto casu nulla sit possessio pro consulente, sed pro consilio iniusto, sequitur consulentem teneri restituere totum damnus, cuius causa fuisse præsumitur consilium datum.

5. At ego non condemnarem consulentem si in tali casu non restitueret totum damnus, sed partem pro quantitate dubij remanentis post peractam diligentiam, sicut asserunt DD. de eo, qui rem furtiuam emit dubians an sit furtiuus, & si nihil in tali casu vellet restituere, puto absolucendum esse, nam opinio Villalobos, & aliorum superiorum adducta excusans diuim Consulentem a restitutione, puto quod sit probabilis, licet contraria sit probabilior.

RESOL. LXXXIX.

An si quis sciat aliquem nomine suo paratum damnus inferre, v. g. inimicum occidere, neque prohibeat, cum facile possit, teneatur ad restitutionem?

Et si filius nomine Patris, vel famulus nomine Domini sui nescientis, & non consentientis damnus intulit, an Pater, aut Dominus non teneatur ad restitutionem, etiam si postea re intellecta illam ratam haberent?

Et an si quis à fure pecunias accipiat, ne clamet, & ne indicet, obijgetur ad aliquam restitutionem, nisi ex officio furtum impedire debeat, vel si res accepta sit pars furti? Ex part. 4. tr. 4. & Misc. Ref. 64.

§. 1. **A**ffirmatiue respondet Molina de iustit. tom. 3. tract. 2. disp. 729. num. 6. vbi sic ait. Obserua quando aliquis crederet aliquos nomine ipsius damnus iniuste alteri daturus, ac posset illud impedire, illique significando nulla ratione velle, vt id efficiant, teneretur id efficere, atque si id prætermitteret, teneretur restituere damnus sequutum, esto postea ratum non haberet id damnus esse datum. Ratio est, quoniam cum videat, aut timeat nomine ipsius id damnus esse dandum, tenetur non solum ex charitate, sed etiam, quasi ex officio, ex proprioque iustitie onere impedire, ne nomine ipsius & tanquam aliquid sibi gratum damnus proximo iniuste inferretur. Ita Molina.

2. Sed circa præsentem dubitationem placet mihi magis distinctio. Rebellij p. 1. lib. 2. q. 14. sect. 3. nu. 13. asserentis, quod vel alter scit te malignum suum propositum cognitum habere & non contradicere, aut impedire, vel hoc nescit. Si primum, taciturnitas, consensus & approbatio iudicatur, per quam si ille mouetur ad damnus conferendum, oritur obligatio restituendi. Si Secundum, non teneberis ad restitutionem vt mandans, sed interdum vt non obfians, si videlicet ex officio, & ideo ratione iustitie, non solius charitatis obligatus sis ad damnus iniustum impediendum; igitur cum hac distinctione libenter opinionem Molinæ amplector, sin autem minime.

3. Notandum est etiam hic obiter contra Paludanum in 4. dist. 15. q. 2. art. 3. Syluestrum ver. restitutio 3. q. 6. dict. 2. Angelum ver. furtum, n. 20. & Nauarr. in man. c. 17. n. 133. quod si, v. g. filius nomine patris, vel famulus nomine domini sui nescientis, & non consentientis, damnus intulit, neque dominus, neque pater tenebitur ad restitutionem, etiam si postea re intellecta illam ratam haberent. Ita Lessius lib. 2. cap. 13. dub. 3. n. 13. Valquez opusc. de restit. o. 9. §. 1. n. 19. Molina loco cit. n. 3. Medina C. de restit. q. 7. ad 4. & alij. Quia talis reuera non est causa efficiens damni, cum ad præteritum non sit potentia.

4. Nota etiam cum Soto de iust. lib. 4. quest. 7. art. 3. & Nauarro cap. 17. n. 21. quod si quis à fure pecunias accipiat ne clamet, & ne indicet, ad nullam restitutionem in Ref. 35. §.

Quâvis non plene sup. hoc lege tamen infra in tr. 7. doctrinam Ref. 34. & 66. eius primæ not.

Sup. hoc pro seruo in to. 7. tr. 8. Ref. 67.

Sup. hoc in Resol. 7. Ref. 32. §. penult. & vlt. & nem in Ref. 35. §.

Notandum
est in princ.
pio, & in aliis
§§. eorum
annotatio-
num.

nem obligatur, nisi ex officio furtum impedire debeat,
vel nisi res accepta sit pars furti.

RESOL. XC.

An mandans debeat restituere damna, qua mandatarius
inuit ultra mandatum suum?

Et an mandans vulnerari hominem, & prohibens ne oc-
cidat, si cum mandatarius occiderit, mandans ordina-
ria pena teneatur? Ex part. 8. tractat. 7. & Misc.
Ref. 37.

§. 1. **A**ffirmatiuè respondet Sayr. in *Clauis regia*,
lib. 10. tract. 2. c. 7. n. 5. Ego tamen negatiuè
sententiæ adhæreo, quam nouissime tuetur P. Dica-
stillus de iust. lib. 2. tract. 2. disp. 4. dub. 4. n. 54. Dico igitur
mandantem non teneri restituere damna, quæ intulit
mandatarius excedendo fines mandati, quando in
ipsum potestatis est seruare terminos mandati.

2. Sed hic obiter querendum est, an mandans hominem
vulnerari, & prohibens ne occidat, si cum
mandatarius occiderit, mandans ordinaria pena teneatur.
Et affirmatiuè respondet Menochius lib. 2. de ar-
bitr. cent. 4. cap. 452. n. 2. Volzius in comment. ad leg.
Cornel. de sicar. c. 6. n. 8. Iulius Clarus in pract. §. fin.
9. §. n. 5. Gomez tom. 3. var. resol. cap. 3. n. 18. & alij.
Ego verò contrariam sententiam teneo: nam quicum-
que vitium occidendi animum non habuit, pena homici-
dij non est afficiendus, l. 1. in princ. ibi, hominis occi-
dendi causa, & §. Diuus. 3. ff. ad l. Cornel. de sicar. l. is, qui
cum telo 7. C. eod. in proposito autem mandator non
habuit animum, & voluntatem directam occidendi,
Etenim dum occisionem diserte prohibuit, mandasse
intelligitur vulnus leue infligi, non lethale; non in ca-
pite, sed in aliqua corporis parte, mortis periculo mi-
nus obnoxia: non gladio ad necandum accommodato,
sed alio quopiam instrumento. Deinde si tali mandanti
ordinaria pena esset infligenda, id non aliam fieret ob
causam, nisi quia cogitare debuerat, ex vulnere quod
infligendum mandari, mortem sequi potuisse, vt tra-
ditur in cap. vlt. de homicid. in 6. Atqui hanc non suf-
ficientem esse causam, vt ille homicidij pena teneatur,
inde patet, quod non in dolo fuit, sed in culpa tantum;
quæ nequaquam sufficit, vt pena legis Corneliæ or-
dinaria locus relinquatur, in lege 7. ff. ad l. Cornel. de
sicar. l. eum, qui §. C. eod. Tum etiam huc facit l. 3. §. ad-
iectio 2. versic. sed ex S. C. ff. d. tit. dum ibi scriptum ex-
tat, iussam fuisse relegari eum, quæ non quidem malo
animo, sed malo exemplo medicamentum ad concep-
tionem dederat, ex quo ea, quæ acceperat, decesserit.
Hoc pronunciatum nostrum confirmant vtriusque iu-
ris textus, quibus disponitur, voluntatem, & propo-
situm delinquentis distinguere maleficia, l. qui iniuria
53. in princ. & l. verum est 39. ibi, nec etiam factum
queritur, sed causa faciendi. ff. de furt. l. furtum 37. in
princi. ff. de usurp. & vsucap. cap. cum voluntate 54. in
princi. extr. de sentent. excommunic. Et licet verum sit,
protestationem facto repugnantem non iurare prote-
stantem. c. cum M. Ferrarieris 9. & ibi Felin. extr. de
constit. Bart. Alber. de Rosate, & communiter DD. in
l. si quis extraneus 21. in princ. ff. de acquir. vel omitt.
hæred. Borholt. de feud. c. 3. n. 29. & ostensum sup. in
§. 1. tit. de iniur. num. 78. id tamen tantum procedit,
quando protestatio ordinatur ad tollendum factum,
cum facta pro infectis haberi nequeant, l. in bello 12. §.
facti 2. ff. de captiv. & postlimin. reuers. Nouell. 97. c. 1.
versic. quod enim factum est, &c. non autem si ad tollen-
dam mentem ordinetur, cum enim protestatio bene
operatur, iuxta Jacob. Butrigar. Speculatorem, & alios,
quos citat, & sequitur Mynsinger. cent. 3. obseru. 74. n.
11. & Beloldus consil. 18. n. 26. & seqq. pag. 20. vol. 2.

Quemadmodum enim sese habent verba, ita præsum-
tur ipse animus, secundum Bald. in l. si non conuicti 11.
C. de iniur. & Schneidevvin. in §. fin. n. 3. sup. eod. tit.
fermo quippe quasi potior quidam, seu character ani-
mi, & manus mentis perhibetur, Iul. Casar. Scilicet
lib. 1. poetice. cap. 1. & de subtili. exercitia. 236. Accedit
denique textus in leg. item Mela 11. §. Celsus scribit,
& leg. huic scriptura 15. §. 1. ff. ad leg. Aquil. Prius lo-
co, post Celsum, Vlpianus: si alius ita mortifero vulne-
re percussit, alius postea examinauerit, priorem qui-
dem non teneri quasi occiderit, sed quasi vulnera-
rit, quia ex alio vulnere perit, posteriorem teneri, quia
occidit. Altero loco idem Vlpianus: Si, inquit, seruus
vulneratus mortiferè, postea alio icu manuum per-
rierit, de occiso agi non posse, sed quasi de vulnera-
to. Ex quibus omnibus merito concluditur, quod in
proposito non mandans, sed mandatarius, qui fines
mandati excessit, pena ordinaria teneatur, argum. l.
crimen 26. ibi, vnusquisque ex suo admissio facti libe-
ritur, ff. de penis, & l. sancimus 22. C. eod. Ergo, &c.
Et hanc sententiam tenet Hunnius lib. 3. var. resolu-
tur. civil. tract. 7. p. 4. quest. 5. Fachinuz lib. 1. conser-
tur. cap. 56. Boccr. tract. de Homicidio, lib. 1. cap. 3. n. 7.
& seq.

RESOL. XCI.

An si quis mandaret occidi Titium, & Sempronius occi-
ditur, quia creditur esse Titium, teneatur ad restituendum?

Et quid in hoc casu circa irregularitatem mandans, vel
consulens Petro, vt Ioannem occidat, si inde Petrus
occisus est?

Et asseritur, quod si quis intendat occidere, aut enimi-
ter percutere aliquem Clericum determinatum, &
casu errans alium etiam Clericum percutat, vel
occiderit, illa occiso vel percusso enormis non erit
restruata. Ex part. 11. tractat. 6. & Miscel. 6.
Ref. 19.

§. 1. **N**egatiuè sententiæ videtur adhære Mag-
ister Serra tom. 2. in 2. D. Thome quest. 2. n. 27.
dub. 1. vbi sic asserit: Si quæras, an quando quis iussit
occidi Petrum, & mandatarius occidit Ioannem exi-
mans esse Petrum, teneatur mandans restituere? Re-
spondent, quidam teneri; quia sufficit mortem fuisse le-
quutam immediate ex imperio, & per accidens est,
quod ille vel alter occidatur. Sed hoc difficultate non
caret; nam videtur mortem Ioannis non fuisse imme-
diate sequutam ex imperio mandantis, sed ex errore
mandatarij. Deinde mors Ioannis omnino inuoluntaria
fuisse iubenti Petro occidi, maxime si Ioannes es-
set eius amicus, aut Pater, vel certe Sacerdos, aut Rex:
Denique cum non teneretur restituere damna, quæ le-
quata fuerunt ex morte Ioannis, si esset Rex. Ita
Serra.

2. Sed ego puto in tali casu adesse obligationem re-
stitutionis. Probatur primò ex leg. eum, qui innocens
§. si iniuria, de iniuriis. Secundo, quia hæc actio est ini-
iusta contra hunc hominem Petrum, licet falsò iusti-
metur Ioannes. Tertio, à simili, quia qui conbueret
domum Petri, putans esse Ioannis, teneretur restituere:
ergo qui è medio tollit vitam Petri putans esse Ioan-
nem. Quarto, quia si percutiat Petrum Clericum, quem
putabat esse Ioannem Clericum, & iniustus, & facile-
putabat esse Ioannem Clericum, & iniustus, & facile-
gus est, & excommunicatus: ergo etiam qui percutit
Ioannem, quem putabat esse Petrum, teneatur ad resti-
tutionem. Non est autem eadem ratio quantum ad ex-
communicationem de percuciente Clericum, quem
probabili saltem ignorantia putabat esse laicum, in eo-
dem casu non incurrit excommunicationem, quia non

ratione ignorantia non fertur eius animus in occisionem Clerici, sed tantum laici. In nostro casu utrobique fertur in occisionem hominis huius, etiam si per errorem putet esse alium. Ita Couarr. 1. par. capitis, Alma mar. et §. 10 n. 15. Gom. 3. var. c. 3. n. 14. Suarez de cens. disp. 45. sect. 6. n. 18. Molina 1. disp. 30. c. 35. Sanch. lib. 3. de matr. disp. 32. n. 27. Iulius Clar. homicidium verum dicitur etiam quibus adde Rebellium de oblig. inst. lib. 3. q. 11. n. 13. qui tamen putat in tali casu homicidam ad minorem restitutionem in foro conscientia obligandum esse. Vide etiam Dicastill. de inst. lib. 2. tit. 2. disp. 7. dub. 8. n. 107. & 108. & quod dictum est de excommunicatione, Rebellas optime putat dicendum esse de irregularitate, sed in alio casu, videlicet, an irregularitatem incurras consulens, vel mandans Petro ut Ioannem occidat, si inde Petrus occisus est. Et quidem te non incurere irregularitatem ex homicidio voluntario certum est, postquam quod non habueris expressam voluntatem, ut Petrus in ea occasione constitutus occideretur. Ut aduertit Suarez disp. 44. sect. 3. num. 17. Coninch disp. 19. dub. 7. n. 66. Sed an incurras irregularitatem ex homicidio casuali, non est ita constans apud Doctores. Et questio procedit casu quo probabiliter suspiceris Petrum graui periculo suae occisionis exponi. Negat Valquez 1. 2. disp. 200. n. 45. Henriquez lib. 14. c. 16. Gaspar Hurtado, disp. 2. de irreg. diff. 6. n. 22. eo quod tuum consilium, seu mandatum non dirigitur ad occisionem Petri, sed ad occisionem Pauli, neque tu consulis, aut mandas Petro, ut seipsum occidat, aut ab alio occidatur. Ergo irregularitas statuta à iure aduersus consulentem, & mandantem homicidium te ligare non potest. Scio contrarium docere communem sententiam teste Nauarros, c. 27. n. 233. Suarez disp. 44. sect. 3. n. 18. Coninch disp. 18. dub. 8. n. 47. Auila 7. part. disp. 6. sect. 1. dub. 5. concl. 4. & alii. Quia negari non potest te causam voluntariam fuisse tuo consilio, ut Petrus in eo periculo constitueretur & occideretur à Ioanne; ergo irregularis es non quatenus formaliter consulis, aut mandas homicidium, sed quatenus homicidij causa fuiti tuo mandato, & consilio.

3. Sed opinio negatiua est satis probabilis. Et quidem irregularitas est iudiciali iure ob mandatum, aut consilium, quo quis imperat, aut consulit alicui, ut sibi manus violentas afferat, aut alteri, quod in praesenti casu non accedit, sed oppositum, nam nec dominus est auctor ei, quem seruus suus aggreditur, ut eum perimat, nec seruo ipsi seipsum ut perdat, nam vere causam non apponit, ex se ordinatam ad homicidium nec independentem à voluntate aliena, quod tamen esset necessarium; ut seipsum diceretur occidere. Deinde non est dominus directe necis illatae seruo suo, vel inferens eam causa, nam ei non est pro fine proposita, sed Ioannis, à quo ille est victus. Non indirecta in causa, nempe in consilio, aut mandato; nam cum dominus seruum suum nesciret viribus Ioanni esse imparem, ei venire in mentem non potuit, quod in iis penis adhaeresceret quas per illum de Ioanne repeti mandabat. Baunys in theol. mor. tom. 2. tit. 1. q. 33. putat in tali casu debere ab Episcopo reum dispensationem postulare, & Episcopum posse dispensare. Sed ego puto probabiliter dispensatione non egere.

4. Et tandem hic obiter pro curiosis assero, quod si quis intendat occidere, aut enormiter percutere aliquem Clericum determinatum, v.g. Ioannem, & casu errans percutit Petrum etiam Clericum, illa percussio non erit reueruata, quia hic & nunc prout exercetur contra Petrum, non est voluntaria, proinde in ordine ad Petrum non erit mortaliter peccaminosa (suppono sufficientem diligentiam adhibitam fuisse ne Petrus laedatur) & licet sit mortalis, quatenus procedit ex parua voluntate percutiendi Ioannem, tamen cum effectu non fuit laesa respectu Ioannis. Ita Castus Palaus, tom. 1. tit. 2. disp. 1. punct. 17. n. 3. Suarez de cens. disp. 22. sect. 1. n. 54. Sanchez lib. 9. de matr. disp. 32. n. 27. Bonacina de cens. disp. 1. q. 2. punct. 1. n. 20. contra Couarruiam, & alios; proinde probabiliter secundum hos Doctores aio, talem hominem ita percutientem non incurere excommunicationem, & per consequens percussorem illam non esse reueruatum. Et haec omnia docet etiam Bardi in selectis lib. 6. qu. 7. n. 3.

Sup. hoc in tom. 5. tit. 1. ref. 16. §. vlt. post medium, à versu contra verum & in alio §. eius annot.

In indice primo huius Tom. 8. lege Apendicem ad hunc Tract. 5. ubi inuenies alias plures Diffic. mistas, & dispersas per alios Tom. Tract. & Res. quae simul pertinent ad hunc Tract. 5. de Homicidio, & Mutilatione.

TRACTATUS SEXTUS DE ALIQVIBVS CASIBVS

CIRCA MATERIAM LVXVRIÆ.

RESOLVTIO PRIMA.

An fornicatio sit intrinsecè mala, vel tantum mala quia prohibita?

Et reprobat opinionem asserens fornicationem simplicem iure naturae, seclusa prohibitione diuina. Non mecha-beris, esse malam, non tamen habere malitiam, & inordinationem mortalem, sed venialem, mortalem vero habere ex solo iure diuino.

Et notatur tamen pro praxi supradicta difficultatis posse dari ignorantiam inuincibilem de simplici fornicatione, saltem apud certas gentes desitutas Doctores, & scientia rerum moralium.

Et quid de surdis, & mutis à natiuitate inter Christia- Tom. VIII.

nos ignorantibus fornicationem esse illicitam, & si qua tamen persona amens, & puella vim patiens fornicationis actum committerent, an peccent?

Idem, quod dictum est supra de fornicatione, dicendum est etiam de pollutione. Ex part. 9. tract. 9. & Misc. 4. Ref. 60. alias 59.

§. 1. **N**ON esse intrinsecè malam, docet nouissimè Ioannes Caramuel in Theolog. Moral. libr. 3. numer. 1600. ubi sic ait: Si Deus fornicationem non interdixisset, non esset mala, nec peccatum. Et ut puto euidenter ostendam, quia si duorum solutorum commixtio secundum se peccaminosa est, vel quia naturaliter mala ipsis, vel quia

Sup. hoc supra in tr. 17 Ref. 30. §. 6. perum, prope finem.

M quia